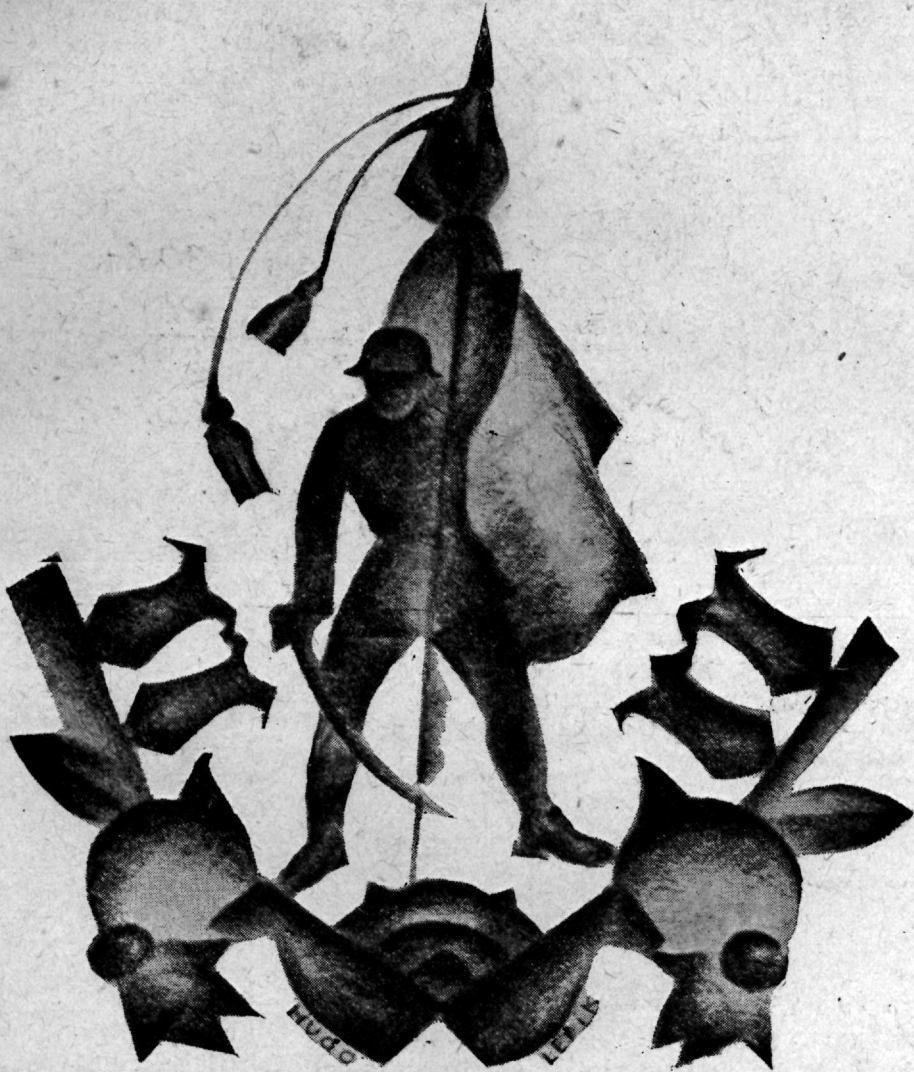

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

№ 1/2

15. JAANUARIL

1930

Saavutus!

Lugupeetud tarvitajaskond!

Rõõmuga võime Teile teatada, et meie tehastes Tallinnas, Pirita teel 6-b, on nüüd käimas uus, moodne tööstusseade. Tubaka toimetab edasi ja ajab kohevile õhusurvemasin, kuna eriline imeja ta puhastab nii tolmust kui ka teistest, tervisele kahjulikkudest lisandustest ning pisielukatest.

See seade on esimene Eestis. Üldse osutub ta viimaseks tehniliseks ja teaduslikuks saavutuseks meieaegses tubakatööstuses.

Meie võime julgesti tõendada, et meie seni juba üldtunnustatud võistluseta head tubakasaadused on ülalmainitud moodsaima uuendusseade tõttu omaduselt veelgi paranenud ja esinevad oma suurepärase maitse läbi.

A.-S. „Laferme“, Tallinn.

Kaheteistkümnendat aastakäiku alates.

Käesoleva 1930. aastaga „Sõdur“ alustab 12-dat aastakäiku. Lähikäidud teel on „Sõdur“ loonud lähema kontakti paljudega neist, kellele meie riigikaitse huvid lähedal südamele.

Meie kirjandus- ja ajakirjandusrikkal ajal pakutakse mitmelt poolt ja mitmesugust materjali sõjapolitilistes, sõjatehnilistes, sõjaväelise kasvatuse, meelelahutuse jne. küsimustes. Sõjandus on saanud masside asjaks. Sarnastel „sõjalise mõtte“ küllusaegadel vajatakse rohkem kui harilikult allikat, mille sisu võiks võtta enam-vähem kontrollituna, tõena, sest inimene oma südame sügavuses otsib ikka ja alati tõe, õigust, ilu... Selles mõeldud aastail on tahtnud abiks olla „Sõdur“.

Kui üksikule inimesele nii ühiskonna kihile näib õigena ja ilusana ikka esikorras see, mis peegeldab teda ennast. „Sõdur“, olles ainukene sõjanduse ajakiri kaitseväes, on püüdnud anda ruumi mitmesugustele riigikaitsega seotud küsimustele, valgustada tehnilisi küsimusi kõikide väeliikide alal. Lugejal on vahel tulnud leppida, et kõik lugemismaterjal ei suutnud teda kõita võrdse huviga. See oli nii ja vaevalt võib loota, et see olukord muutuks. Kaitseväge ülesannetega seotud küsimuste hulka on niivõrra suur, et „Sõduri“ igas artiklis, igas pildis — piltlikult öeldes — ei peegeldu iga lugeja enese nägu... Kuid, heatahtlikult ja süvenenult silmitsedes, leiab ta sellest vähemalt oma sõbra, naabri, kaasyõitleja näo, või riigikaitse üldhuvi käsitlemist.

Möödunud aastail, eriti 1928-dal — kümneaasta juubelite aastal — oli väeosadel võimalus „Sõduri“ veergudel laiemalt kõnelda enesest. Seda võimalust kasutasid väeosad. Kuigi see tol korral, võib olla, pahandas mõnda lugejat, kuid tulemusena on „Sõduri“ veergudele kogunenud rikkalik materjal Vabadussõjast ja jäädvustatud palju huvita-

vaid momente sõnas ja pildis neile, kes, ütleme, anno 1950 otsivad materjale Eesti kaitseväge kohta XX sajandi esimesest kolmandikust!

Eesti kaitseväge ei suuda veel sammuda maailmas valitseva sõjalise mõtte ja sõjatehnika esiradades. Püüdes sinna, peab ta hoolega seni jälgima, mis tehtud ja tehakse mujal.

„Sõdur“, tuues kokkuvõtteid ja andmeid mitmesuguste sõjaliste küsimuste kohta välismail, samuti tuues ülevaateid välismaade sõjaajakirjandusest, on püüdnud oma lugejatele vastu tulla õige informatsiooni andmisega.

Kooli noorsugu, kelle isad ja vennad võitlesid Vabadussõjas, valmistudes ette isamaa kaitseks sõjalistel õppustel koolides, on „Sõdurist“ leidnud palju kõitvat kui südamele nii mõistusele...

Eesti kaitseväge on leidnud sõpru välismailt — lähedal ja kaugel. Lähemaks abiliseks selle sõpruse arendamisel ja süvendamisel on püüdnud olla „Sõdur“, mille veergudel on avaldatud südametest südamesse minevaid sõnu, õilsemaid mõtteid, võlutud esile ilusamaid eesmärke...

„Sõduri“ möödunud aastakäikude veergudelt võib leida mõndagi, mis kasulik meie võimaliku vastase sõjandusliku olukorra hinnanguks.

Kokkuvõttes — „Sõdur“ on püüdnud kaitseväge häälekandjana aidata jõudumööda kaasa võimaluste ja abinõude otsimises, et kaitseväge peale pandud ülesanded saaks täidetud kõige paremini: Seda otsingut, seda hoogsat püüdu paremusele peegeldavad „Sõduri“ möödunud aastakäigud!

On meil, käesolevat aastakäiku alates, põhjust oletada, et meie hingelt noor ja töös visa kaitseväge sama edukalt kui möödunud aastail jätkab oma sõjalist loomingu?

Võib oletada suuremat edu kui ennem juba sellepärast, et kaitseväge juhtkonna pere iga aastaga rikastub suurema sõjalise ettevalmistuse saanud liikmetega, kellel on peale töö tegemise tahte ja töö hoo veel tehnilisi oskusi töö täitmiseks. See pärast ka „Sõdur“, kui kaitseväge loomingu peegeldaja, võib loota eelseisval aastal omas töös edu. Seda enam, et „Sõdur“i sõprade ja kaastööliste arv väeosades ja

asutistes on kasvanud ja koostöö tihene- nud; „Sõdur“i kaastööliste pere välismail toetab ka eelseisval aastal teda väärtuslikuima kaastööga. „Sõdur“ loodab, et ta kaastööliste ja toetajate pere eelseisval aastal veelgi suureneb, et ta ümber koonduvad kõik, kes tõsiselt huvitatud Eesti kaitse küsimusest, — et ühisel jõul hoogsalt jätkata Vabadussõjapäevil alatud tööd.

Head uut aastat!

RIIKLIKU JULGEOLEKU KÜSIMUSI.

Tähelepanekuid välisriikidest.

A. Traksmann.

Kaitseväge staabi algatusel meil on tõusnud avalikult päevakorrade riigikaitse küsimused. Püsivamalt ja põhjalikumalt kui kunagi varem on seda küsimust sõelatud ajakirjanduses.

See on kõigiti loomulik nähtus. Demokraatlikus riigis, nagu meie oleme, ei saa kuidagi mööda riigikaitse küsimuste avalikust käsitlemisest. Seda ei ole suutnud saavutada veel ükski vabariik enne meid ja kindlasti ei jää meie siin ka viimasteks.

Riigikaitse pole eesmärk omaette, vaid a b i n õ u, rida abinõusid, mille eesmärgiks on: **tagada riigi kui iseseisva organis- mi julgeolek nii sisemiselt kui väliselt**, kuid peamiselt väliselt. Demokraatliku riigi saatuse määrajaks on rahvas ise oma esinduse näol: ainult tema v õ i b ja p e a b otsustama, kas ta vajab ning millisel määral ja kujul ta vajab julgeolekut antud olukorras. Ning et rahvas võiks selle küsimuse otsustada t e a d l i k u l t, et tal oleks selge ettekujutus nende järelduste kohta, mis on paratamatult seotud ühe või teise otsusega sel alal, selleks rahva poliitilised ja sõjaväelised juhid peavad temale probleemi tegema päevaselgeks. Tänuväärne töö sel alal on teinud meie lugupeetud kaitseväge staabi ülem kindral J. Tõrvand oma arvukate uurimustega. Kantud vastutustundest, mis lasub kaitseministeri- mi õlul riigikaitse probleemide lahendamisel, kindral Tõrvand püüab selgitada küsimust kõigile, kel on tahtmist näha ja kuulda.

Alljärgnevad read püüavad taotleda umbes sedasama. Kuid olen oma vaatlusobjektiks valinud — v ä l i s r i i g i d. Olen arvamisel, et rahvad ja riigid, mis on sün-

dinud ammu enne meid, mis on püsinud, kasvanud ja arenenud i s e s e i s v a l t aastakümneid ja -sadu, kõikide ohtude, raskuste ja ajalooliste katsumiste kiuste, pakuvad meile ka riigikaitse alal rohkesti materjale, mille tundmine võib olla õpetlik ja kasulik. Muidugi: iga rahva minevik võib selles mõttes olla huvitav tähelepanna. Kuid mitmesugustel põhjustel, peasjalikult küll olemasolevaid materjale ja tähelepanekuid silmas pidades, võtan vaatlusele kaks riiki: Šveits ja Belgia — mõlemad väikeriigid, mille sõjapolitilised püüded ei erine väga tunduvalt meist.

Šveits.

Šveits ehk Helveetsia: kas ei ole see rahvas ja riik pärast sõjaaegses viha ja vaenuga täidetud õhkkonnas kujunenud terves maailmas rahvusvahelise rahu, leplikuse ja koostöö embleemiks. Kes kõneleb Šveitsist, see kujutab endale ühtlasi ette imeilusat Genfi Rahvasteliidu paleega ja Lokarnot, mille vaim on lehvimas praegu vähemalt Lääne-Euroopa rahvas- te pea kohal.

Mikspärast leiti Šveits olevat kõige kohasem rahuaadete sünnituskohana?

Muidugi põhjusi selleks on mitmeid. Kuid üks neist on vast siiski kõige kaaluvam: see riigi pind on neutraalne, oli seda ka Maailmasõjas, sellele vaatamata, et ta oli ümbritsetud vastastikkülgsete vastu võitlevate riikidega (Saksamaa, Prantsusmaa, Itaalia, Austria). Kuid siin tekib nagu iseendast järgmine küsimus: millistel mõjutustel Šveits jäi Maailmasõjas neutraalseks, suutis jääda algul ning sellena püsida lõpuni?

Vastus sellele küsimusele ei ole lihtne. Ta sunnib meid veidi süvenema selle rahva ja riigi ellu, tema ajalukku, kuid eriti riigikaitse korraldusse. Esimene faktor, millega harilikult arvestatakse Šveitsi suhtes, kui küsimus puutub riigikaitse, on: orograafilised tingimused, Šveitsi kaitsvat ta mäed. Alpide ligipääsematud tipud — Mont Blanc, Matterhorn ja teised olevat paremaiks vahipostideks piiril kui igasugu piirikaitse. See on õige, kuid ainult osaliselt! Alpidest läks üle juba Hannibal sõjakäigul Rooma vastu. Ja sellest ajast peale nad on muutunud iga aastakümnega ikka rohkem läbikäidavaks inimesele. Võiks ütelda, et orograafiliselt ainult üks osa lõunapiiri — Mont Blanc ja Matterhorni massiivide harjad — ja osa ida-piiri on tõesti kaitstud mägedega. Kuid, näiteks, nõndanimetatud Itaalia Šveits tungib kaugele lõunasse üle Alpide harja, ulatades kitsa kolmnurgana Lombardia legendiku põhja servale: geograafiliselt väga kardetav ja riigikaitse mõttes õrn teravnurk Itaalia vastu. Eriti aga põhja piir — Saksamaa vastu, loode ja lääne piir — Prantsusmaa vastu ei oma õieti mingisugust nimetamisväärt looduslikku kaitset. Kas ei ole, näiteks, väikene Genji kanton nagu loodud selleks, et parajal juhusel olla liidetud läänepoolse suurnaabri külge.

Seega: orograafiline kaitse Šveitsis — ta on kaasamõjuv riigikaitse mõttes rohkem kui vast mõnes teises riigis, kuid see mõju pole veel kaugeltki mõõduandev; teda suurendatakse harilikult igakord, kui tahetakse „põhjendada“ Šveitsi „patsifismi“, tema „miilitsa süsteemi“ jne.

Milles asi siis tõeliselt seisab? Suure osa probleemist aitab meile selgitada Šveitsi ajalooline kujunemine.

Kuni XIII sajangu lõpuni praegune Šveitsi maa-ala kuulus järk-järgult rooma, frankide, burgundlaste, lõpuks Püha Rooma riigi valitsemisele, mille peaks oli Saksa kuningas. Maad valitsesid kuninga asemikud, äärmiselt türanniseerides päriselanikke. Juba tol ajal Šveits oli jagunenud paljudesse kantonidesse. Kolmeteistkümnenda sajangu lõpp ja neljateistkümnenda algus Lääne-Euroopas karakteriseerub endiste riigivormide lagunemisega, millele tõuke andsid ristisõjad, alaline võitlus kuninga võimu ja paavsti võimu vahel ning rahvaste püüe iseseisvuse järele. Esimesteks, kes välja astusid tsentraliseeritud, omavolilise ja karmi kuninga võimu vastu, olid Šveitsi mägede rahvad.

See oli neist suur julgus. Peab suutma endale ajalooliselt selgesti ette kujutada toleaeget üldist õhkkonda Lääne-Euroopas, et hinnata täiel ulatusel seda lihtsat ajaloolist sündmust, mis leidis aset sügis-ööl 1307. Uri Švyz ja Untervaldeni kantonide talupoegade esindajad tulevad kokku Uri mäel ja annavad töotuse saksa maavalitsejad maalt välja kihutada ning end iseseisvaks kuulutada. Palju on neil sündmustel ühist meie esivanemate võitlustega mõnikümmend aastat pärast seda. Ainult selle määratu vahega: Šveitsi talupojad suutsid end püsti ajada lõplikult, kuna meie murdusime ülevõimu all. Mägede rahvad on alati olnud sõjakamad, agressiivsemad, ettevaatlikumad kui lagendiku elanikud. Nii ka Šveitsis. Karm loodus, alaline võitlus loodusjõududega, julged, ettevõtlikud mäeretked, mida need rahvad ette võtsid alpide suursuguse ilu ja kättesaamatute rikkuste võitmiseks, olid nad arendanud iseseisvaks, vabaduse ja rippumatuse ihkajaiks, nagu kotkad kaljude otsas. Ta ei sallinud võõrast võimu, eriti kui see oli ebaõiglane ta vastu ning novembri ööl tehtud otsus teostati viivitamata: kolm nimetatud kantooni olid varsti vabad ja iseseisvad. On loomulik, et sellega ei saanud leppida need, kelle võimuõigusi nii jämedalt oldi rikutud, ning noorel riigil tuli alata võitlust oma vägevate naabritega — austerlastega ja burgundlastega. Need võitlused — visad, püüvad, sageli meeletlikud, ajalooliselt huvitavad, kaasakiskuvad ja õpetlikud igapähele, kellele pole ükskõikne väikerahvaste saatus — vältasid tervel XIV ja XV sajangul. Morgarten, Laupen, Sempach, Dornach, Granson ja Morat on tähtsamad nimed nende arvukate võitude hulgas, mis said aluseks Šveitsi iseseisvusele. Sõjaajaloost teame, et nende võitude järelmõju ulatus kaugele üle Šveitsi piiride, olles tõukeks toleaege rüütlite ratsaväe hävinemisele ning tõstes lahinguväljal esiplaanile ja la v ä e. Vaene, nagu oli Šveits tol ajal, talupojalik, ilma aristokraatiata, ta ei suutnud muidugi endale soetada uhket ja raskesti relvastatud ratsaväge nagu see oli naabritel. Pealegi mägedes, viletsatel ühendusteedel niisugune ratsavägi polekski suutnud täiel määral täita oma ülesannet. Ning olude sunnil, ürgjõuliselt, enesekaitse- ja vabaduseihast aetud, kogunesid sõjaväeks helveetsia mehed, relvaks alguses see mis kätte saadi. Nii sündis kuulus Šveitsi ja la v ä gi. Võrratud vibumehed,

kelle kehastajaks Wilhelm Tell'i legendaarne kuju, oma poja pea pealt maha laskmas õuna, hiljem, püssirohu levinedes Euroopas, esimese järgu kütid, need mäemehed levitasid hirmu ja õuduse legende oma vahvusest, julgusest ja ettevõtlikkusest kõigis toleaege Euroopa keisrite ja vürstide kodades, kellel midagi väärilist ei olnud vastu panna sellele hävitavale noorusjõule.

Kas vajame paremat näidet ajaloos, kuidas ka väikene ja kehv rahvas, kui teda tiivustavad surematud püüded vabaduse järele, võib mitte ainult kindlustada oma rahvusliku iseseisvuse ja riikliku julgeoleku, vaid oma spontaanse sõjalise loomingu tekitada kogumi pöörde sõjaajaloo arengus.

Võitlustes kõvenes esialgne Helveetsia liit uute kantonide vabatahtliku juuretulekuga. Ajajooksul Helveetsia liit kujuneb ikka tugevamaks, Šveitsi jalavägi, omandades võitmatuse kuulsuse, palkab end oma naabritele teenistusse, eeskätt Prantsusmaale. XVI sajangul Šveits teeb igavese liidu lepingu Prantsusmaaga ja Westfaalia lepinguga (1648) ta kuulutatakse lõpulikult suveräänseks riigiks. XVIII sajangu lõpul ja XIX algul Šveitsi maa-ala saab veel viimast korda sõja talermaaks Napoleoni ja Austria-Vene vägede vahel. Selle põhjuseks oli asjaolu, et Šveits oli liidus Prantsusmaaga. Seda ajaloolist õpist ei unustata. Napoleon 1803. a. kuulutab Šveitsi föderatiivseks vabariigiks, mis tunnustatakse 1815. a. ka Viini kongressi poolt.

Hiljem Šveits kuulutatakse neutraalseks riigiks ning ta kohustub „oma riikliku neutraliteeti kaitsma kõigi jõududega, mis ta käsutuses“, Šveits eelistas seega neutraliteedi igasugustele liidu kombinatsioonidele, teades, et viimased riigi tahes-tahtmatult kisivad relvastatud konflikti. Ta tahab ise end kaitsta ning ainuüksi seista oma huvide valvel, olles kindel, et ta seda suudab teha ja teha paremini kui keegi muu.

Paralleelselt riigi välise konsolideerimisega Helveetsia liit arenes väga kiiresti ka sisemiselt — kultuuriliselt ja majandusliselt. See on ajaloos üldiseks nähtuseks iga elujõulise väikerahva juures, niipea kui talle võimaldatakse ise hoolitseäda oma käekäigu eest.

Kas meie ei ole, näiteks, veidi üllatatud, kui loeme Genfi kantooni annaalistest järgmist:

„21. mail 1536 Genfi rahvas, kogunud üldisele nõupidamisele, kinnitas usulise reformatsiooni aktid (Zwingli töö) ja pani maksma sundusliku üldise rahvahariduse“.

Kuueteistkümmes sajang ja üldine sunduslik rahvaharidus... Tuletame meele, milline olukord valitses meil tol ajal.

Viiks pikale kõnelda Šveitsi majanduslikust arengust, seda enam et see otsekohe pole seotud käesoleva artikli eesmärgiga; seepärast jatkame oma ajaloolisi vaatlusi.

Maailmasõda tabas Šveitsi seega neutraalse, föderatiivse vabariigina, mida valitseb Liidunõukogu. Nõukogu esimees on ühtlasi vabariigi president. Vabariik koosneb 22-st kantonist, mille esindajad moodustavad seadusandlise kogu. Kuid peale selle igal kantonil on oma iseseisev valitsus nende küsimuste lahendamiseks, mis huvitavad ainult vastavat kantooni. Riiklikus konstruktioonis oleks huvitav märkida mitmeid üksikasju, kuid loobun sellest, et lähemalt vaadelda riigikaitse jõudude organisatsiooni.

Kes meist ei teaks, et Šveitsis on maksev n. n. miilitsa süsteem. Seda teab iga laps, sest Šveitsi miilitsast kõneldakse mitte ainult sõja- vaid ka üldhariduslikkudes koolides ning harilikult seda ülistatakse ikka kui kõige odava ja kõigest süsteemidest. Pean tähendama: ei ole sugugi nii hõlpus luua endale konkreetselt ettekujutuse sellest Šveitsi miilitsast. Peab tundma seda maad, rahvast, ta ajalugu, lugema ja uurima mitmeid allikaid, küsitama selle rahva tegelasi (ohvitseri) endid, enne kui see süsteem „hakkab elama“ su vaimusilme ees. Ainult teoreetilised mõisted ja numbrid selles küsimuses jätavad meid kuivaks ja ükskõikseks, andes pealegi täiesti ebaõige pildi küsimusest.

Et iseloomustada kõige pealt seda süsteemi suurtes joontes: **Šveitsi miilits on relvastatud rahvas.** Rahvas, kes vabatahtlikult on võtnud enda peale kohustuse olla sunduslikult alaliselt relvastatud, see tähendab: pidada endal riigi poolt välja antud relva, laskemoona ja rakmeid, alaliselt end ise harjutada ümber käima selle relvaga ning selle kontrollimiseks — osa võtma kontroll-laskmistest, mitmesugustest harjutustest, võistlustest, manöövritest jne.

Meil on teatav arv kodanikke, kes vabatahtlikult teenib Kaitseliidus: osa enam-vähem nominaalselt, teine osa — tegeli-

kult sel või teisel kujul võtab osa Kaitseliidu tööst. Kuid kujutame endale ette, et niisugust kaitseliidu tööd meil teeksid kõik meeskodanikud 20 aastast kuni 48 aastani; lisame sinna juure, et meie Kaitseliidus korraldatavad harjutused oma arvult ja nõuetelt on ainult väikene osa sellest tööst, mida teeb tegelikult Šveitsi miilitsamees, ning meie saame ligikaudu õige ettekujutuse selle kohta, mis on tõeliselt Šveitsi miilits praegu.

Ajalooliselt Šveitsi miilits on selle kuulsa šveitsi jalaväe järeltulija, kes aastasadu valitses Lääne-Euroopa lahinguväljadel. Kuid sõja-moraalselt ta on ühtlasi nende julgete Uri-Švyz ja Unterwaldeni meeste järeltulija, kes seitse sada aastat tagasi töötasid igavese truuduse — Vabale Iseseisvale Šveitsile. Esimese järgu tunnustatud kütt, väsimatu mägederonija, julge ja ettevõtlik just ohtlikkudes situatsioonides, ihu ja hingega kokku kasvanud kõigega, mida pakub ilusat ja suurt ta vaba kodumaa, Šveitsi miilitsamees on selle kodanik-sõduri algtüüp, mille kasvatamisele sel või teisel kujul on asunud, eriti pärast Maailmasõda, kõik rahvad. Selle rahuliku töölise ja võitleja olemasolu embleemiks on: Sähk, millega ta harib oma põlde ja riigi poolt välja antud püss, mida ta hoiab kodus kui oma silmaterat.

Tõepoolest: Šveitsi rahva rahvuslikumaks spordiks on laskesport! Iga pidu, mingisugune üldise tähtsusega sündmus küla või kantooni elus algab — laskevõistlustega. Et igapähe oleks võimalik sellest rahvuslikust eluavaldusest osa võtta, selleks — eranditult igas külas on oma laskerada. Pühapäeva hommikul, enne kirikusse minekut, šveitsi miilitsamees — noor ja vana — loeb oma esimeseks kohuseks — teha oma korralik lasketreening laskerajal. Ta satub õigesse pühapäevatujuu alles — esimeste kordaläinud kuulidega märklaua.

Laskespordi kõrval harrastatakse muidugi ka igasugu muud sporti. Suusa- ja ratsasporti toetatakse riiklikult samuti nagu laskesporti. Igal aastal korraldatakse üleriiklikud laske- ja spordivõistlused.

See on Šveitsi miilits.

Kas maksab pärast seda üldist iseloomustust, mille lugesin tarvilikuks relieefse üldpildi saamiseks, veel hakata loetlema

Prantsuse armee uus Kindralstaabi ülem

Kindral Maxime Weygand.

Sünd. 21. I. 1867.

Vabadusristi I liigi 1. järgu kavaler.

(Lähemaid eluloo andmeid vaata „Sõdur“ Nr. 6/7/8 1928 a.)

üksikasju. Teen seda siiski, pigemini küll selleks, et õigustada öeldut.

Sõjaväeteenistus Šveitsis on sunduslik kõigile, kes loetakse selleks kõlblikuks. Teenistuse üldine vältus — 28 aastat, 20. aastast kuni 48. aastani, jagunedes järgmiselt:

- 12 aastat — eeliit-teenistust;
- 8 aastat — landwehr;
- 8 aastat — landsturm.

Eliit-teenistusest tegevteenistust tuleb kanda järgmiselt:

- jalaväes — 2 kuud 5 päeva;
- suurtüki- ja lennuväes ja kindlustes — 2 kuud 15 päeva;
- ratsaväes — 3 kuud.

Kordamisõppused pärast tegevteenistust korraldatakse järgmiselt:

— jalaväes: 7 korda eliit-teenistuses;
7 korda landwehris;

— suurtükiväes ja teistes tehnilistes vägedes: 7 korda eliit-teenistuses;
7 korda landwehris;

— ratsaväes: 8 korda eliit-teenistuses.

Kordamisõppuste vältus: jala- ja ratsaväes ja tehnilistes vägedes igakord — 11 päeva, suurtükiväes — 14 päeva. Seega saaksime kokku kordamisõppusi:

— jalaväes — 88 päeva;

— ratsa- ja tehnilistes vägedes — 88 päeva;

— suurtükiväes — 112 päeva.

Ohvitserid ja allohvitserid, kes ei ole tegevteenistuses, teevad kaasa vastava aastakäigu sõduritega kõik viimaste kordamisõppused, täites muidugi temale sõjakorral ettenähtud kohuseid. Peale selle igäüks neist on kohustatud instruktorina kaasa tegema 2 nekrutikooli ning osa võtma kõigist neile korraldatud eriõppustest ja kursustest, mis harilikult on väga rohkearvulised.

Nagu näeme, see nõnda nimetatud ametlik aeg, mida šveitsi miilitsamees on kohustatud viibima kas armutes, pole õieti kuigi suur, küünides vaevalt meie noorte õppekursuse vältuseni. Rajades oma teadmised šveitsi miilitsast ainult nendele „ametlikkudele“ arvudele, võib tulla tõesti arvamisele, nagu oleks selle riigi sõduri ettevalmistus naeruväärt lühikene. Kuid tegelik olukord on soot teistsugune. Valgustame seda olukorda ka veidi ametlikkude andmete alusel:

1. Šveitsi noorsoo sõjaline ettevalmistus.

(Väljavõte vastavast seadusest.)

Noorsoo sõjaline ettevalmistus jaguneb kolme ossa:

a) kehaline kasvatus, sunduslik kõigis õppeasutustes;

b) sõjaline väljaõpe — koolis ja väljaspool kooli — mitteametlikult.

Kehaline kasvatus koolis jaguneb kolme perioodi:

I periood — enne 9 aastat;

II „ — 9—13 aastani;

III „ — pärast 13 aastat kuni kooli lõpuni.

Kehalist kasvatust õpetatakse ametlikult kinnitatud eeskirja alusel. Kantoonis on kohustatud esitama valitsusele iga kolme aasta tagant põhjaliku ettekande selle kohta, kuidas areneb koolides kehaline kasvatus.

Sõjalist väljaõpet koolides ja väljaspool kooli antakse noormeestele 16 kuni 20 aastani. See väljaõpe omakorda jaguneb kolme ossa:

— sõjaline võimlemine ja sport;

— noorte laskekursus;

— ettevalmistavad harjutused relvadega.

Sõjalise väljaõppe andmiseks noortele koolides ja väljaspool kooli eraseltside juures moodustatakse nõndanimetatud noorte rühmad, mis koosnevad 8-st õpilasest. Seadus näeb ette, et iga rühma eesotsas peab olema ohvitser või allohvitser, kes on vastutav väljaõppe eest. Šveitsis on rohkesti just ohvitseride ja allohvitseride ühinguid, kes saavad toetust riigi poolt ning on kohustatud sõjaliselt õpetama noori kodanikke. Koolides niisugused rühmad asutatakse koolide juures, vastava kooli direktori nõusolekul. Ka siin annab õppust ohvitser või allohvitser. Seadus kriipsutab alla, et noorsoo sõjaline väljaõpe koolides ja väljaspool kooli on vabatahtlik. Kuid kõik minul käepärast olevad andmed selle küsimuse kohta kõnelevad sellest, et see õppus šveitsi noorsoo hulgas on kujunenud traditsiooniliseks, millest võtavad osa kõik ja suure heameelega. Meie võime neid andmeid uskuda, teades juba enda kogemustest, kuidas suhtub noorsugu vähegi korralikult pandud sõjalistele õppustele.

Ja meie teeme ju alles esimesi samme sel alal, kuna Šveitsis see on rahvuslik traditsioon, mille läbiviimist hõlbustavad lugematud spordiväljad, laskerajad ja muud abinõud. Relvad ja laskemoona harjutusteks antakse riigi poolt ühingutele ja viimaste poolt — noortele. Ühing on vastutav relva eest riigi ees; ühingu suhtes seda vastutust kannab noor kasutaja.

2. Laskeharjutused kodanikkudele — sõduritele.

Nende kohta loeme 26. IX. 1913. aastal kinnitatud sõjaväelise organisatsiooni seaduses järgmist:

„On kohustatud osa võtma laskeharjutustest igal aastal iga eliit-teenistuses või landwehris teeniv ohvitser, allohvitser ja sõdur, kes varustatud püssiga või karabiiniga. Laskeharjutustest peavad osa võtma ka need sõjaväelased, kes teataval aastal täidavad koolides, erikursustel või kordamisõppustel oma järjekorralist õppetööd.

Laskmistest on vabastatud ainult õppusel viibivad noored.“

Selle seaduse paragrahvi täitmiseks Genfi kanton, näiteks, 1929. a. teeb järgmise korralduse, mis aegsasti antakse avalikult teada kodanikkudele:

„Sundusliikude laskeharjutuste täitmiseks, mis N. seaduses ette nähtud:

„Iga sõjaväelane, kes on kohustatud seaduse järele laskeharjutustest osa võtma (seda kohustust teab juba iga Šveitsi kodanik), peab astuma tema asukohas oleva laskeühingu aktiivliikmeks, mille koosseisus ta on kohustatud tegema läbi käesoleval aastal: 5 laskeharjutust. (Järgneb laskeharjutuste tingimuste üksikasjalik loetus, mis praegu meid ei huvita). Laskurid, kes ei ole osa võtnud nendest harjutustest, kutsutakse sügisel täiendusõppusele 3-ks päevaks, need, kes ei ole suutnud täita ülesseatud tingimusi — 1 päevaks.

Laskmistel tuleb kasutada ainult isiklikult laskurile alaliselt väljaantud riigi püssi. Laskemoon antakse ühingu poolt.

Kõik laskurid peavad ilmuma laskmistele neile väljaantud laskurkaustikutega, kuhu märgitakse üles lasketagajärjed. Terve laskmiste seeria tuleb täita ühes ja samas ühingus ning kõik laskmised peavad olema lõpetatud — 31. augustiks.

Laskurühingute komiteed on vastutavad kantooni ees, et kõik laskeharjutustesse puutuvad reeglid oleksid täpsalt täidetud.“

Tõlgitsedes ülaltoodud seaduste ettekirjutused harilikku keelde, saaksime järgmise pildi Šveitsi kodaniku tõelisest tööst oma kodumaa julgeoleku heaks:

- 16.—20. aastani — vabatahtlik, kuid traditsiooniline, üldine kõigile, noorsoo sõjaline ettevalmistus;
- 20. aastal — noorte kool;
- 20.—40. aastani — kordamisõppused kuni 32 aastani iga kahe aasta tagant, hiljem — 1 kord;

Samal ajal — 20.—40. aast. — iga 1 aastal sunduslikud laskeharjutused, millede arv määratakse kindlaks kantonide poolt.

Sellele, seaduses täpsalt ettenähtud õppetööle peame lisama juure veel need erakorralised taktikalised harjutused, luureretked ja matkamised, mis korraldatakse kodanikkudele kohalikkude ülemate isiklikul algatusel. Alalise sõjaväe puududes. Šveitsi rügementid, pataljonid, kompaniid j. n. e. ei ole

küll koondatud kasarmutesse, kuid see ei tähenda hoopiski mitte, et nad puuduvad sootu. Ei, nad eksisteerivad alaliselt, sama reaalselt ja kindlalt kui vastavad üksused alalises sõjaväes. Kuid — nad on koondatud oma asukohtade järele — küladena, alevitena, linnadena j. n. e. Neid juhivad eliit-teenistuses või landwehri seisvad ohvitserid ja allohvitserid, kes ise on samasugused vabariigi kodanikud kui teisedki. Neil lasub raske kohustus, alluvaid üksusi administratiivselt juhtida ja sõjaliselt üksustena ette valmistada, millise töö nad on sunnitud täitma oma hariliku igapäevase töö kõrval. Et neile pealepandud ülesandeid täita, juhtidel on õigus alluvaid üksusi igal ajal, millal nad seda soovivad, seaduse nimel kutsuda kokku õppustele ja harjutustele. Näiteks, ühel ilusal päeval mõni pataljoni ülem otsustab homme oma pataljoniga korraldada taktikalise õppuse. Ta saadab laiali — alluvuse järjekorras — kutsekäsu, teatades koondamiskoha, milline varustus kaasa võtta, kui pikalt vältab õppus ning määratud tähtajaks on mehed koos. Niisugusi erakorralisi õppusi Šveitsis peetakse rohkesti. Nad on kujunenud traditsiooniliseks, rahvuslikuks harjumuseks, mis reguleerib kõik ning teeb töö hõlpsaks nii juhile kui täitjale.

Meie oleme seega Šveitsi miilitsamehe riigikaitseteenistuse viinud kuni 40. eluaastani. Siit peale tal algab teenistus — landsturm. Landsturm ta ei ole enam kohustatud kaasa tegema kordamisõppusi ega sunduslikke laskeharjutusi. Nagu mujalgi riikides, landsturm siingi on ette nähtud teise järgu formatsioonide kujundamiseks, mis harva satuvad lahinguväljale ning kui — siis võrdlemisi hilja. Kuid Šveitsis alles 1929. aastal (19. VII. 29. ja 23. IX. 29) ilmus huvitav seadus, mis käsitleb landsturmi korraldust piiriäärsetes kantoonides. Seaduse sisu lühidalt on järgmine:

a) Organiseerida landstrum-pataljonid ja suurtükiväe salgad piiriäärsetes kantoonides. Nende üksuste eesmärk on: moodustada piirikaitse osi võimalikult piiri lähedal, kaitsta ühendusteid ja mitmesuguseid riiklikke asutusi.

b) Nimetatud landstrum-osad koosnevad sõjaväelastest, kes teinud läbi õppuse kahes esimeses järgus (eliit ja landwehri — seega vanemad kui 40 aastat A. T.). Landsturm-osadesse võib võtta vastu va-

batahtlike, kes selleks füüsiliselt kõlbulikud ning kes tunnevad laskmist. Kahtlane element (nähtavasti poliitiliselt A. T.) siia vastu ei võeta.

d) Sel viisil organiseeritud vabatahtlike laskurite üksuste arv peab kujundama: 70 pataljoni jalaväge, 60 kuulipildujate kompaniid — iga kompanii kuni 200 meest; 15 dragumite kompaniid à 120 meest, 25 suurtükiväe salka, 5—6 auto-suurtükiväe salka, milledest iga kanton peab andma kindlaksmääratud arvu.

Seesuguste vabatahtlike laskurite üksuste formeerimine piiriäärsetes raioonides on väga omapärane ja huvitav nähtus Šveitsis. Eriti huvitav on asjaolu, et neile vabatahtlike laskuritele tehakse ülesandeks — piirikaitse. Riigis, kus puudub alaline sõjavägi, piirikaitse küsimus kujuneb väga raskeks. Miilitseerite juures peab leppima mõttega, et piiri alaliselt ei ole kaetud, sest pole ju valmis väeosi, kes iga silmapilk võiksid asuda oma kohuste täitmisele piiriääres. Katmata piir on miilitseerite suur nõrkus, ja peamine põhjus, millest selle riigikaitse süsteemi võivad endale lubada ainult need riigid, kelle sõjapolitiline olukord võimaldab teatud määral vähemalt, niisuguse nõrkuse. Šveitsi riigikaitse juhid on täiesti teadlikud eelnimetatud pahes ning püüavad leida abinõusid, et seda pahet nõrgendada. Vabatahtlike laskurite üksuste moodustamine piiriäärsetes raioonides elavaist kodanikkudest on üks neid abinõusid.

Järgmised mõtted, avaldatud kolonel Diesbach'i poolt, kes on aktiivsemad tegelased vabatahtlike laskurite (landsturm üksuste taktikalise tegevuse uurimise alal) on iseloomustavad sellekohta, kuidas Šveitsi juhid miilitseerite juures kujutavad endale ette piirikaitse küsimust:

„Vabatahtlike laskurite ülesanded piirikaitsele on ütlemlata vastutavad, eriti pidades silmas nende vähest jõudu. Need osad moodustavad nõnda ütelda „eelrinde“ nende raioonide ees, kuhu koonduvad aktiivväed. Mida võib nõuda neilt landsturmistidelt? Muidugi mitte vaenlase kinnipidamist, mis on ju terve armee ülesanne, mis korraldub nende seljaga! Kuid mida need üksused kiitl võivad teha, see on: aeglustada ja viivitada vastase kolonnide edasiliikumist. Vabatahtlike laskurite salka-

de päris ülesandeks on: väikesõja pidamine vaenlase vastu.“

Kolonel Diesbach iseloomustab järgmiselt seda väikesõda nende kogemuste varal, mida ta saanud korraldatud manöövritel (Teatavasti ka 1929. a. sügismanöövritel, mis korraldati 2° diviisiga Põhja Šveitsis, olid moodustatud partisan salkad, mis tegutsesid väikesõja põhimõtetel A. T.):

„Piiriäärne raioon üle vabariigi jaguneks sektoriteks, vastavalt rügementide mobilisatsiooni raioonidele. Igas sektoris, jaotatud omakorda allsektoriteks, piiriääres on tegutsemas vabatahtlike laskurite patrullid. Need on kütid, kes on andnud pühaliku töötuse vaenlast attakeerida kõikjal, kus nad temaga kokku puutuvad, temale kahju teha igal võimalikul viisil. Et nende kütide töö annaks maksimum tagajärgi, igaüks neist tegutseb raionis, mida ta tunneb, kus iga teerada ja sulu on omane ja kodune. Nägematult hiilides vastase lähedusse, kütid hävitavad ta oma tabava tulega ning kaovad enne, kui on suudetud asuda nende jälitamisele. Rahuaegne ettevalmistus, õigeaegne laskemoona ja toidutagavarade soetamine hästi peidetud kohtades, kohalike elanikkude sümpaatiat kütidele — need on eeltingimused edukaks tegevuseks.“

Kas ei ole huvitav ja täiesti omapärane enesekaitse konseptsioon, eht šveitslik, julge ja ülil kardetav igaühele, kes julgeks tallama hakata sõjarada selle riigi piiridel!

Meile jääb veel üle lühidalt vaadelda Šveitsi riigikaitse jõudude organisatsiooni ning teda hinnata arvuliselt.

Sõjavägi koosneb 6. jalaväe diviisist.

I. Iga diviisi koosseisu kuulub:

A. Väli väed.

1. a) 2 jalaväe brigaadi à 2 j. r. — eliit väest. Iga j. r.: 3 pat. à 3—4 komp. ja 1 r. k. komp. Jalaväe kompanii koosseis: 4 rühma à 3 laskur ja 2 k. k. jagu. R. k. komp.: 3 rühma à 3 r. k. k.
- b) 2 jal. rüg. landwehrist — à 2 pat. (pat. koosseis sama mis eliitväes).
2. 2 jalgr. komp. à 4—5 rühma;
3. 1 grupp ratsa raskeid kuulip. — 3 komp. à 3 rühma à 3 r. k.;

4. 1 grupp ratsaväge — 2 dragunite eskadroni à 4 rühma à 2 laskur ja 1 k. k. jagu;
5. a) 1 suurtv. brigaad — 2 kahur. rüg. à 2 gruppi à 3 patareid à 4 75 m/m kahurit = 4 gruppi 75 m/m kahureid;
- b) 1 haubitsite grupp — 2 patareid à 4 — 120 m/m haubitsit;
6. 1 vaatlus kompanii õhuballooniga;
7. 1 pioneer patroljon — 3 komp.;
8. 1 silla kompanii;
9. 1 telegrahvi komp.;
10. seljatagused asutused.

B. M ä e - v ä e o s a d.

1. 1 jalaväe brigaad eliit-teenistusest;
2. 1 landwehr-rügement;
3. 1 srtkv. brigaad.

II. Diviiside koosseisu mittekuuluvad osad:

1. 1 mootor-rattur kompanii (585 mootor-ratast);
2. 6 ratsa raske-kuulip. kompaniid (landwehrst);
3. 3 ratsa-brigaadi: à 2 ratsa rüg. à 3 esk. ja 1 r. k. eskadron; peale selle iga brigaadi juures: — 1 jalgratt. grupp — 2—4 kompaniid; — 3 esk. ratsa rask. kuulip.;
4. 4 raske suurtükiväe rügem. à 1 gr. 150 m/m haub. (2 pat. à 4 haub) 4 raske suurtkv. rüg. autodel: à 1 gr. 120 m/m haub; 1 gr. 75 m/m kahurit;
5. 1 vaatlus grupp — 3 komp. à 1 õhuballoon;
6. 3 sillakompaniid;
7. 5 gruppi lennುವäge à 6 kompaniid — iga kompanii 6—8 vaatlus-lennukit või 9 hävitajat.

Mida võiks märkida ülaltoodud organisatsiooni iseloomustamiseks:

1. Šveits on adopteerinud rahuaegse organisatsioonina nõnda nimetatud suure diviisi, mis koosneb 2—3 jalaväe brigaadist ja muudest väeliikidest. Sõjaajal niisugune suur diviis areneb Väekorpuseks, saades juure raske suurtükiväe, lennುವäge, ratsaväge suuremal arvul jne. Jalaväe brigaadid, õppides rahuajal tegutsema koos teiste väeliikidega diviisi koosseisus, kujunevad loomulikult sõjaajal jalaväe diviisideks. Seega oleks Šveitsis üleminek rahuaja organisatsioonilt sõjaaegsele teostatud hõlpsasti.

2. Äratav tähelepanu tugev lennುವägi: 30 kompaniid või eskadrilli. Sellega Šveitsis on võimalik varustada sõjaajal iga diviisi, vähemalt ühe eskadrilliga ning jääb veel järele lennುವäge üldjuhatuses käsutusse. Isegi Prantsusmaa pole nii rikas lennುವäest.

3. Suurtükivägi tundub ilmselt nõrgana. Nende erikirjandusest on näha, et nad ei ole rahul oma suurtükiväega, eriti oma 120 m/m haubitsiga ning on käimas elavaid mõttevahetusi suurtükiväe täiendamiseks.

4. Võrdlemisi suur tundub ka ratsavägi, palju on ratsa raskeid kuulipildujaid ja jalgrattureid. See näitab, et seal pandakse suurt rõhku liikuvusele sõjas ning on ühtlasi parimaks tõenduseks, et Šveits ei ole end lasknud heidutada sellest kihutustööst, mis oli käimas Lääne-Euroopas pärast Maailmasõda ratsaväe vastu.

Kokku Šveitsi sõjavägi sõjaajal tõuseb ümmarguselt 500 tuhandeni, millest relvakandjaid 20—40 aasta vanuses on kuni 250 tuhat.

Šveitsi riigikaitse eelarve oli 1927. a. — 8,5 miljonit Šveitsi franki (65 miljonit krooni).

Seega oleme lühidalt vaadelnud seda, kuidas on Šveitsi rahvas ta tervikus organiseeritud riigikaitseks, kuidas ta kasvab ja õpib — poisikese põlvest kuni 50 aasta vanuseni — selleks, et, tarbekorral, valmis olla kasutama relva selle vastu, kes tema kodumaale mõtleks tulla kurjade mõtetega. Arvan, et igapähele, kes võttis vaevaks läbi lugeda ülaltoodud mõtted, jäi kindel mulje ühes küsimuses, nimelt: kui võrra raske kohustuse Helveetsia föderatiivne vabariik paneb peale oma kodanikkudele selleks, et tagada riiklik julgeolek. Kui ka maksud riigile sel alal pole väga suured (siiski mitte vähemad kui mujal), siis seda suurem on kodaniku isiklik kohustus riigikaitse alal. Ei või olla kahte arvamist: üheski teises riigis kodanik ei oleks nõus enda peale võtma nii suuri alaliselt kestvaid isiklikke kohustusi riigikaitse alal, kui seda teeb Šveitsi kodanik. Miks teeb seda Šveitsi kodanik, teeb pealegi heal meelel, sundimata?

Sellele küsimusele tahaksin vastata Genfi kodaniku, XVIII sajangu suure vabameelse mõtleja J. J. Rousseau sõnadega:

„Minu isa mind süleledeks oli haaratud värinaga, mida arvan tundvat ja kaasaelavat minagi veel: „Jean Jacques“, ütles ta minule, „armasta oma kodumaad.“

„Iga kodanik peab võtma sõduri ülesannet oma esimese kohustusena. Niisugune oli roomlaste süsteem; ta on maksev tänapäev ka Šveitsis.“

Niisugune kord peab olema maksev ka igas vabas riigis“ (Minu harvendus A. T.).

Esimene neist mõtetest elib Genfi rae-koja esikülge, teine on asetatud mottona suurepärase monograafilise teose esiküljele, mis kannab pealkirja: „l'Armée Suisse“ („Šveitsi sõjavägi“).

Meil ja mujalgi, kus ühiskond veel pole täiel määral arenenud vaba kodaniku mõtlemisviisini, kõneldakse mõnikord militarismist ja militariseerimisest jne. Need kõnelejad mingi ja õppigu tundma vaba Šveitsi. Nad näeksid seal tõelist militarismi, relvastatud rahvast, kuid ühtlasi — kõige vabameelsemat, rahulikku, töökast ja haritud kodanikku.

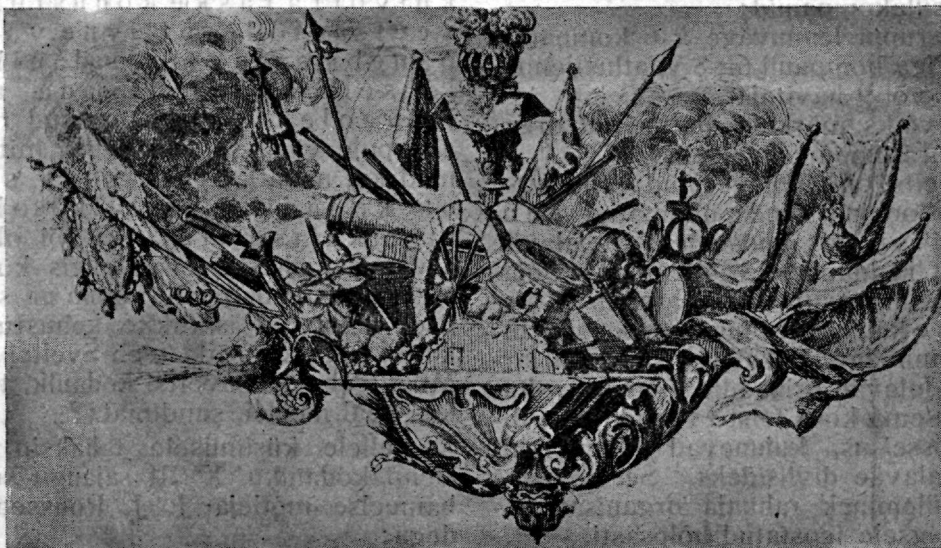
Niisugust „militarismi“ võimalikult suuremal määral võiks soovitada igale rahvale, eriti neile, kes on veel üles ehitamas oma kodukollet.

Šveitsi kodaniku jõupingutused riigi julgeoleku kindlustamiseks on olnud tagajärjed: enam kui 100 aastat ta kodumaa on jäänud puutumata sõjast. Võõra relv ei suutnud tulla laastama Šveitsi pinda ka Maailmasõja ajal, vaatamata sellele, et ta oli täiesti ümber piiratud vastastikkülveteisele vaenulikkudest riikidest. Oli muidugi mitmesuguseid põhjusi, milksparast

ükski suurriikidest ei asunud Šveitsi valutamisele. Kuid üheks teguriks sealjuures oli kahtlemata Šveitsi relvastatud miilitsamees. „Oleks pidanud murdma kõigepealt selle rahva vastupanu, kes oli otsustanud end kaitsta lõpuni, ning kes oli sõjaliselt hästi organiseeritud. Ühenduses maastikuliste raskustega see tegi pealetungi siin täiesti võimatuks.“ Nii Saksa väejuhtide arvamine. Ja käesoleval juhtumisel nende arvamine Šveitsi miilitsast on eriti tähtis.

Šveitsi sõjavägi Maailmasõja ajal oli mobiliseeritud ning seisis riigi piiridel. Suure sõjaväe ülalpidamine läks muidugi palju maksma riigile. Üldist seisukorda Šveitsis sõja ajal üks šveitsi ohvitseridest iseloomustas järgmiselt: „Väga ebamäärane seisukord. Polnud ei sõda ega rahu. Piiril alalised intsidendid, jooksikuid, vahel tulevahetus, arusaamatused ja eksimised meie piiridesse eriti lennುವေး poolt. Seljataga — raske, umbne õhkkond. Rahvusvaheline spionaaž, vaheltkauplemine, igasugu tume ja soovimata element, kes oma kodumaal ei tundnud end enam julge olevat — kõik see kogunes Šveitsi pinnale. Siis — meie enda poliitilised sümpaatiad ja antipaatiad ühele või teisele vastaspoolele — neid ei saa kuidagi teha olematuks, kuigi ametlikult pidime olema erapooletud kõikide vastu. Ühe sõnaga: närune olemine — ainult sõda puhastab õhkkonna. Läbi saime siiski, mida tuleb küll panna meie kodaniku kasvatuse ja poliitilise küpsuse arvele.“

(Järgneb.)

Kindral-major Gustav Jonson'i 50-aastasel sünnipäeval.

Üks meie Vabadussõja veteranidest — praegune K. ü. õppeasutiste ülem kindral-major Gustav Jonson jõudis 7. jaanuaril oma läbikäidu elutee 50-da tulbani.

Kindral-major Gustav Jonson sündis 7. jaanuaril 1880 (uue k. j.). Pärit Viljandi maakonnast Päre vallast. Üldhariduse omandanud Tartu reaalkoolis ja Riia politehnikumis. 1908. a. oktoobris astus vabatahtlikult Vene väkke — ratsa suurtükiväe tagavara patareisse. 1910. a. jaanuaris ülendati lipnikuks.

Maailmasõja lahtipuhkemisel kutsuti ta uuesti tegevasse teenistusse. 1915. a. märtsis määratakse lipnik Jonson 2. Kaukaasia korpuse suurtükiväkke 11. mortiirpatareisse. Tegi kaasa lahingud lääne väerinnal I armees sakslaste vastu Varsavi ja Prasnõssi all 1915. a. märtsini; 1915. a. maist kuni juulini oli lahingutes eri-armee koosseisus sakslaste ja austerlaste vastu Galitsias; 1915. a. juulist kuni oktoobrini X armees Vilno all. 1916. a. veebruaris ülendati alamleitnandiks ja sama aasta augustis — leitnandiks. Hiljem võttis osa lahingutest lääne väerinnal sakslaste vastu.

1917. a. mais määrati ta patarei ülemaks ja sama aasta oktoobris ülendati alamkapteniks.

Eesti rahvuslike väeosade loomise algpäevil tuli alamkapten Jonson Eesti väkke. Teenis ratsaväe divisjonis eskadroni ülemana kuni rahvuslike väeosade laialisaatamiseni. Juba siis oli rittmeister Jonson ratsa divisjoni vaimliseks juhiks, kes kaugelenägelikkuse ja julge sõnaga suutis leida abinõusid Eesti ratsameeste kogumiseks ja ühte perre liitmiseks. Selle tunnuseks püsis tema alluvates meelegindlus ja isamaalik vaim. 1918. a. märtsis ülendati Jonson kapteniks. Pärast Saksa okupatsiooni lõppu astus rittmeister Jonson 1918. a. novembris jälle kaitseväge teenistusse ja määrati 1. ratsa polgu ülemaks. Siin tuli Jonsonil õieti polku vormeerida. Vormeerimine ühtus ajajärguga, kus meie ida piiril löödi juba lahinguid. Rittmeister Jonsoni energilisel tegevusel viidi polgu vormeerimine kiirelt nii kaugele, et ta võis meie piirese tunginud vaenlasele juba vastu astuda. 27. detsembril lahkus polk Aegviidu ümbrusest ja algas oma võidukäiku Viru väerinnalt lõuna väerinnani. Ei kustu Vabadussõja ajaloo Põhja-Eesti vabastamise hoogne

Kindral-major G. Jonson.

retk, Munamäe ja Jakobstadi lahingud. Ei saa nimetada ratsa polgu võidukäike, mis ei ole ühenduses Jonsoni nimega.

1919. a. oktoobris ülendati Jonson kiiduväärt teenistuse eest alam-polkovnikuks. Vabadussõja lõppedes juhtis alam-polkovnik Jonson eduga ratsapolgu rahujaja väljaõppe tööd kuni 1921. a. 11. septembrini, millal komandeeriti Kindralstaabi kursustele. 1923. a. veebruaris ülendati Jonson iseäraliselt kiiduväärt teenistuse eest koloneliks. Sama aasta mais lõpetas ta hästi Kindralstaabi kursused ja asus uuesti juhtima ratsarügementi. Ta oli vahepeal komandeeritud Prantsusmaale suurtele manöövritele ja kõrgemate ohvitserite (kolonelide) kursustele. 1924. a. märtsis nimetati kolonel Jonson kindralstaabi ülema abiks. Oma alalise töö kõrval pidas ta ka loenguid Kõrgemas Sõjakoolis ratsaväe taktika alal. Samuti on ta täitnud ajutiselt kindralstaabi ülema ja ratsaväe inspektori kohuseid. 1927. a. augustis va-

bastati kolonel Jonson kindralstaabi ülema abi kohalt ja määrati K. ü õppeasutiste ülemaks, ühtlasi ka Kõrgema Sõjakooli ülemaks. Sellel kohal on ta senini meie kaitseväe juhtide väljaõpet ja kasvatus-tööd edukalt juhtinud. 1928. a. veebruaris ülendati kindral-majoriks.

Vabariigi Valitsus on kindral Jonsoni teeneid hinnanud rahalise autasu ja normaal-talu annetamisega. Peale selle on kindral Jonsonile Vabariigi Valitsuse poolt annetatud teenete eest I liigi III järgu ja II liigi II järgu Vabadusristid ja Latvi Vabariigi Valitsuse poolt sõjaliste teenete eest „Karutapjate ordu“ III järgu aumärk.

Maaõhust omab kindral Jonson P. Stanislause ordu III järgu ja P. Anna ordu III järgu aumärgid mõõkade ja lehvi-ga, P. Stanislause ordu II järgu ja P. Anna ordu II järgu aumärgid mõõkadega, P. Georgi mõõga ja P. Georgi risti.

Nagu sellest lühikesest ülevaatest näha, on kindral Jonsoni möödunud eluaastad olnud täis ennastsalgavat, värviküllast ja hoogsat tööd. Ta ei ole jäänud mitte üksi tüsedaks töömeheks ja juhiks kaitsevälaste peres, vaid on leidnud aega igal pool olla abiks nõu ja jõuga kõigile kelle-ga tal on olnud kokkupuutumist. Ta on võitnud kaasvõitlejate erilise poolehoidu ja sõpruse mitte ainult oma suurte teenete tõttu teenistusosalal vaid kui inimene, kui kaunishing, kui sõdur, kelle noorust selle sõna ilusamas mõttes ei ole jõudnud riisuda pikad raske töö aastad.

Jäägu kindral Jonson veel kauaks meie kaitsevälaste keskele sama vaimu ja energiaga. Juhtigu saatust tulevikus temale eluteele heledamat päikest. Seda on juu-biliar õigusega teeninud!

Partisaantegevusest.

„Sõdurile“ kirjutanud Soome kaitseväe kapten EINO KUUSELA.

Väikestel rahvastel tuleb oma kaitseprobleemi lahendamisel otsida ka selliseid abinõusid, mis, ehkki nad ei või otsekohesest võitu anda, kasutada olevate võimaluste piirides siiski rahuldavad rahva tungi oma elu, oma piiride ja oma rahvuse alalhoidmiseks, tõstavad tema usku oma võimesse ja ühtlasi tervele maailmale ja ka oma vaenlasele näitavad, et pealetungi ohvriks sattunud maa elanikud terve oma jõuga ennast kaitavad, kaitavad ka olukorras, mis paistab lootusetu olevat.

Üks sellistest abinõudest on partisaan-sõda. Selle iseloomust juba oleneb, et ta mitte ei taotle eesmärgisid materjaalsete vahenditega ja mitte ka arvulise ülekaaluga. See on nõrgema relv tugevama vastu, mis mõjuvalt väljendab rahvasse imbu-nud kaitsetahet. See vältib otsustavaid kokkupõrkeid. Selle eesmärk on sügavale vaenlase seljatagusesse või tiibadele ula-tatud tegevusega vapatada vaenlase närvisid, tuua segadust tema seljatagusele teenistusele ja sellega edasi aidata oma peajõudude operatsioonid.

Keskajal sidusid inkviisitorid tihti oma ohvri tugevasti pinkki kinni ja lasid külmal veel tilkuda tema paljastatud ihule. Tähendatud piinamine paistab väga hu-maanne olevat. Ohver ei sellest nähtavaid kahjusid saanud, kuid siiski ärritasid väi-

kesed, lühikeste vaheaegadega langevad veetilgad tema närvisid niivõrt, et ta vastu pidas ainult harva.

Partisaantegevus sarnaneb eelpool kirjeldatud piinamisele. Mõlemis on kasutatud energia — objektiga võrreldes — väikene. Kumbgi ei või suuri materjaalseid kahjusid korda saata ja see polegi nende eesmärk. Nende peamine püüe on närida oma ohvri närvide kallal ja luua eeldused psühholoogilisele momendile, millal ohvri tahtjõud on võimalikult nõrgestatud. Selle momendi loomine on sõjalises tegevuses osalt just partisaanide ülesanne ja seda momenti kasutavad oma peajõud nõrgenenud vaenlase löömiseks.

Partisaanid eraldatakse kas tegevast väest või moodustatakse nad vabatahtli-kest kohalikest elanikest. Viimane moodus eeldab kõrgele arenenud rahvuslikku iseteadvust, millele põhi rahuaegse isamaalse selgitustööga nii sõjaväes, kaitse-liidus kui ka haridusseltsides luuakse. Partisaanidelt tuleb nõuda kõrget moraali, vastasel korral muutuvad partisaansalgad tihti röövlibandedeks, millest ka maa oma elanikele ainult kahju.

Rootsi-Soome ja Vene vahelises sõjas a. 1808—09, mille tulemusena oli Soome ühendamine Venega pärast visat ja mee-leheitlikku soomlaste vastupanu, mille

äpardumine olenes Rootsilt saadud abi vähesusest, oli partisaanidel väga suuri teeneid. Toome siin paar näidet.

Juulikuus a. 1808 saadeti Soome peajõududest kahe allohvitseri Roth'i ja Spoo'f'i juhatusel kaks kaprali ja 39 meest, kõik Pori rügemendist, venelaste seljatusesse. Läbi metsade liikudes jõudis partisaansalk Tampere linna põhjapoole venelaste Tampere-Vaasa etapitee lähedusse, kus ta koos mõne kohaliku talumehega algas vaenlase kolonnide hävitamist. Partisaanide tegevust soodustasid kohalikud metsad ja saarte labürint lähedastel järvedel nii, et venelastel oli võimatu neid kätte saada. Venelaste ühendus seljatagusesse katkes, toidumoon ja padrunikolonnid ei pääsenud oma jõudude juure ja venelased olid sunnitud tõmbuma tagasi Alavudelt Hämeenlinnani, üle 250 km teekonna. Major Judenjev, venelaste juhataja, teatas oma ülemale, et teda „maapoolt ähvardab kindral Spuff ja järvedelt admiral Rutt.“ — Soome allohvitserid olid venelaselt saanud võrdlemisi suure aukõrgenduse! — Vene ametlik ajalugu tähendatud sõja kohta ütleb m. s. „partisaanid vallutasid voorivankreid, võtsid virgatsid ja väiksemad rännakkolonnid vangi“. „Oli täiesti võimata hävitada partisaanisid, need läksid laiali, peitsid ennast kohtadesse, kuhu vaenlane neid jälitada ei suutnud ja kohalikud elanikud aitasid neid igal pool.“ „Mõne päeva jooksul olid partisaanid kõik kindral Rajevisky ühendusteed äralõiganud ja sellega takistanud teadete saamise sündmuste kohta eriüksustes.“

Käsitleda olevast sõjast leiame partisaantegevust kõigil rinnetel. Näiteks Savos tungis kapten Malm, kelle 200-meelisse reguläär-sõjaväest moodustatud partisaansalka oli ühinenud 400 kohalikku talumeest, venelase kindral Aleksejevi 1300-meelise väeosa kallale ja purustas selle 6-tunnilises lahingus täielikult. Venelased põgenesid, jättes lahingväljale 200 surnut.

Näidetest selgub, et partisaansalkade suurus on väga mitmekesine, vaheldudes rühmast kuni rügemendini. Edukaimad, arvestades hõlpsust ennast vaenlase eest peita, on siiski väiksema koosseisuga üksused, kelle seljatagune teenistus ka kõige kergem kohalikelt elanikelt saadud tagavaradega korraldada.

Partisaansalkade juhtidele tuleb anda võimalikult suur iseseisvus. See on põhieeldus nende tegevuse soodsaks täitmiseks. Loomulikult näitab vägede juhatus neile tegevuseraioonid kätte ja annab üld-

eesmärgi, et vältida partisaanosade teineteist segavat tegevust, kuid ülesande täitmise viisi valib partisaanide juht täiesti iseseisvalt. Kõige soodsamates tingimustes teotsevad partisaansalgad oma riigi territooriumil, eriti kui elanikud suhtuvad nendesse heatahtlikult. Kohalikkude vabatahtlikkude ühinemine partisaanidesse tõstab nende maastikutundmist, sest väga kohane on partisaanide esinemisele maastik, mis on raskesti läbipääsetav ja kus teedevõrk puudulik. Nende otsustavat lahingut vältiv tegevus sunnib vaenlast ennast kaitsma laiali hajutatud, suurte julgustusosadega, mis seob palju väge rindelt ja mida algatusvõimeline partisaanide juht siiski võib osade kaupa lüüa.

Praeguse aja sõjavägi tarvitab määratud hulga toidu- ja laskemoona ning igasuguseid tarbaineid, näit. pioneervahendeid. Sellepärast on ta täiesti oma baasist olenev. Olukorras, kus tegevusebaasi ja rindel teotsevate vägede vaheline ühendus ei ole kindel, ei rinne või korralikult teotseda. Sellest olenebki, et partisaanide tegevuse kõige tähtsama objekt moodustavad vaenlase seljatagused asutised, ühendusteed, telefoniliinid, sillad jne. Igaüks, kes on Maailmasõja ajalugu uurinud, tunneb, kuivõrt täpsaid arvestusi seljataguse liikumise korraldamine operatsioonide ettevalmistusel ja läbiviimisel nõuab. On loomulik, et iga takistus paiskab arvestused segi ja teeb opereerival üksusel võimatuks õigel ajal kavatsetud tegevuse läbiviimise, mille tagajärjel terve operatsiooni teostumine võib äparduda.

Partisaantaktika põhiprintsiip on ootamatus ja vaenlase eksitamine. Ettevalmistused viiakse läbi kõige suurimas saladuses, kusjuures vaenlase eksitamisega katsutakse luua võimalikult soodsad üllatusvõimalused. Sellevastu teostub kallaletung julgesti ja äärmise energia pingutusega. Partisaanidelt nõutakse suurt liikuvust, nende rännakud on pikad. Kiire löök laial rindel — võrreldes jõududega — ja mitmelt suunalt ning kadumine enne kui vaenlane, kes harilikult arvuliselt suurem, on hämmastusest toibunud, annab parimad tagajärjed. Ainult harva kasutab partisaansalk kaitset oma eesmärgi saavutamiseks.

Järgmine tõlge kindral Scharnhorsti juhtnõõridest Preisi sõjaväe partisaanidele a. 1813, iseloomustab hästi partisaantegevust:

.... „1. Tuleb partisaansalk rajooni, kus vaenlasi võib olla, ehk kui on karta, et vaenlane võib arvuliselt suuremate jõududega tema kallale tungida või teda haa-

rata, kaob ta öösi sellisest kohast, võttes endaga kohalikest elanikest teejuhi. Päeval puhkavad partisaanid metsades või kaugel magistraalteedest olevates taludes. Teejuhti hoitakse vangina, et ta mitte ei võiks partisaane läheduses võimalikult olevatele vaenlastele ära anda.

2. Partisaanüksus ei kunagi tohi lahingusse astuda suurema vaenlase üksusega. Ta teostab ainult üllatavaid kallal tungisid, hävitab sõjatarvete ja toidumoonakolonnid, väiksemaid vaenlase osi, mis on kas korterises paigunenud või mis edasi liiguvad, võtab virgatsisi vangid, jne., kuid ei tohi katkematult kõiki magistraalteid üheaegselt oma tegevuse objektina pidada. Siiski peavad partisaanid luurama kõiki teid kas selleks saadetud piiluritega või kohalikkude talumeeste abil, et partisaanide juhil oleks alati teada kõik sündmused oma raioonis.

3. Vahest peab partisaansalk kohalikele elanikele teatama, et ta on suurema üksuse eelkaitseosa. Tuleb nõuda toitu suurema üksuse jaoks ja üldse kasutada kõiki võimalusi, et elanikud jõuaksid arvamisele, et raioon võetakse kohe suuremate jõududega oma alla. Kuid öösi kaovad partisaanid ootamatult, alul vale suunas liikudes, et vaenlane hiljem ei võiks neid jälgida.

4. Linnades tuleb partisaanidel vältida liikumist üle suurte sildade. Selleks tuleb kasutada ainult väiksemaid sildu, parvi, lootsikuid jne., sest partisaanidel tuleb üldse vältida kohti, kus nende arv on vaenlase spioonidele kerge kindlaks teha, sellepärast ei üldse ole soovitatav suurematesse asulatesse ilmuda.

5. Salga ohvitserid ja allohvitserid peavad tundma kõik taandumise teed, ülepääsekohad jõgedest, kõik defileed jne., et pealetungikorral vaenlase käest pääseda.

6. Läheneb vaenlane mitmelt suunalt, ja teisi võimalusi ei ole, tuleb partisaanidel taanduda väikeste osadena.

7. Salgast eraldatud patrullidele ja rühmadele tuleb mitu kogunemispunkti määrata, kus nad peajõududega võivad ühineda, et suuremat liikumisevabadust neile anda.

8. Et oma liikumisel vabam olla, ja et vältida üllatusi, tuleb partisaansalgal, kui ta päeva ajal liigub, saata piilureid umbes $\frac{1}{4}$ või $\frac{1}{2}$ tunni tee kaugusele.

9. Peale piilurite, on kohane saata eri-suundadesse talumehi. Need võetakse eraldi paigunenud taludest jne. Luure toimetamise ajal on üksus peidus metsas või mõnes kõrvalises kohas. Luurajaid saa-

detakse kas jala või ratsa, nende vastu ollakse head, kuid kui nad petavad, siis ähvardatakse süüdata nende talud põlema.

10. Viibib mõni partisaansalk kaemat aega samas raioonis, ei ta kunagi tohi paiguneda korterisse või bivakeerida ühes ja samas kohas. Sellisel juhtumil võiks vaenlane tema kallale suurte jõududega tungida ja hävitada või vangid võtta terve salga. Partisaansalga peaosad peab olema ühel päeval seal, teisel seal, ööbima vahel selle koha ees, kus ta päeval on olnud ja vahel selle taga ning vahetevahel peitma ennast nii hästi, et elanikud võivad arvata, et ta on raioonist ära läinud. Kuid terve aeg tuleb kolmemeheliste patrullide ja partisaane abistavate talumeestega jätkata võimalikult suures saladuses teede, sildade jne. luuret.

11. Partisaansalgad ja isegi kaugele ette saadetud eelkaitseosad ei tohi kunagi rõhkem kui ühe öö viibida samas kohas, mitte kunagi puhata ja isegi mitte toita hobuseid linnades. Kui raiooni topograafilised omadused sunnivad partisaanüksust ööbima mõne linna läheduses, paiguneb ta vahest linna ette, vahest taha ehk servale ja valib oma asukohaks lähedal oleva küla ehk üksiku talude grupi, mille ümberus lahtine. Kuid kohe pimedat tules vahetavad partisaanid oma asukoha ja teostavad selle nii, et endises paigunemiskohas keegi ei tea, kuhu nad on läinud.

12. Partisaanide ülem peab alati selle eest hoolitsema, et tema kavatsustest valetsti aru saadakse, ja et tema õige eesmärk jääb kõigile kõrvalistele isikutele saladuseks.

13. Et vaenlasest teateid saada, tuleb temal ühendusse astuda kohalikkude õpetajatega, metsavahtidega jne.

14. Käesolevad juhtnõuad võivad partisaansalkade ja nendest eraldatud patrullide juhtidele selgitada ainult üldjoontes, kuidas tuleb teostada. Maastiku iseloom, olukord ja teated, mis kohalikul rahval võib saada, pakuvad, kui ainult partisaanid neid oskavad kasutada, parimaid abinõusid eesmärgi saavutamiseks. Partisaanid ei tohi kunagi liikuda magistraalteedel, vaid peavad kasutama kõrvalteid või liikuma läbi metsade. Nad ei tohi läheneda linnadele mööda harilikke teid, vaid peavad liikuma kõrvalistesse küladesse ja taludesse ja sealt saatma luurajaid linna või suuremasse asulasse, et selgitada kas seal on vaenlasi. Tuleb partisaanidel liikuda läbi külade või linnade, on parem teostada seda öösi; öö üldse soodustab partisaantegevust. Loomulikult ei tohi kasutada ühte

ja sama teed liikumisel, vaid näit. taandumisel tuleb valida tee, mida edasilikumisel mitte ei ole kasutatud."

De Brack annab oma raamatus: „Avant-postes de cavalerie légère“ järgmise pildi partisaanide tegevusest:

„Vahest üllatavad partisaanid vaenlase erilise üksuse, juht valmistab kindla tegevusplaani, mille osava täitmise tulemusena on vaenlase niivõrt täielik haaramine, et mitte ükski sõdur ei pääse põgenema ja teisi alarmeerima. Vahel võtab ta vaenlase mündrid, riietub nendesse ja vaenlase lihtsameelsust kasutades tungib tema asukohta ja lööb tema maha. Mõnikord on ta 20 penikoorma kaugusel vaenlase seljataguses, vabastab vangid ja esineb selle tõttu kahekordses koosseisus. Teine kord vallutab ta suurtükiväekoloni; on mõni vaenlase üksus saanud teate partisaanide tegevusest ja ilmub paari tunni jooksul kohale, saab ta näha ainult purustatud laskemoonavankrid ja suurtükid, kuna samal ajal samad partisaanid annavad hoopis teises kohas vaenlase seljatagusele uue, võib olla, veelgi mõjuvama löögi.“

Niihästi kindral Scharnhorsti kui ka de Bracki kirjutistest selgub, et partisaantegevusse saadetud juht peab olema julge, otsustusvõimeline, liikumises ka teedeta raioonis harjunud, ja et meeskonnalt nõutakse visadust, harjumust vaikima, ohvri-meelt ning kõigepealt vabatahtlikku usku oma ülesande ja juhi vastu. Ülesannete täitmine nõuab ootamatust, oma liikumise ja oma kavatsuste saladuses hoidmist ja kavalust. Seega ühest küljest äärmist aktiivsust ja teisest küljest äärmist ettevaatlikkust. On loomulik, et selliseid nõudmisi võivad täita ainult eriliselt selleks välja valitud juhid ja meeskond.

Sõjaajaloo järele otsustades ei partisaanide tegevuse eesmärgiks ole vaenlase elava jõu hävitamine — selleks on nende jõud liiga väikesed, — vaid korduvate pealetungidega vaenlase jõudude väsitamine, tema moraali nõrgestamine ja segaduse toomine tema kavatsustesse. Sellepärast on soovitatav, et sõjaväe juhatus kasutab partisaane reeglipäraselt, andes neile juhtnõore, toetades neid igatpidi ja ka rahuaegses sõja ettevalmistuses arvestab kohalikkude võimalustega ka partisaantegevust silmaspidades.

Väga kujukas partisaanide vaenlase moraali vapustavast tegevusest on järgmine näide Vene-Jaapani sõjast a. 1904.

Detsembri lõpul oli sõdijate rinne kivenud Mukdenist lõunapool. Jaapanlased otsustasid hävitada raudtee venelaste sel-

jataguses Mukdeni-Harbini vahel. Selleks saadeti välja kaks eskadroni, kokku ainult 150 meest venelaste seljatagusesse umbes 200 km sügavusele. Eskadronidele õnnestus liikudes päeval ja puhates öösi, kasutades kõrvalteid ja mägestikku, eesmärgile jõuda ja raudtee paarist kohast ära lõigata.

Materjaalsed kahjud olid venelastele väikesed, sest 17 tunniga oli purustatud raudtee korras, kuid moraalselt vapustas partisaanretk venelasi niivõrt, et nad kahe eskadroni ja nendesse liitunud kohalikkude hinguuisalkade koosseisu arvestasid mitmeks tuhandeks. See mõjus ka kindral Kuropatkini närvidele. Ta saatis 8 pataljoni, 34 eskadroni ja 36 suurtükki seljataguse julgestamiseks ja ühtlasi peatas sinna rindele saadetud 10.000-mehelise täienduse. 150 jaapani ratsanikku olid seega nõrgendanud venelaste rinnet 20.000 mehe võrra, mis ka Mukdeni lahingust, mis terve sõja otsustas, puudusid.

Partisaanide tegevuse õnnestumisele mõjuvad järgmised asjaolud: kohalikkude elanikkude suhtumine nendesse, maastik, vaenlase seljataguse korraldus, aasta-aeg ja ilmastik.

Kõige tähtsamaks siinjuures osutub elanikkude suhtumine. Aitavad nad partisaane teadete andmisega vaenlase kohta, vaenlase eksitamisega, vaenlase liikumise silmaspidamisega ja toidu ning korteriga, on partisaanide tegevusele loodud põhi, mis õnnestumise kindlustab. Sellest annab käesoleva artikli alul esitatud näide Soome-Vene vahelisest sõjast a. 1808—09 selge pildi. Et kohalikkude elanikkude poolehoidu omale võita, tuleb partisaanidelt nõuda kindlat distsipliini. Neil tuleb hoiduda igasuguse omavoli tarvitamisest. Eriti praegusel ajal, millal ka oma territooriumil leidub riigivastast elementi, on tähtis, et partisaanid, kes vaenlase poolt vallutatud maa-alal teotsevad, ei annaks riigi vastastele kätte agitatsiooniabinõud oma halva ülevõltpidamisega.

Ootamatus oli partisaantegevuse peaelement. Selle õnnestumine nõuab häid maastikulisi tingimusi, millest olenebki, et kohane maastik on partisaantegevuse edukale täitmisele üheks tähtsamatest eeltingimustest. Mida rohkem raioon metsadega kaetud, mida rohkem murdmaastikku esineb, seda hõlpsam on partisaanidel teotseda. Sellisel maastikul on kerge ennast varjata, kerge vaenlast üllatada ja kerge ennast pärast kallaletungi peita. Tuleb ka arvesse võtta, et vaenlasel on raske kaetud maastikul, kus teedevõrk harilikult

harv, oma jõudude arvulist ülekaalu maksma panna.

Vaenlase seljataguse korraldus ja üldse vaenlase jõudude lahingväärtus soodustavad või takistavad partisaantegevust. On vaenlasel hea distsipliin, julgestus- ja luureteenistus hästi korraldatud, on partisaanide tegevus raskendatud, kuna ümberpöörduvalt, kui vaenlane on lohakalt oma seljataguse ühenduse julgestanud ja tema jõud väsinud, on partisaantegevuse läbiviimine kerge ja selle mõju vaenlase moraale suurem.

Ka aastaag ja ilmastik on tegurid, mida partisaanidel tuleb silmas pidada, eriti sellepärast, et nad soodustavad ehk takistavad vaenlase suuremate jõudude tegevust. Talveaeg on partisaanide seisukohast väljamõeldud kõige soodsam, sest regulaarsõjavägi on oma manööverimisel täiesti teedega seotud ja temal tuleb külma tõttu paiguneda puhkusele korteritesse. Harilikult on metsasel maastikul vähe talusid, mille tõttu on loota, et vaenlase jõud igatahes õisi on väikeste osade kaupa laiali paigunenud. Partisaansalk suuskadel omab suure liikuvuse ja võib selle tõttu kaugelt mööduda vaenlase suuski kasutatavatest julgestusosadest ja üllatada puhkusele paigunenud ehk teid kasutatavat jalaväge, voori jne. nende seljataga.

Torm, sadeilm, lumisadu ja udu on partisaanide liitlane. Halval ilmal nõr-

gendub vastase luure- ja julgestusteenistus. Seda momenti võivad partisaanid kasutada lähenemisel vaenlase tähelepanuta ja üllatava kallaletungi läbiviimisel.

Üldse võime otsustada, et mida raskem maastik liikuda, mida lohakam vaenlase seljataguse julgeoleku korraldamine ja mida ebasoodsam aastaag ja ilmastik, seda suuremad väljavaated on partisaantegevuse õnnestumisele.

Eelpool esitatud annab ainult häära pildi neist võimalustest, mis partisaantegevusel on soodsa pinna valmistamisel suurematele operatsioonidele ja kõigepealt oma sõjaväe ja oma rahva moraalsete võimete tõstmisel. Partisaantaktikat on raske luua. Ainult üldjuhtnõõrisid võib anda, kuid põhjalikke reegleid tegevuse kohta ei või ja ei tohigi kindlaks määrata. Juba ülesannete määramisel partisaanidele tuli jätta täitmiseviiside valik partisaanide juhile. Sellest oleneb, et partisaansõda esimeses järjekorras nõuab oma osavõtjalt ettevõtlikkust ja julgust, head distsipliini, kavalust ja usku oma võimetesse. Kasutada olevate jõudude arv ei mängi siin tähtsat osa, vaid moraalsed omadused. Sellepärast on partisaantegevus, nagu alul öeldi, nõrgema relv tugevama vastu. Ja sellepärast oleks andeksandmatu jätta seda kasutamata ka Eesti oludes, kus arvuliselt üleoleva vaenlasega tõenäoliktult tuleb arvestada.

Lennuväe ülesandeid Nõukogude-Vene uues välieskirjas.

A. Vernik.

Nõukogude Vene sõjakomissari Vorosilovi käsikirjaga nr. 154 — 21. juunist 1929. a. maksma pandud ja trükist ilmunud „Välieskiri R. K. K. A.“ koosneb neljast osast:

- I — vägede juhtimine;
- II — lahing;
- III — vägede ümberpaigutamine;
- IV — puhkus.

Esimeses ja teises osas pühendatakse vajalikku tähelepanu lennuväele, määratakse tema asend ja ülesanded koostöös teiste väeliikidega ning käsitletakse isegi üksikuid tehnilisi norme.

Nimetatud eeskiri määrab kõikide väeliikide väljaõppe suuna nähtavasti pike-

maks ajaks, mispärast ei ole üleliigne tutvuda temas väljendatud põhimõtete, eriti aga lennuväkke puutuvate küsimustega.

Eeskirja § 9. kohaselt asetatakse lennuvägi oma tähtsusest viiendale kohale, sest: jalavägi loetakse kõige tähtsamaks väeliigiks, kelle võit ehk kaotus tähtsal määral otsustab lahingu saatuse; suurtükivägi oma tulejõult osutub võimsamaks väeliigiks; strateegiline ratsavägi, tuginedes oma liikuvusele, on eriti otstarbekohane massiliseks ratsarivis tegutsemiseks vaenlase tiiva ja seljataguse vastu tule ja oota-

mata löögi kokkukõlastamise põhimõttel; soomusväed, olles võimsad lähenema vahetusse lähedusse vaenlasele, abistavad jala- ja ratsaväge oma tulega. Neile väeliikidele järgneb viiendal kohal lennuvägi. Kuid see asend ei ole lennuväele sugugi „alandav“. Vastuoksa, eeskirja sama paragrahv asetab lennuväele rea järgmisi tähtsaid ülesandeid:

1. Abistada maajõude nende lahinguülesannete täitmisel, tungides õhust kallale vaenlase elavjõule.
2. Julgestada maajõude õhuvaenlase kallaletungide suhtes võitlusega vaenlase lennuväe vastu.
3. Paralüeerida vaenlase seljatagune.
4. Takistada vaenlase õhuluure teostamist.
5. Teenida juhatust ja vägesid luure-, suurttõukiväe tule vaatluse- ja side-teenistuse teostamisega.
6. Teostada iseseisvaid operatiiv-ülesandeid.

Sellest loetlusest selgub, et lennuväel on N.-Venes eeskirja kohaselt täita vastutusrikkad ja laiaulatuslikud ülesanded. Kui kõikide teiste ülesannete täitmine paistab loomulikuna ja lennuväele ka jõukohasena, siis vaenlase seljataguse paralüeerimise ülesanne osutub küll ebajõukohaseks, sest seljataguse mõiste on laialdane ning vaevalt omab N.-Vene küllaldase lennuväe ja vahendid selle ülesande täitmiseks. Küll aga võib lennuvägi vaenlase seljataguse paralüeerida suhteliselt, tegutsedes massiliselt kitsal rindel ja ribas. Ses suhtelises mõistes eeskiri nähtavasti käsitabki seljataguse paralüeerimise ülesandeid lennuväelt.

Lennuväele esitatav viimane ülesanne — iseseisvate operatiiv-ülesannete teostamine — väärrib meie erilist tähelepanu. Nähtavasti on N.-Vene lennuvägi tänapäev niivõrt arenenud ja oma organisatsioonilt, materjaalosalt ning lendava personaali väljaõppelt jõudnud sellisele tasapinnale, et suudab teostada iseseisvalt sõjaliste jõudude kolmanda elemendina. Milliseist elementest need iseseisvad operatiiv-ülesanded koosnevad, eeskiri ei defineeri lähemalt, kuid need on selletagi arusaadavad: iseseisvad pommituselennuväe kallaletungid vaenlase sügavamas seljataguses asuvalle strateegilise, poliitilise ja majandus-

Nõukogude Liidu (SSSR'i) sõjaväe esindaja Eestis

V. N. Kurdjumov.

Sündinud 1895. a. Voroneži kuberman-gus. Peale gümnaasiumi ja Aleksandri sõjakooli lõpetamist võttis Maailmasõjast osa ohvitserina. 1917. aastast teeninud punaväes rügemendi ülema, brigaadi ülema, diviisi staabi ülema ja operatiiv-osakonna ülema ametkohtadel. Sõjaliste teenete eest Vene kodusõjas on temale annetatud Punase Lipu aumärk. 1925. a. lõpetas Frunse nimelise punaväe akadeemia ja sellest ajast töötanud punaväe peastabis — sõjaväe õppeasutiste valitsuses. Enne sõjaväe esindaja kohale määramist oli nimetatud valitsuses sv. õppeasutiste osakonna ülemaks.

Sõjaväe esindajaks Eestis aprilli kuust 1929. a.

lise tähtsusega esemeile ning õhuvalitsemise idee realiseerimine hävituse- ja pommituselennuväe kokkukõlastatud tegevusega.

Punase niidina läbib eeskirja põhimõtte tihedaima lennuväe koostöö vajadusest teiste väeliikidega. Eeskirja § 10 ütleb: „Vägede lahinguliste tegevuste juhtimiste tagajärjekorras saavutatakse väeühendiste taktikalise ettevalmistusega rahuajal ja selle süvendamisega

sõja ajal — ühtlase ja vastastikkuse arusaamise vaimus.“ Analoogilisi väljendi leidub ka eeskirja teistes paragrahvides. Sellest võib järeldada, et kõikide väeliikide koostöö, loogiliselt — ka lennுவေး ja teiste väeliikide koostöö, on nii rahuaegse kui ka sõjaaegse tegevuse esimeseks ja põhipanevaks nõudeks.

Huviäratavad on eeskirja paragrahvid 19 ja 136, milliste sisu defineerib väekoondiste käsutusse antavate lennுவေး üksuste iseloomu ja ülesandeid koostöös teiste väeliikidega ning iseseisvate operatiiv-ülesannete täitmisel. Nende paragrahvide sisu kohaselt kuulub väekorpuse koosseisu normaalselt üks lennுவေး (nähtavasti luurelennுவေး) salk, milline allub korpuse staabi ülemale. Lahingulennுவေး (pommituse-, rünnaku- ja hävituse-) üksused, ettenähtud võitluseks õhuvaenlasega ja lahinguliseks koostööks vägedega, koonduvad reeglina armee juhatusel (nii ütleb § 136) alluvaisse lennுவေး gruppesse (aviacionnõje gruppõ — AG).

Sellest järeldub:

1. Vähemate väekoondiste (diviis) koosseisus puuduvad lennுவေး üksused, olgugi, et ka siin tundub vajadus nende järele. See asjaolu on omakorda lennுவေး üksuste arvu tunnuseks N.-Venes.

2. Väekorpuse koosseisu kuulub vaid üksik, nähtavasti luurelennுவေး salk, milline peab rahuldama korpuse enese ja ka alluvate diviiside vajadusi. Loomulikult ei suuda lennukite arvult nõrk salk täita kõiki vajalikke ülesandeid.

3. Armee luurelennுவေး üksusi ei oma, mispärast õhuluure ülesannete täitmine lasub vaid korpuste lennுவေး salkade õlul. Küll aga omab armee pommituse-, rünnaku- ja hävituselennுவေး üksusi, millised antakse korpuste (võib olla ka diviiside) käsutusse tihedaks koostööks maapealsete vägedega ja millised teostavad iseseisvaid operatiiv-ülesandeid armee huvides.

Kokkuvõttes — N.-Vene luurelennுவေး lasuvad äärmiselt rasked ülesanded, milliste teostamiseks ta on võrdlevalt väikese arvuline. Armee koosseisu kuuluvate lahingulennுவေး üksuste arv ja suhe eeskirjas ei väljendu, kuid pommituse-, rünnaku- ja hävituseüksuste olemasolu on tunnuseks sellele, et N.-Venes pühendatakse küllaldast (võib isegi öelda — erilist) tähelepanu tähtsamate lennுவေး liikide arendamisele.

Eeskirja sisust selgub ühtlasi, et koostöös teiste väeliikidega on lennுவေး esimeses järjekorras täita luureülesanded. Õhuluure teostatakse õhust vaadeldes ja pildistades (§ 51): vaenlase seljataguses operatiivsete grupppeerimiste kindlakstegemiseks, lahinguväljal — üksikasjaliseks vaenlase jõudude ja vahendite koondumiste (enne lahingut) ja liikumiste (lahingu ajal) jälgimiseks ning selgitamiseks. Kriipsutatakse alla õhuluure, agentuurluure ja ratsaväeluure kokkukõlastamist (§ 45). Õhu- ja agentuurluure armuvad pildi vaenlase jõudude üldgrupppeerimisest; õhuluurest saadatud ratsaluure täpsustab saadud andmeid, eriti aga vangidelt hangitud teadetega.

Väekoondiste käsutuses olevate luurelennுவေး üksuste luuresügavuseks loeb eeskiri (§ 51) sügavust kuni 4 päeva teekonnani, muidugi olukorrast olenevalt. Luurelendude tihedus sama paragrahvi kohaselt on mitte vähem kui 2 lendu päevas selleks, et õigeaegselt paljastada vaenlase koondumised ja liikumise suunad.

Käsitades luureteenistuse organiseerimist, riivab eeskiri möödaminnes ka õhuluure ja selle vahendite (lennukite) kasutamist. „Riivab“ pealiskaudselt eeskirja lugemisel, süvenedes aga selguvad nii mõnedki huvitavad nähted. Luureplaani koostab väekoondise staap, määrates kindlaks luure eesmärgid ja nende taotlemiseks vajalikud jõud. Igale luureüksusele määratakse luuratav rinne (või rinde osa), riba piirijooned, esemete joon, milleni luuret toimetada, aeg jne. Selle luureplaani teadmine omab luurelennுவေး üksusele erilise tähtsuse, sest õhuluure peab eeskirja põhimõtte kohaselt teostuma tihedaimas kokkukõlastuste luurevahendeiga. See tihe kokkukõla on seda tähtsam, et mitmeist väeliikeist koostatud maapealsed luuresalgad peavad abistatud saama lennukilt (§ 53). Kuid samal ajal esitab § 46 kategoorilised nõuded luureks määratavate jõudude kokkukõlaks: neid jõude ei või hajutada, vaid peatähelepanu tuleb pöörata selliste teadete hankimisele, millised on veel tumedad, vajavad kontrollimist ja võimaldavad teha kindlaid järeldusi vaenlase jõudude grupppeerimisest.

Luurejõudude kokkukohid teisest küljest saavutatakse konkreetsete luure-

reülesannete andmisega, täpsate, selgete ja piiratud küsimuste selgitamiseks üldolukorra raamistikus. Kogu rindel tasavägiselt ja üksikuisse konkreetseisse ülesandesse jagunemata luure ei või anda rahuldavaid tulemusi. Neile, § 178. väljendatud, põhimõttele lisab § 47 veel nõuded võimalikult ökonoomseks luurevahendite kasutamiseks, eesmärgiga — omada alati varu, millest võib saata uued luureorganid ülesannete täitmisele; kui seda nõuab sündmuste käik.

Mida kõigest sellest järeldada? Seda, meie arvates, et Nõukogude-Vene luurelennuvägi ei ole kvantitatiivilt arvurikas ja intensiivset õhuluure tegevust võib oodata vaid eriti tähtsail rindeil, kui neile kuhjunud erakorraliselt väekoondiste käsutusse antud lisa-luurelennuväe üksused. Ühtlasi esitatakse väekoondiste juhtidele ja staapidele isenesest küll loogilised ja kõljkjal õigustatud nõuded lennuväele konkreetsete ja defineeritud ülesannete andmiseks. Kuid neid nõudeid kriipsutatakse eriliselt alla.

Lennuväe ja maapealsete vägede tihe koostöö eeskirja § 136 kohaselt saavutatakse täpsa lennuväe tegevuse kokkukõlastamisega ja allutamiseega üldisele operatiivkavatsusele. Kõigekõlgnel vastastikune informatsioon ja katkematu side väekoondiste staabi ja AG (lennuväe grupi) staabi ning aerodroomi vahel on sellise operatiivkavatsuse teostamise erinõudeks. Samal ajal pööratakse ka tähelepanu sellele, et arenenud aerodroomide võrgu olemasolu soodustab ja kergendab lahingulennuväe masseerimist ning viimase koostöö teostamist maapealsete väeüksustega.

Kui luurelennuvägi oma ülesannete sooritamisel teotseb üksikute lennukeina ja väikeste koondena (kahekaupa, lüüna), siis nõuab eeskiri lahingulennuväelt massilist tegevust. „Lahingulennuvägi teotseb reeglina massiliselt. Ta teotseb peamiselt gruppena löögi võimsuse saavutamiseks ja oma kaitsevõime suurendamiseks, milline saavutatakse grupis esinevate lennukite vastastikuse tuletoetusega“ — ütleb § 137.

Sama paragrahv annab ka mõningad karakterseid tehnilised normid lennuväe

Nõukogude Liidu (SSSR'i) sõjaväe esindaja abi Eestis

F. Filippov.

Sündinud 1889. a. Volgaäärse talupoja perekonnas. Keskkooli hariduse saanud riigi kulul. Enne Maailmasõda töötanud rahvakooli õpetajana. Maailmasõjast ohvitserina osa võtnud. Vene kodusõjas olnud ametkohtadel pataljoni ülemast kuni brigaadi staabi ülemana, Lõuna rindel. 1922. a. lõpetanud punaväe akadeemia. Peale akadeemia lõpetamist olnud diviisi staabi ülemaks ja kütipolgu ülemaks.

Sõjaväe esindajaks Eestis oktoobrikuust 1929. a.

teotsemise alal. Nii mainitakse iseloomustavalt lennukõrgusi mitmekestiste lahingulennuvägede täitmisel:

- a) armee luurelennukeil — 2500—5000 m;
- b) hävituslennukeil — 500—700 m julgestatava eseme kohal, kui selliseks esemeiks osutuvad maapealsed väed ja õhusviibivad oma lennukid (näiteks lahinguvälja luure-, rünnakulennukid); 2500—5000 m seljataguste esemete (laod, tööstuseraioonid, linnad jne.) julgestamisel;
- d) pommituslennuväel: päevasel lennul — 2000—4000 m, öisel lennul — 800—1000 m;

- e) rünnakulennuväel: kuulipildujatule kasutamisel rünnakul — 25—200 m ja pommitamisel — kuni 2000 m;
- g) vägede (resp. väekorpuste) lennuvähe — 1500—3000 m; lahinguvälja luure ja vaatluse teostamine nõuab erijuhtudel madaldumist 600 m.

Peale loetletud normide soovitab eeskiri rünnakulennuväel kasutada niinimetatud „niitvatlendu“ 25—200 m kõrgusel selleks, et maastiku topograafilisi omadusi kasutades ilmuda vaenlase kohale ootamatult ja sünnitada temale suurt moraalselt ja materiaalselt kahju.

Vaadeldes neid norme lähemalt, ei paista neis midagi iseäralist: nad on kooskõlas lennuväe taktika teoreetiliste nõuetega. Kuivõrt nad aga leiavad teostamist tegelikus elus, on omaette küsimus — kõik ripub lennuväe materiaalsel kvaliteedist ja lendava personaali väljaõppe tasapinnast. Huvitav on vaid märkida kahte asjaolu: 1) hävituselennukite lennuvähe oma maapealsete vägede ja õhusviivate lennukite julgestamisel on mõeldud lennukõrgus 500—700 m; 2) rünnakulennuvägi, teostades maapealse vaenlase ründamist pommega, teotseb kuni 2000 m kõrgusel. Neist nähteist võib järeldada, et hävituselennuvägi teotseb lahinguvälja kohal järjestatult kõrgusse, kusjuures madalaim järk ei tõuse kõrgemale 500—700 m; selline kõrgusse järjestatud teostamine on N.-Venele vaenulisele lennuväele äärmiselt ohtlik, kuid nõuab suurearvulist hävituselennuväge. Kas N.-Vene omab külladase ja selliseil madalail kõrgusil teostamiseks kohase ning ettevalmistatud hävituselennuväe? — Raskelt vastatav küsimus.

Mis puutub rünnakulennuväe kallal tungesse pommega kuni 2000 m kõrguselt, siis on see nähtavasti mõeldud teostamisel lahinguväljal viibivate varude, voo-ride, ladude ja teiste suuremate märkide vastu ja sedagi sel juhul, kui lennuvägi omab pommitamiseks vajalikud täpsad sihtimise vahendid ja väga hästi ettevalmistatud lendava personali. Lahinguvälja enese pommitamine 2000 m kõrguselt ei või anda rahuldavaid tulemusi.

Sellised on eeskirjas väljendatud lennuväe kasutamise üldised alused ja põhimõtted.

Eeskirja II osas käsitletakse lahingut

ja vaadeldakse lennuväe osa kohtamise- lahingus, pealetungil kaitsel asuvale vaenlasele, jälitamisel, kaitselahingus, lahingu katkestamisel (s. o. taandumisel) ja lahingus eritingimusi.

Kohtamiselahingu iseloomustuseks eeskirja kohaselt (§ 142) on — täieliku selguse puudumine olukorrast ja tegevuse kiire arenemine. See nõuab juhtidelt initsiatiiviküllast teotsemist otsuse kujundamisel, milleks esimesi luureandmeid vaenlase liikumise üle annavad lennuvägi ja ratsavägi (§ 143). Need luureandmed võimaldavad juhile kindlaks määrata vaenlasega kohtamise raiooni (ruumi) ja aja. Luure, mis korraldatakse enne rünnakuliikumise algust, peab vaenlase ülesotsima, selgitama tema liikumise suuna ja aja teatud esemete jooneline andmapildi tema jõudude gruppimise kolonnides. Erilise tähtsuse omab siin luureteadete kiire saabumine ja kohtaloimetamine.

Kohtamiselahingut käsitlevaid paragrahve samuti, kui kogu eeskirja, läbib punase niidina nõue lennuväe tihedaks koostööks teiste väelikega. Nii ütleb § 145: „Vägede lennuvägi (resp. korpuste lennuväe salgad¹⁾) kasutatakse korpuse poolt peamiselt diviisi huvides. Kui on võimalus, siis on vajalik osa vägede lennuväest anda diviiside käsutusse. Kui sellist võimalust ei ole, on korpuse staap kohustatud arvestama diviisilt esitatud nõudeid õhuluure alal. Esimeselt lennult tagasi-pöörduvad lennukid loobivad ettekanded diviisiülemaile ja ootavad neilt vastust. Diviisiülemad määravad ettekan-nete järele esemete joone (rubž²⁾) ja vaenlasega kohtamise aja ning teatavad lennuketele nende ülesanded koondise lähenemise ajaks nimetatud esemete joonele.“

Neil eeskirja väljendisil on eriti suur tähtsus, sest nad käsitlevad eriti raskeid hetki lennuväe koostöös maapealsete vägedega.

Kuid sellega ei piirdu veel eeskiri hoolitsemisel, maapealsete vägede eest. Sama paragrahv selgitab, et korpuse staap organiseerib kogu operatsiooni

¹⁾ Minu lisandus. A. V.

kestel luurelende vaenlase peajõudude selgitamiseks ja sellest diviisiülemaile õigeaegselt teatamiseks. Ükski avalikuks tehtud vaenlase kolonn ei või jääda pideva vaatluseta. Eriti üksikasjalik vaatlus peab teostuma avalikuks saanud autokolonnide ja ratsaväe suhtes.

Lennuväe ja maapealsete vägede koostöö sooritamise üheks tingimuseks loeb sama paragrahv sideküsimumise. Side lennukite ja väekoondiste vahel teostatakse õhuvaatluse- ja sidepostide kaudu, millised asuvad reeglina väekoondiste (diviisi, rügement) juures. Lahinguülesannete (luure) täitmiseks tagasipöörduvad lennukid loobivad ettekanded neile õhuvaatluse- ja sidepostidele ning ootavad neilt vastust.

Eeskiri toonitab õhuluure erakorralist tähtsust, kuid ei ülehinda teda: § 147 ütleb, et isegi õhuluure olemasolul ei ole igakord võimalik täpsalt ette kindlaks määrata, millal, kus ja milliseid vaenlase jõude võib kohata. Nähtavasti saavad venelased väga hästi aru sellest, et õhuluure omab rõõbiti hüvedele kare pahesid — sellest siis ka tingitud eeskirja „manitsev“ toon suhtumisel õhuluurele.

Mis puutub lahingulennuväkke, siis loeb eeskiri (§ 149) tema peamiseks ülesandeks kohtamiselahingu vaenlase liikumise takistamise rünnakutega õhust.

Lennuväe tegevust eelväe ülesannete täitmisel (§§ 151—152) eeskiri ei maini, kuid sellest ei tule järeldada, et lennuvägi siin ei teotse. Vastuoksa, järgmistes paragrahvides, millised käsitavad „Peajõudude tegevust“, on öeldud, et (§ 156) kolonnile juurdeantud korpuse suurtükiväest (resp. raske suurtükiväe rügementid) eraldatakse osa eelväe käsutusse võitluseks kaugetulega vaenlase kolonnide vastu. Selle eelväe käsutusse antud suurtükiväega koostöök on soovitatavad lennukid. Eeskirja sõnastus „on soovitatavad“ paneb veidi mõtlema. Kas selle äärmiselt ettevaatliku väljenduse põhjuseks on väikearvuline lennuvägi või midagi muud? Nähtavasti lennuväe kokkuhoiu põhimõte, mis leidis analüüsimisest eelpool, on üheks põhjuseks. Teiseks põhjuseks võib olla see, et lennuväe koostöö eelväe koosseisu kuuluva suurtükiväega liikumisel on äärmiselt raske ning N.-Vene lennuvägi ei oma

veel vastavaid meetode ja tehnilisi kogemusi sellise koostöö sooritamiseks. Vähemalt ei ole see küsimus senini väljendunud nende lennuväe eriajakirjanduse veergudel.

Pealöögi organiseerimisel kohtamiselahingus lahingulennuväe tegevus suundub peamiselt maapealsete vägede abistamiseks juhatuselt valitud pealöögi suunas: rünnaku- ja pommituselennuvägi (§ 164) takistavad vaenlase peajõudude hargnemist maapealsele vägedele ebasoodsas (või kardetavas) suunas ja püüavad võita aega oma vägedele lahingukorda hargnemiseks; hävituselennuvägi julgestab teiste lennuväeliikide tegevust ja katab oma maapealsete peajõudude hargnemist õhuvaenlase vastutegevuse eest.

Kokkuvõttes — kohtamiselahingus on lennuväel täita peamiselt luureülesanded, kuid ka lahingulennuvägi rakendatakse maapealsete vägede abistamise ülesannete täitmisele. Lahingu üksikuis järkes aga on lennuväe koostöö ülesannete sooritamine tehniliselt raskelt teostatav, mispärast ka eeskiri möödub neist küsimusist kas vaikides või pealiskaudselt.

Pealetungi kaitsel asuvale vaenlasele (peatükk XI) käsitletakse eeskirjas kahes variatsioonis: 1) pealetung ajutiselt stabiliseerunud rindel, kui väed asuvad tihekontaktis vaenlasega ja 2) pealetung vaenlasele lähenemisel. Nende kahe variandi tähtsamaks elemendiks on aeg: esimesel juhul on pealetungi ettevalmistuseks aega küllaldaselt, teisel juhul — vähe.

Luure peamiseks ülesandeks mõlemil juhul on vaenlase tõeliku asetuse ja kaitsesüsteemi kindlakstegemine.

Ka siin kriipsutab eeskiri veel kord alla lennuväe tegevuse täieliku kokkukõlastamise vajadust maapealsete vägedetegevusega. Eeskirjas öeldakse (§ 173), et korpus teostab luuret lennuväe ja strateegilise ratsaväe osade (kui viimased juurde antud) abil, kusjuures mõlemal luurevahendi tegevuse kokkukõlastamine loetakse kasulikuks (§ 175).

Õhuluure peab selgitama (§ 174): vaenlase vastupanupositsiooni üldkuju, sügavuse ja võimalikult üksikasjalise jaotuse, julgestuspositsiooni ja varude või seljata-

guse positsiooni, kui viimane olemas. Eriolise tähelepanuga ja üksikasjalikult tuleb luurata kavandatava pealöögi suuna ja riba.

See eeskirja näpunäide osutub väga kasulikuks meie juhtidele, sest meie võimaliku vaenlase pealetungi kavandatava peasuuna etteaimamiseks ja vastavate varude asetamiseks kaitsel annab näpunäiteid vaenlase luurelennuväe intensiivne tegevus pealöögi suunas. See õhuluure tegevus peab olema intensiivne, sest pealiskaudsel luurel ei suudaks õhuvaenlane selgitada üksikasju. Tähelepanelik ja vaenlase lennuväe tegevusega hästi tutvunud juht ei jäta tegemata vastavaid järeldusi.

Edasi räägib sama paragrahv, et vägedele lennuvägi, saanud korralduse korpuse staabilt, toimetab vaenlase kaitsepositsiooni õhuluuret diviiside huvides, milleks diviiside staabid esitavad korpuse staabi oma nõuded. Teiselt poolt, kõik lennuväelt hangitud teated viivitamata teatatakse diviisidele. Parimaks õhuluure teostamise meetodiks on õhupildistus. Õhuülesvõtteid (või nagu määrustik defineerib — „fotoplaanid“) paljundatakse sellisel arvul, et nendega varustada kõiki juhte, pataljoni ja patareid ülemad incl., vähemalt pealöögi suunas asuvaid juhte.

Viimane asjaolu on huvitav ses mõttes, et venelased hindavad õhupildistust väga kõrgelt, olgugi, et pataljoni ülemal jalaväes on viimane instants, kes kasutab õhupilti. Nähtavasti ei usalda eeskiri selles küsimuses laskuda kompanii ja rühma juhini kahel põhjusel.

1. Nooremad juhid ei ole ettevalmistatud õhupiltide kasutamiseks üldhariduslike tasapinna tõttu. Pealegi oleks sellise ettevalmistuse teostamine suurearvulise sõjaväe juures äärmiselt raske.

2. Luurelennuväe salkade õhupildistuse materjaalosa ja isiklise personaali koosseis ei võimalda küllaldaselt arvul õhupiltide paljundamist.

Igasuguse luure, arusaadavalt ka õhuluure, ülesanded on üksikasjalikult loetletud eeskirja 178. paragrahvis.

Kui vaenlase kaitseorganisatsioon omab ka varude, või seljataguse positsiooni, siis tuleb seda eeskirja kohaselt hoida pealetungi ajal suurtükkiväe kaugele all selleks, et purustatud vaenlase peajõudu-

de õlul vallutada ka varude positsioon. Tankid ja lennuvägi annavad selle ülesande täitmisel suurimat abi. Milles see „suurim abi“ seisab, seda mainib § 191.

Armee lennuvägi (§ 214) pealetungil antakse kas korpuse käsutusse, või eraldatakse nende abistamiseks. Ühel ja teisel juhul on armee lennuväe ülesandeks pealetungil:

kerge - pommituselennuvägi kild- ja keemiliste pommitungide kallale vaenlase suurtükkiväele, elavjõu koondisile, staapele, lähedases seljataguses asuvaile voorele, lahinguväljal tegutseva vaenlase lennuväe aerodromele ja maandumise kohtidele;

rünnakulennuvägi kuulipildujatulega ja pommitamisega tungib kallale vaenlase suurtükkiväele, elavjõu koondisile, staapele ja voorele;

hävituselennuvägi peab võitlust lahinguväljal tegutsevate vaenlase luure- ja lahingulennukite vastu.

Neist ülesandest selgub, et igal lennuväeliigil on kindel asend ja piirid tegevuses pealetungi lahingus. Hävituselennuväe ülesanded on aga eriti kitsaraamilised. Ei tahaks uskuda, et viimane jääb lahingu kriitilisel perioodil vaid pealtvaatajaks — vastuoksa, ta lööb kaasa, kui olukord nõuab, oma vahetu kallaletungiga kuulipilduja tulega vaenlase elavjõudele, olgugi, et seda eeskiri temalt ei nõua.

Huvitav on vaadelda ka lennuväe organisatsiooni pealetungi lahingus sama paragrahvi kohaselt. Nimelt näeb eeskiri ette, et korpuste käsutusse antud või nende abistamiseks määratud armee lennuväe üksused antakse ühe lennuväe juhi käsutusse armee juhatuse määramisel. Sel juhul omab lennuväe juht AG (aviacionnaja grupp) ülemal nime. Korpuse ülemal loob viivitamata sideme AG ülemaga. Ülesannete andmisel juurdeantud lennuväele korpuse ülem määrab:

- a) millistes raioones (milliste diviiside ribades), millisel ajal (lahingu järk), ehk millise signaali järele ja kust lennuvägi peab töötama;
- b) milliseisse raioonesse vaenlase lennuväe ilmumist ei tohi lubada;
- d) lennukite leppemärgid (valguse-signaalid) nende äratundmiseks oma maavägede poolt (kood).

Neid ülesandeid täidab lennuvägi vastavalt oma arvulisele koosseisuse. AG ülem loob sideme nende diviisiülemaiga, kelle ribas koostöötamiseks lennuvägi määratud. Ühtlasi selgitab ta, mis ja millal peab õhurünnaku osaliseks saama. Kooskõlas korpuseülemalt saadud näpunäidetele ja diviisiülemalt saadud lahinguplaanidele AG ülem määrab täpsalt kindlaks märgid ja nende rünnaku ajad.

Lahingulennuvägi kasutatakse täielikus kokkukõlas lennutehniliste võimalusiga ja esimeses järjekorras lahingu kriitilisel hetkel, näiteks vaenlase vastupanupositsiooni eelserva ründamisel ja vastupanupositsiooni läbistamisel.

§ 230 annab lennukitele veel jalaväe ja suurtükiväe koostöö reguleerimise ülesanded vaenlase kogu kaitsepositsiooni vallutamisel.

Peale loetletud ülesannete lennuvägi pealetungilahingus teisi ülesandeid ei oma. Kuid ka need ülesanded on niivõrt arvurikkad ja tõsised, et vaevalt suudetakse lennuväelt rohkem nõuda. Tihe koostöö ja maajõudude abistamine lennuväelt on ka siin eeskirja peanõudeid.

Jälitamisel on kõikide jõudude äärmise pingutus eeskirja kohaselt nõuetav, millest ei ole vaba ka lennuvägi. Kõik lennuväeliigid, nende hulgas ka vägede lennuvägi peavad kõige energilisemalt tegutsema vaenlase taanduvate vägede vastu, kusjuures (§ 248):

- a) rünnaku- ja kerge-pommituselennuvägi tegutseb vaenlase taanduvate kolonnide pihta, eriti aga ülekaikudel ja kitsustikkides;
- b) hävituselennuvägi kasutatakse olukorrast olenevalt rünnaku- ja kerge-pommituselennuväe tegevuse tagamiseks ja jälitavate kolonnide julgestamiseks õhuvaenlase kallaltungi vastu.

Kaitselahingus täidab lennuvägi kindlustustööde kontrollimist õhupildistuse abil (§ 260).

Erilist tähelepanu pööratakse võitlusele vaenlase tankidega lennuväe abil (§ 263). Lennukid ründavad tanke raskete fugaas ja keemiliste pommelega nende koondumise kohtadel ja hargnemise momentel.

Kuid vähe sellest, lennukid peavad tegeema kindlaks tankide koondumise tõsi-

asja ja nende hargnemise lähtepositsioonil.

Õhuluure ülesandeks on vaenlase kaitsepositsioonile lähenemise kindlakstege mine ja tema gruppeerimise selgitamine. Loetletud eesmärkide taotlemiseks luurelennuvägi teostab luuret 4. päevateekonna sügavuseni vähemalt 2 korda päevas. Vaenlase lähenedes luurelennud tihenevad selleks, et ükski vaenlase kolonne ei võiks läheneda tähelepanematult.

Lahingulennuvägi võtab osa vasturünnakute teostamisest tihedas kokkukõlas diviisi löögigrupi ja teiste tehniliste vahendite (tankid, soomus-autod ja rongid) tegevusega.

Lahingu katkestamisel (taandumisel) nõuab eeskiri lahingulennuväelt järelväe abistamist ja pealetungiva vaenlase takistamist ning oma vägede julgestamist õhuvaenlase luure ja kallaltungide eest.

Lahingu eritingimuses eeskiri lennuväe kasutamise suhtes tähelepanuväärivaid näpunäiteid ei anna, küll aga juhib tähelepanu sellele, et kõva külm ja pilvitus piiravad lennuväe tegevust (§ 307), tegevus määgestikus on äärmiselt raskendatud maandumisevõimaluste jne. puudumisel (§ 312). Kuid ei või vaikides mööduda § 332., milles öeldakse, et tugevalt kindlustatud elamute raiooni ründamise eel peab käima üksikasjalik luure, eriti õhuluure õhupildistamise kasutamisega ning rööbiti suurtükiväe tulistamisega ka pommitamine lennukelt.

Peale loetelu on eeskirjas veel üksikud näpunäited lennuväe kasutamiseks (näiteks § 422).

Kokkuvõttes võime öelda, et N.-Vene uus välieeskiri annab küllaldaselt näpunäiteid lennuväe kasutamiseks ja koostööks maajõududega mitmekesiseil lahinguolukordil. Ta määrab kindlaks lennuväe asendi üldtaktikas ja teiste väeliikide suhtes, seades esimeseks ja kõikumata nõudeks lennuväe tiheda ja kokkukõlastatud kasutamise olukorra üldraamistikus.

Nimetatud eeskirja uurimine võib tuua kasu mitte ainult meie juhtkonnale, vaid ka meie lendavale personaalile, kelle huvides on üksikasjalikult tunda juba rahu ajal oma võimalikku vaenlast õhus.

Soomusrong Nr. 1 Vabadussõjas

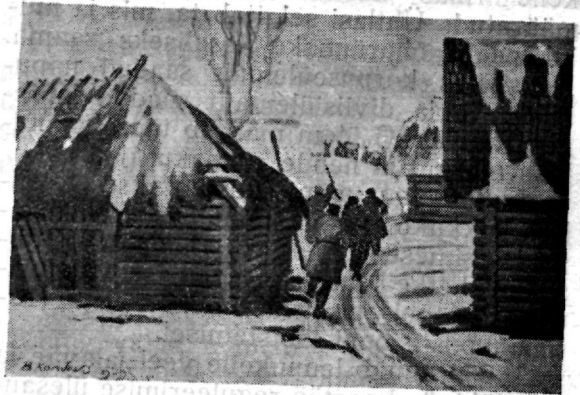
Jaanuar 1919. *)

Kehra lahing 4. I 1919. a.

(Põrdepunkt Vab. sõjas).

Soomusrong nr. 1. dessant tungib edukalt peale.

Enamlaste patarei vallutamine 6. I 1919. a.

Soomusr. nr. 1. kaitseväelaste poolt Jäneda külas.

Soomusrong nr. 1. dessant tungib Prunna (Toisi) peale 8. I 1919. a.

Silla alt tumedalt näha soomusr. nr. 1.

Soomusrong nr. 1. dessant tungib Prunna (Toisi) peale 8. I 1919. a.

Tapa Valgejõe sillal 9. I 1919. a.

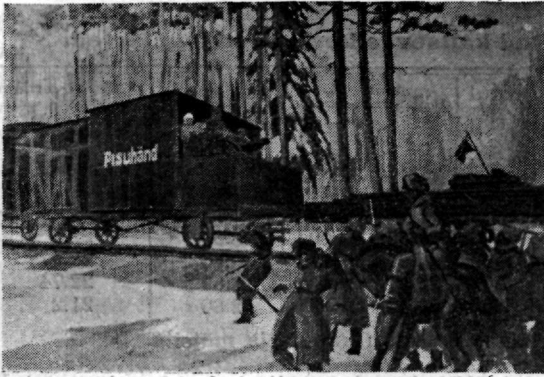
Silla juures soomusrongi nr. 1. meh, eemal enamlaste soomusrong.

37. enamlaste vangivõtmine

soomusr. nr. 1. nelja kaitseväelase poolt Koppelmanni talu juures (Tapa lähedal) 9. I 1919. a.

*) Pildid on „Sõdurile“ saanud kasutamiseks kapten Villemi, 1. Soomusr. rüg.

Salk enamlasi-eksikuid sr. nr. 1. juures
Põdrangu lähedal 10. I 1919. a.

Kirepi lahing 23. I 1919. a.
Soomusrongide nr. 1. ja nr. 3. ühendatud dessandi
juhataja al.-kapt. J. Ratasepa langemise momendil.

Kehalise võimete katsete tulemusi.

Möödunud aasta jooksul kaitseväe kehalise kasvatuse töös on rajatud mõningaid uusi sihtjooni ja me näeme, et nende peamiseks eesmärgiks on olnud süvendada kehalise võimete arendamist kaitseväe massis, mitte kasvatades rekordimehi üksikutel aladel. Selle eesmärgi saavutamiseks eeskätt mindi üle uuele süsteemile iga-aastaste üleriiklikkude kaitseväe spordivõistluste korraldamises ja teiseks esmakordselt teostati kehalise võimete katsed kõikides väeosades keskasutise poolt väljatöötatud erimääruste järgi.

Üleriiklikud kaitseväe spordivõistlused eelmistel aastatel kandsid enam-vähem individuaalse võistluse iseloomu ja väeosa võimeid neil hinnati vaid väikese arvu paremate (esikohtadele tulnud) võistlejate saavutistega. See ei annud küllalt tõetruud pilti väeosa kui terviku kehalise arengu tasapinnast, sest üksikute paremate võimed võisid upitada esimeste ritta ka väeosa, kus kehaline kasvatus tõeliselt veel väga palju jättis soovida.

Möödunud võistluste määrustega see võimalus osaliselt oli parandatud. Diviisid (Kv. Üh. Õppeas., Merejõud) võisid panna välja igale võistlusalale täpsalt piiratud ja võrdse arvu võistlejaid (muidugi neid, kes diviisi eelvõistlustel osutasid parimateks) ja kõigi diviisi poolt väljapandud võistlejate saavutised kokku andsid diviisile punkte. Seega olid diviisid asetatud ühtlastesse võistlustingimustesse ja nende saavutiste võrdlus pidi näitama diviiside paremuse. Kuid ka see võrdlus veel kaugeltki ei annud tõetruud pilti sellest, et ühes diviisis või väeosas on pandud roh-

kem rõhku massikehalise võimete arendamisele kui teises, sest võistlustele võisid diviisid välja panna piiratud arvu oma parimaid, vabatahtlikult osavõtta soovijaid ja see arv suhteliselt oli väga väike. Et saada täielikumat pilti ühe või teise väeosa võimetest ja teha järeldusi sellest, millisel määral on pandud rõhku massi kehalisele kasvatusele ühes või teises väeosas, oleks tarvis olnud võistlustele välja tuua palju suurem arv mehi. Kuid siin oli takistuseks piiratud eelarve, mis sageli headele kavatsustele tõmbab kriipsu peale.

*

Parema pildi väeosa kui terviku võimetest kehalise arenemise alal andsid katsed. Katsetest pidid võtma osa sunduslikult kõik väeosa kaitsevälased (peale riviitute ja üle 35 aasta vanade) — nii ajateenijad kui ka kaader.

Katsete eesmärgiks oli:

- anda tõuget massi kehaliste võimete arendamisele;
- kontrollida kehaliste võimete tasapinda kaitseväes;
- saada andmeid, s. o. pilti kaadri (eraldi ohvitseride ja üleajateenijate) ja ajateenijate võimetest.

Katsete tulemusi jälgides võiks öelda, et meie kaitseväe kehaline arenemine ja võimed üldiselt on rahuldavad, kui hindamise mõõdupuuks võtta Ü. Ö. 12 reameeste tarvis ülesseatud norme ja nõudeid. Kahjuks puuduvad vastavad andmed kehalise arengu ja võimete kohta teiste riikide sõjavägedest, et nende kõrvutamiseks saada võrdlevat pilti. Hinnates kaitseväe

Tabel nr. 1.

1929. a. kehalise võimete katsesest saavutatud kaitseväge keskmised tagajärjed.

	J o o k s u d			Hüpped		Kuul	Granaadiviske		Ripeldamine	Käte kõverdam.
	100 m	1000 m	100 m 40 kg	Kaugus	Kõrgus	Tõuge	Tabavus 0/0 0/0	Kaugus	Kõitel	Toos
Kaitseväge keskmine	15,63	3.54,4	25,00	3.48	0.85	7.38	23.57	23.09	3.56	22.4
Ohvitseride	14,93	4.03,3	23,85	3.87	1.10	8.36	26.27	27.11	3.46	22.97
Üleajateenijate	15,26	3.56,1	23,73	3.60	0.93	7.71	22.37	25.82	3.69	22.74
Ajateenijate	15,92	3.53,5	25,25	3.41	0,80	7.22	23.42	21.85	2.80	21.2

Märkus: Katsesavate riietuseks kõigil aladel oli kaitseväge vorm kueta ja mütsita.

keskmisi (vaata tabel nr. 1) eelpoolnimetatud mõõdupuu abil, näeme, et jooksud, nii kiiruse kui ka vastupidavuse peale üldiselt on rahuldavad (100 m ja 1000 m peaaegu head), kaugus- ja eriti kõrgushüpe on nõrgad, kuul vaevalt rahuldav, granaat nõrk, ripeldamine kõiel hea ja toes käte kõverdamine isegi väga hea.

Üksikuid nõrku keskmisi, näiteks kõrgushüppes ja granaadi kaugusviskes, ei saa aga võtta kui tõelikke keskmisi, sest nad on tingitud määruste normidest; nii näiteks kõrgushüppel, kus kõrguse algnormiks oli seatud üks meeter, ei hüppanud esimest korda paljud kaitsevälased sellest üle ja määruste kohaselt neile märgiti tagajärjeks null; samuti granaadi kaugviskes ei suutnud paljud ülesseatud normi (35 m) granaati visata ja said ka tagajärjeks null. Niisugune määrustest tingitud tagajärgede märkimiseviis lõputulemusena märksa vähendas väeosade kui ka kaitseväge keskmisi tagajärgi neil aladel.

Nagu ülemal juba tähendatud, on hindamise mõõdupuusk võetud normid, mis Ü. Ö. 12 üles seab ajateenijatele teenistusest vabanemise eel. Selle mõõdupuu (alade hindamise normide) enese hindamine siinkohal viiks pikale. Kui nüüd hinnata ainult ajateenijate keskmisi saavutusi võistlusaladel selle mõõdupuuga, siis näeme, et jooksud ja ripeldamine osutuvad rahuldavateks, käte kõverdamine toes väga heaks, kuna kõik teised alad on nõrgad. Et aga kaadri keskmised tagajärjed kõigil aladel, välja arvatud 1000 m jooks, üldiselt on paremad kui ajateenijate omad, siis see asjaolu on parandanud ka kaitseväge keskmisi tagajärgi.

Võrreldes ohvitseride ja üleajateenijate keskmisi omavahel, näeme, et ohvitseride keskmised kõigil aladel, väljaarvatud jällegi sama 1000 m jooks ja ka 100 m jooks 40 kg liivakotiga, on paremad üleajateenijate omadest. Järeldusena siit võiksime öelda, et kehaliste võimete poolest parimad on ohvitserid, neile järgnevad üleajateeni-

jad ja lõpuks ajateenijad, kuid, mis puutub vastupidavus-jooksudesse (1000 m ja 100 m liivakotiga), siis järjekord kujuneb peaaegu vastupidiseks.

Vaadeldes ligemalt kaadri 1000 m jooksu ja 100 m liivakotiga jooksu tagajärgi, näeme, et siin on nõrku tagajärgi põhjustanud peamiselt mõnede suurtükiväe gruppide ja mõnede tehniliste väeosade kaader. Nii, näiteks, on 1000 m jooksus ühe srt.grupi ohvitseride keskmine aeg 5.14,4 sek. See ei ole ju enam 1000 m jooks, vaid läheneb juba 1 km kiirrännakule. Sama grupi mõni ohvitser 1000 m katmiseks on vajanud üle 9 minuti. See on ennem korraliku jalaväe rännaku, kui 1000 m jooksu kiirus. Loomulik, et niisuguste „rekordistide“ juures ka selle väeosa keskmised ei või olla kuigi head.

*

Võiks vast arvata, et lühikese teenistuse aja juures kehalise kasvatused töö edu ja tulemused teatud määral olenevad inimmaterjalist, millega väeosa komplekteeritakse, s. t. olenevad komplekteerimisraioonidest. Väeosade kaadri tagajärgedele komplekteerimisraioonid mõju ei peaks avaldama, sest kaader ei olene komplekteerimisraioonidest. Kas avaldavad nad mõju aga ajateenijate tagajärgedele? Selle küsimuse peale praeguste andmete põhjal on raske vastust leida. Võrreldes Lõuna-Eestis asuvate jalaväe ja suurtükiväe katteväeosade (katsete teostamise ajal kõik ajateenijad, peale üksikute, olid katteosades) ajateenijate saavutusi katses (ruumipuudus ei luba vastavat tabelit siin tuua — vaata Kamini ksk. nr. 474 lisa) näeme, et Põhja-Eestis asuvate väeosade saavutised üldiselt on paremad. Näib, nagu oleks Põhja-Eestist komplekteerimisele kuuluv inimmaterjal parem, kui mitte arvestada teisi tegureid. Kuid on veel palju teisi tegureid, mis tagajärgi mõjutavad ja nendest mõjuvamaks kahtlemata on kaader, kes juhib kehalise kasvatused tööd — eeskätt kaadri enese võimed sel alal,

kaadri huvi selle töö vastu ja lõpuks väeosa ülemate suhtumine asjasse. Võrreldes nüüd väeosade (nii katte- kui ka kaadri-väeosades) kaadri saavutisi katsetel, näeme et Põhja-Eesti väeosade kaadri saavutised on ka paremad. Ja tõenäolisemana näib järeldus, et väeosade saavutised kehalise kasvatusel alal on paremad seal, kus kaader sel alal on tegevam ja asjast huvitatud. Muidugi on siin mõjuandvad ka teisi tegureid, nagu inimmass, millega väeosa komplekteeritakse, kehalise kasvatusel väljade, võimlate ja abinõude rohkus jne., kuid need ikkagi ei oma säärast suurt tähtsust ja hea tahtmise juures võib suurema osa nendest takistustest kõrvaldada.

*

Katsete läbiviimisel on tulnud ette mõningaid arusaamatusi määruste tõlgitsemises ja on selgunud ka mõningaid puudusi määrustes, missugused diviiside esindajate poolt lõpptagajärgede ja kokkuvõtete kontrollimisel osalt on protokolleeritud.

Nii näiteks paistab silma suur vahe katsetest osavõtjate arvus mitmesugustes väeosades, mis kaadri pataljonides kõigub 27—55. Selgub, et mõned väeosad on katsete ajaks suure protsendi kehaliselt nõrgemaid kaitseväelasi lasknud puhkusele või mõnel muul teel neid katsetest kõrvale hoidnud korrapidajate jne. näol. Mõne väeosa aruandelehtedes puuduvad isegi märkmed selle kohta, mis põhjustel nimekirjas seisev kaitseväelane on katsetelt ära jäänud. Määrustes oleks võinud ju ettenäha vastavad punktid, mis niisugused nähted väldiks, kuid nende koostamisel arvestati, et katsetesse suhtutakse spordimeheliku korrektsusega ja selle tõttu vastavad punktid jäid määrustest välja.

Diviiside esindajad on protokoleerinud oma kahtleva arvamise üksikute, seni täiesti tundmata suuruste, üliheade tagajärgede ebatõenäolikkuse kohta ja jõuavad otsusele, et diviiside katsekomisjonid edaspidi tuleks täiendada võõra diviisi esindajatega. Seda arvamist, nähtavasti, on põhjustanud peamiselt ühe ohvitseri tagajärjed: 100 m jooks 40 kg liivakotiga ajaga 17,6 ja toes käte kõverdamine 61 korda. Senine parim aeg 100 m jooksus 40 kg liivakotiga on olnud 1927. a. — 17,2 sek. ja mainitud ohvitseri poolt katsetel näidatud aeg seega seisab väga lähedal kaitseväe rekordile. Raske on öelda, et siin katsekomisjon oleks toiminud mitte erapooletult; meil võib olla veel palju

tundmata suurusi, kes võistlustel pole paistnud silma, sest võistlustest osavõtt on ikkagi vabatahtlik, kuna katsetel on veel teistelgi aladel näidatud üksikuid häid tagajärgi, mis samuti seisavad lähedal kaitseväe rekorditele. Et aga spordile ergutamise eesmärgil ka edaspidi katsetele peab jääma väeosade vahelise võistluse iseloom, siis oleks küll soovitatav diviiside katsekomisjone täiendada võõra diviisi esindajatega. Katsekomisjoni terve koosseisu määramine võõrast diviisist oleks seotud suurte kuludega komandeerimise päevarahade näol.

Mis puutub katsete alade rohkusesse, siis siin on tulnud kuuldavale häälile, et neid peaks vähendama, sest praeguste üheksa ala katsetamine nõuab väeosadelt väga palju aega ja tööd ning seda pealegi suveperioodi lõpul, kus väeosad laagrites intensiivselt on tegevuses lahingulise väljajõppe teostamisega. Tõsi küll, katsete läbiviimine ja tagajärgede kokkuvõtmine nõudis väeosadelt palju kasulikku aega ja töövõimet, kuid siin oleks saanud läbi ka vähema energia kuluga. Mõned katsekomisjonid ei ole süvenenud küllalt määrustesse ja selle tagajärjel on teinud ise ning annud ka tagajärgede kokkuvõtjatele asjata liigset tööd — nad on hakkanud „sentimeetreid lõhki ajama“. Määrused nõuavad, näiteks kaugushüppe tagajärgede märkimist täpsusega kuni 25 sm — mõned on seda mõõtnud täpsusega kuni 1 sm. Sarnane nähe tuleb esile ka kõrgushüppe ja granaadi kaugusviske tagajärgede märkimisel. Täppis määrustest kinnipidamine oleks siin märksa vähendanud tööd. Teiseks, katsetusalad ei ole võetud juhuslikult, vaid on hoolega valitud ja kui tahame saada tõelikku ülevaadet kaitseväe kehalistest võimetest ning nende arenemist mõjutada kaitseväele vajalikus suunas, siis peaks peaaegu kõik samad alad jääma ka edaspidistel katsete korraldamisel.

*

Näib, et kehalise võimete katsete korraldamise sisseviimine kaitseväkke on kaitseväe kehalisele liikumisele annud suure tõuke ja on aitanud kaasa selle levimisele kaitseväe massis. Paljud väeosad, kus enne katseid kehalisse kasvatusse suhtuti enam-vähem üksikõiksel, on nüüd elavalt hakkanud arendama ja propageerima kehalist kasvatust ja juba see on niivõrt suur positiivne tagajärg, mis anuleerib kõik katsetega kaasaskäiva negatiivsuse.

O. J.-n.

Reservohvitseride organiseerimisest.

Läinud aasta „Sõduris“ nr. 47/48 kirjutises „Reservohvitseride täiendõppuste korraldamisest“ tõstab A. Kasekamp üles ka reservohvitseride organiseerimise küsimuse. Selle küsimuse üle on kirjutatud juba varemalt „Sõduri“ veergudel mitmel korral, mis on tunnistuseks tema lahendamise vajadust. A. Kasekampi nimetatud ja ka eelmisel aastal „Sõduris“ nr. 6/7/8 ilmunud —mp kirjutised seavad üles reservohvitseride organisatsioonidele konkreetseid ülesanded, milledest põhiküsimuseks on reservohvitseride teadmiste värskendamine ja täiendamine. Viimases kirjutises siginevad sellele kõrvalülesanneteks — organisatsioonid peavad kujunema reservohvitseride koosseisu kõlbliseks filtriiks ja nende kaudu loodetakse saavutada sidet tegev- ja reservväe ohvitseride vahel. Eelmisel aastal on —mp soovitanud reservohvitseride koondamist kaitseliidu juure. A. Kasekampi arvamine on, et neid tuleks organiseerida ühinguteks ja ühinguid liiduks; algatus peaks välja minema ametlikult poolt; ühingu peaksid saama toetust.

Tuleb kõvasti kahelda, kas sellel teel reservohvitseride organiseerimine on teostatav ja kas sarnane organisatsioon on võimeline taotlema ülesseatud eesmärke osaltki.

Esimiseks eitavaks teguriks on nende asutamise ametlik algatamine, mis läheb isegi põhikirja kokkuseadmiseni. Ühingu-tesse astumine ja ka nendest eemale jäämine aga on reservohvitseride eneste otsustada. Seega ühing vabatahtlik.

Igasugused ühinguud on seni tekkinud asjahuviliste eneste vabatahtlikul algatusel. Võib arvata, et kõne on normaalpõhikirjast. Kuid enne ei saa olla kõnet ka normaalpõhikirjast, kui pole veel tekkinud nõuet sarnaste ühingute järele. Normaalpõhikirjad on ikkagi asjahuviliste eneste poolt mitmel pool asutada kavatsetavate ühingute põhialuste ja õieti põhikirjade kavandite ühtlustamine ja kooskõlastamine seaduslikkude nõuetega selleks, et hõlbustada ühingute asutamisi. Ainult asjahuviliste eneste algatusel siginevad elujõulised ühinguud. Juba ainult see teadmine, et põhikiri on ametlikult kokku seadud, on teguriks, mis õigustab ja kutsub välja kavatsetava ühingu liikmete umbusalduse ettevõtte vastu ja määrab ära

tema elujõuetuse. Näiteks on siin ühe ohvitseride kogu laenu- ja hoiukassa asutamise käik lähemast minevikust. Mainitud kassa asutamine oli kasvanud välja vastuvaidlematult elulistest ja igati kaasaja ühiskondlise korraldusega õigustatud tarvetest. Kassa teotses illegaalselt juba 7 aastat. Põhikirja kava seadis kokku komisjon. Kõik asjaomased vaatasid kava läbi ja omas suures enamuses kiitsid selle heaks. Samasisulise ühingu järele oli tarve mitmel pool ilmunud ja ka põhikirja kavandid olid kokku seatud peaaegu kõigis ohvitseride kogudes. Asja kiirustamiseks moodustati kogude esitajatest koosteerimise teel komisjon, kes avaldatud arvamiste põhjal andsid põhikirjale lõpliku kuju. Põhikiri pandi maksma ametlikult normaalpõhikirjana. Siin tekkis väike vormiline viga selles, et põhikirja lõplikul kujul ei antud enam kogudele vastuvõtmiseks. Viga iseenesest oli oluliselt täiesti tühine, kuid siiski haarasid mõned isegi seni kõigi põhikirjas fikseeritud põhimõtete pooldajad asjast kinni ja asusid tema suhtes eitavale seisukohale, olles isegi valmis purustama juba kujunenud organisatsiooni. Ja see kõik oli tingitud ainult sellest psühholoogilisest momentist, et asjaomastele polnud võimaldatud põhikirja ise vastu võtta lõplikul kujul, vaid pandi ametlikult maksma. Seepärast olen kindlal veendumusel, et reservohvitseride ühinguud esitatud kava põhjal üldse ellu ei tõuse, kõnelemata ammuigi nende elujõulisusest ja veel ammuigi nende ülesannete taotlemise võimelisusest, mis neilt oodatakse ametlikult.

Arvestades ühingutele esitatavate ülesannetega kõlblise filtri näol, võib kindlasti öelda, et reservohvitserid neile suhtuvad mitu korda suurema ja ka õigustatud kahtlusega, kui ülalmainitud kassa asutajad oma põhikirjale. Kallis ja kaunis on inimesele ikka ainult see, mille ta on omandanud võitlusega.

Oletame, et õnnestub siiski organiseerida reservohvitseride ühinguteks. Igasugustes ühingutes ja seltsides on kaasa töötamine liikmetele vabatahtlik, millele kedagi sundida ei saa. Vabatahtlik algatus ja töö ei mahu ametlikult ülesseatud ja ka ametlikult korraldatud raamidesse. Veidigi oma ümbrust analüüsisides pole raske märgata, et praegu elujõulisteks on

ainult need ühingud, kes pakuvad oma liikmetele mõningaidki majanduslikke hüvesid, kuna puht ideelised ühingud kiratsevad. Reservohvitseride ühingute eesmärk on ideeline, nad ei tööta oma liikmetele majanduslikke tulusid. Peab olema väga suur patrioot, et ennast rakendada neis ühinguis igapäisest tööst täiesti erinevale püsivale ja kavakindlale tööle, nagu seda on sõjaliste teaduste harrastamine.

Ühingu ametlikult asutamine ja temale ülesannete esitamine puht kaitsevaelistes huvides kutsuvad liikmetes tahtmatult esile arvamise, et ühingu asutamises on asutajatel enestel mingisugused huvid. Selle eelarvamisega ühingusse astudes jäävad liikmed passiivseteks ootavad juhtimist ülevalt poolt ja, kui midagi teevadki ülesseatud eesmärkide taotlemiseks, siis tunnevad nad ennast olema õigustatud ka algusest peale saama mõnesuguseid kompensatsioone.

Meil on juba kogemusi reservsõjaväelaste ühingutest, kes on kujunenud kõigile teistele kutseühingutele sarnanevalt majanduslikke ja poliitilisi eesmärke taotlevateks või osutusi teguvõimetuteks. (Demobiliseeritud sõjaväelaste liit, Vabadsõjalaste liit, Reservsõjaväelaste ühing.) Pealegi on kõigil reservohvitseridel võimalus oma isamaalsust ja huvi riigikaitse küsimuste korraldamisel kaasa töötamiseks üles näidata kaitseliidu ridades. Kuid seal ei jatku neid isegi hädavajalikkude pealike kohtadele.

Asutatakse ühing siiski ja antakse tema liikmetele mõnesuguseid majanduslikke soodustusi, siis peab oletama, et esimesteks liikmeteks asutajateks on need tagavaraväe ohvitserid, kes on sattunud majanduslikult või moraalselt raskesse seisukorda¹⁾. See element on ühingutes, mille liikmeks olemine võimaldab mõnesuguseid soodustusi, väga aktiivne ja juhtivat osa oma kätte haarav. See asjaolu tõrjub ühingutest väärtuslikuma elemendi eemale. Nemad oma suure aktiivsusega kallutavad ühingu sootu kõrvale sellelt teelt, mis asutajate poolt on üles seatud. Esitavad järjest kasvavaid nõudmisi majanduslikkude ja õiguslikkude soodustuste alal. Ning kui neid nõudmisi ei suudeta rahuldada, võtab ühing nuriseva ilme ja asub sõjalalale tema asutajatega.

Kirjeldatud olukorra tekkimiseks ei tarvitsegi olla ühingu liikmetel allakäinud inimesteks, vaid juba meie praegune reservohvitseride koosseis iseenesest soodustab seda täiel määral. On ju tema väga kirju — Vabadussõja aegsed, kaitsevääst mitmesugustel põhjustel välja tõrjutud, optandid ja aspirandid, keda on väga raske asetada ühe mütsi alla ja rakendada tööle ühiselt. Optandid on teiste hulgas tagasihoidlikud. Kui nad just ei häbene ühingu liikmeks astumast, siis juhtivatele kohtadele ja aktiivsele tegevusele pääsemisest ühingutes kindlasti hoiduvad, ja mis ka väga tõenäolilik — nad ei pääsegi sinna kõige paremal tahtmisel. Samuti vähe lootusi on selleks, et praeguse reservohvitseride koosseisu juures juhtivatele kohtadele — ühingutele ilme andjateks pääseksid aspirandid, olenevalt nende noorusest võrreldes teistega.

Juhtiv osa ühingutes läheb kahtlematult vabadsõjaaegsete ja kaitsevääst mitmesugustel põhjustel lahkunud ohvitseride kätte, kes on praeguse olukorraga sageli vastuolus. Selle tõenduseks on „Valve“ lood. Pole ka loota nõnda pea, et olukord paraneks, sest veel edasikestva koosseisude paratamatu kokikutõmbamise järeldusel lahkujate ja seega rahulolematustele õigustatute arv ainult kasvab. Viimased oleks esimeste hulgas, kes ühingutes oma kogu energia käima paneks opositsiooni väljendamiseks ja kasvatamiseks.

Selles olukorras pole loota töö meeleolu tekkimist. Pole ka loota, et ühingud selle kirju koosseisu juures kujuneksid korporatsioonideks, kes oleksid võimelised rakenduma oma liikmete kasvatamisele ja filtreerimisele. Kui siiski oletada, et ühingud kujunevad korporatsioonideks, siis on küsimine — mis sunnib astuma ühingu liikmeks neid reservohvitseri, keda ühingusse kuulumine ähvardab ohvitseri auastmest ilma jätmisega, filtri teostudes. Näib, et see ülesanne on teostatamatu, sest nõnda suured ei ole ühingu liikmetele lubatavad soodustused kunagi, et keegi riskeerima tuleks ohvitseri auastme kaotamisega, kui muidugi auastmele üldse nõnda suurt tähtsust antakse.

Reservohvitseride organiseerimisega tahetakse saavutada olukord nende lähendamiseks tegeva teenistuse ohvitserikonale. See on vähe usutav. Reservohvitser on kõigepealt kodanik, ohvitseri tunne on temas aastate kestel hahitunud ning teda köidab ohvitseride seltskond vaevalt.

¹⁾ Vaata A. Kasekampi kirjutis „Sõduris“ nr. 47/48, 1929. a. — lhk. 1206.

Paljud meie reservohvitserid on pidanud jääma eemale kaitseväeteenistusest olude sunnil, seega on neil õigustatud teatava määrani kadestus tegevväe ohvitseride vastu. Kaitseväes on pärast sõda tõusnud juhtivatele kohtadele palju ohvitseri, kes Vabadussõjast osa ei võtnud või olid sel ajal veel noored. Vanematel vabadussõjaaegsetel ohvitseridel on tekkinud teataval määral külmus praeguse ohvitserkonna vastu. Optantidel üldse pole side meid meie tegevväe ohvitserkonnaga. Aspirantidest ülendatud reservohvitserid ei tunne ennast ohvitseridena, sest tegevasteenistuses olid nemad ainult allohvitseridena, kus nad ohvitseride perekonda veel ei pääsenud. See kõik pole lasknud signeda soovivat vahekorda tegev- ja reservohvitseride vahel ja on selle tekkimisel takistuseks ka tulevikus. Kahe organisatsiooni — ohvitseride kogu ja reservohvitseride ühingu paigutamine ühistesse ruumidesse võib lõhet tegev- ja re-

servväe ohvitseride vahel ainult suurendada.

Reservohvitseride organisatsioonide loomise ja neile ülesannete andmises on sageli eeskujuks toodud välismaid. Seal juures unustatakse olukordade erinevust. Ning küsitav on, kui palju nad sealgi on suutnud korda saata. On toodud andmeid Prantsuse olukorrast, kuid need on pärit 1925. aastast. Hilisema aja kohta vaigitakse, olgugi, et Prantsuse kaitseväega meil väga tihe kontakt on sinna komandeeritud ohvitseride kaudu. Kuid nähtavasti on seal esimene vaimustus vaibunud, organiseerunud reservohvitserid on omale majanduslikud ja õiguslikud soodustused kätte võidelnud, aga neile esitatud ülesannete taotlemisel õppuste jne. näol on seal ükskõiksus maad võtnud.

Reservohvitseride korraldamise küsimus riigikaitse huvides on hädapärane, kuid A. Kasekampi kava kohaselt annab see vaevalt tulemusi.

M. T.

Vastuseks M. T.-le tema artikli puhul Reservohvitseride organiseerimisest.

A. Kasekamp.

Läinud aasta „Sõduris“ nr. 47/48 minu poolt avaldatud artikli „Reservohvitseride täiendusõppuste korraldamisest“ kohta kirjutab M. T. käesolevas „Sõduri“ numbris artikli „Reservohvitseride organiseerimisest“, milles väljendab arvamist, et niisuguse reservohvitseride organisatsiooni ellukutsumine, nagu see minu poolt toodud oli soovitatud, pole üldse mõeldav ja selleks puudub meil igasugune reaalne alus. Ei oleks M. T. kirjutise puhul sõna võtnud, kui M. T. minu artiklis toodud ettepanekuid oleks õieti valgustanud. Mitte see, et M. T. võtab minu ettepanekutes toodud reservohvitseride organisatsiooni kohta eitava seisukoha, ei sundinud mind kirjutama, vaid see, et M. T. artiklist paistab välja nagu oleksin mina oma ettepanekud reservohvitseride ettevalmistamise korraldamise kohta rajanud reservohvitseride vabatahtlikule organisatsioonile ja kui niisugune organisatsioon pole teostatav, siis terve see korraldamise kava on alusetu ja ei anna meie oludes mitte midagi. Võttes niisuguse otsuse minu ettepanekute kohta, lõpetab M. T. oma artikli järgmistel sõnadega: „Reservohvitseride

korraldamise küsimus riigikaitse huvides on hädapärane, kuid A. Kasekamp'i kava kohaselt annab see vaevalt tulemusi.“

Kui vaadelda neid ettepanekuid, mis reservohvitseride täiendusõppuste korraldamise kohta oli toodud minu poolt „Sõduris“ nr. 47/48 — 1929, siis peaks sealt täiesti selguma, et neis ettepanekutes reservohvitseride täiendusõppuste korraldamist ei rajata mitte reservohvitseride vabatahtlikule organisatsioonile, vaid ettepanekute raskuspunkt asub mujal. Lühivältelised ja võimalikult sagedamad sunduslikud kordamisõppused, kus lahingväeosade koosseisu kuuluvad reservohvitserid harjutaksid endid üksusi juhtima lahingus — see oli reservohvitseride täiendusõppuste korraldamise peaaülesandena ette nähtud. Reservohvitseride organisatsiooni ellukutsumine oli seal mõeldud abinõuna, mis kergendaks tugevama side loomist tegevasteenistuse ohvitseride ja reservohvitseride vahel.

On ju tõsi, et sellelt organisatsioonilt väga palju oodata ei tule ja minu ette-

panekutes pole sellele ka väga palju rajatud. Kuid pole kaugeltki põhjust ka nii pessimistlikule seisukohale selle suhtes asuda, nagu seda teeb M. T. Meil on reservohvitseri, kes oma väeosadega juba praegugi sidemeid peavad, ka nüüd, kus meil mingisugust reservohvitseride organisatsiooni ei ole. Organiseeritult oleks aga see side pidamine kergem ja side pidajaid ka rohkem. Kui teatud ühingu ümber kümmekond reservohvitseri koonduks, see oleks ka rohkem kui mitte midagi. Nende ühingute olemasolu peaauglikult kergendaks aga tegevohvitseridele ühenduste otsimist reservohvitseridega, mis praegu on kaunis raske.

Mõned M. T. väidetest reservohvitseride organisatsiooni ellukutsumise raskuste kohta on õiged, nende vastu vaielda ei tule ja nendega arvestasin ka oma ettepanekutes. Osa M. T. poolt toodud väidetest, eriti mõned järeldused on tehtud väga kerge käega, mispärast nendega vaevalt võib nii tõsiselt arvestada, nagu seda on tehtud seal.

Vaatame mõnda neist lähemalt.

Reservohvitseride ühingute organiseerimise raskuste kohta toob M. T. näite ühe ohvitseride kogu laenu- ja hoiukassa asutamisest ja võrdleb reservohvitseride ühingu laenu- ja hoiukassa ühingu. Kuid kas need nähted on analoogilised? Kas võib siin tuua võrdlust? Mitte sugugi! Üks on majanduslik — teine ideeline organisatsioon. Nende eesmärgid ja ülesanded on täiesti lahkuminevad.

Pealegi pole selle ohvitseride kogu laenu- ja hoiukassa asutamise raskused niisugused, nagu neid M. T. ette toob. Tema artiklis on käsitletud mingisugusi „psühholoogilisi momente“, mis laenu- ja hoiukassa põhikirja vastuvõtmist takistanud ja asja nurja ajanud. Kuid peab otsekohe tähendama, et need „psühholoogilised momendid“ on otsitud põhjused. Tegelikult neid pole olemas. Nad on esile kerkinud ainult sellepärast, et asja õigeid põhjusi ei nähta. On vaja muuta ainult laenu- ja hoiukassa mõnda paragrahvi ja kõik need „psühholoogilised momendid“ langevad kohe ära.

Kõigil sellel laenu- ja hoiukassa asutamisel pole aga reservohvitseride ühingu- tega mingit ühist ega saa siit mingit analoogiat välja viia. Edasi M. T. kirjutab vabadussõjajaagsete ohvitseride kohta:

„Juhtiv osa ühingutes läheb kahtlematult vabadussõjajaagsete ja kaitsevääst mit-

mesugustel põhjustel lahkunud ohvitseride kätte, kes on praeguse olukorraga sageli vastuolus“. Ja veidi allpool: „Vanematel vabadussõjajaagsetel ohvitseridel on tekkinud teataval määral külmus praeguse ohvitserkonna vastu“.

Selle väite tõendusena nimetab M. T. „Valve“ lugusid. Selle väitega võib vaevalt päri olla. „Valve“ meeleolud olid teatud grupi isikute omad ja nende najal ei saa mingisuguseid üldiseid väiteid tõestada. M. T. oletus kaitsevääst mitmesugustel põhjustel lahkunud ohvitseride kohta võivad õiged olla, aga neid üldistada kõikide vabadussõjajaagsete reservohvitseride kohta pole alust. Vanemate vabadussõjajaagsete ohvitseride külmus praeguse aktiivohvitserkonna vastu pole mitte eriline negatiivne suhtumine, vaid seda tuleb seletada sellega, et reservohvitser nagu iga teine kodanik on seotud oma igapäevase tööga ja muredega. Tema ei tunne enda peal otsekoheid kaitsevääst kohustusi ja on jäänud nendest huvidepiirkonnast lihtsalt kõrvale. Sellega ei saa veel tõestama tulla erilist külmust sealt poolt.

Edasi kardab M. T., et kui ohvitseride kogude ruumidesse reservohvitseride ühinguid paigutada, siis see võib lõhet tegev- ja reservohvitseride vahel veel suurendada. Selle kohta pole M. T. toonud ühtegi väidet ja näib ka, et sel kartusel puudub alus.

M. T. heidab ette, et mina opereerivat vanade (1925. a.) prantsuse andmetega, võttes neid asjata veel eeskujuks, kuna seal nüüd olukord ka nähtavasti muutunud olevat. Siin pean lugupeetud M. T. küll õiendama. Minu andmed prantsuse reservohvitseride organisatsiooni kohta pole mitte pärit 1925. a., vaid 1928./1929. aastate kohta, seega siis mitte veel vananenud ja see etteheide oleks võinud küll ära jääda.

Lõpuks pean tähendama, et lugupeetud M. T. arvustab maha minu poolt toodud reservohvitseride organisatsiooni ja väidab, et reservohvitseride korraldamise kava, nagu see minu ettepanekutes esineb, vaevalt annab meil tulemusi, jättes seejuures ütle mata, missugune siis oleks see paremini läbiviidav kava. See arvustamine viis, mida M. T. siin tarvitab, on kõige kergem. Ütle aga, et see ja see ei anna tulemusi ja asi on korras. Tegelikku vaar- tust sellel ütlemisel on aga siis, kui öeldakse ühtlasi ka, missugune on siis see kava, mis annab ka meie oludes tulemusi.

Uusi määrustikke kehalise kasvatusel alal.

Möödunud aastal ilmus „Kehalise kasvatusel eeskiri“ I osa. Tema III jagu käsitleb mänge — ühis- ja võistlusmängud — mis on peetud vajalikuks kaitseväes arendada. Eeskiri toob vaid nende mängude loetelu, märkusega, et neid mängitakse vastavate määruste kohaselt, kuna määrusi endid ta ei anna — see oleks teinud eeskirja umbes 150 lhk. võrra paksemaks ja raskendaks tema käsitlemist. Määrused andis kaitsevägele staap välja eriraamatuna. See raamat sisaldab korvpalli, võrkpalli, pesapalli, Soome pesapalli ja väravpalli määrusi ja tema lisades on toodud nende mängude välja plaanid ja võistlusprotokollid vormid. Raamat on 150-leheküljeline, määrustiku kaustas.

Käsi-palli mängud ei ole Eesti algupära. Nende määrused on meile sisse toodud ja siin tarvitamisele võetud, ühed täielikult samal kujul nagu neid tarvitatakse rahvusvahelistel võistlustel, teised mõningate muudatustega. Eesti keeles seni on ilmunud vaid üksikute käsi-pallimängude määrused, kuna suuremal osal need määrused puudusid täiesti. Ajajooksul on mängude määrusi muudetud ja täiendatud ning selle tõttu ka enamalt ilmunud määrused on osalt vananenud. Kaitsevägele staabi poolt välja antud määrused on püütud jätta sisult samasugusteks nagu nad on algupärandid või nagu neid tarvitatakse rahvusvahelistel võistlustel, kuna süsteemilt nad on korraldatud ümber, et teha neid hõlpsamini käsitletavateks. Kuid ka siin ei ole mindud kaugelt, arvestades võistlusevõimalusi ühiste, rahvusvaheliste määruste järgi kaitseväge ja sportliste eraorganisatsioonide või naaberriikide kaitseväge vahel. Raamatu seletuskirjas on antud iseloomustus iga üksiku mängu määruste kohta ja me näeme, et:

1) Korvpalli määrused on sisult samad, mis tarvitatakse liitude rahvusvahelistel võistlustel, kuna süsteemilt neis on tehtud muudatus ja nimelt: määrustiku lõpus olevad märkused määruste kohta ja lisas olevad küsimused ning vastused neile on paigutatud üksikute määruste (arvult kokku 15 määrust) vastavate punktide järel „selgituste“ näol. Sellega on määrused tehtud hõlpsamini käsitletavaks. Et korvpall on kunstlikult sünnitatud mäng, mille määrusi aasta-aastalt on täiendatud ja viimistletud, sellest õngi tingitud nähe, et määrustes on väga palju märkusi, selgitusi ja ka kordumisi tekstis.

2) Võrkpalli määrused on sisult ja süsteemilt samad, mis tarvitatakse rahvusvahelistel võistlustel — 1928/1929. a. väljaanne.

3) Pesapalli on Eestis üldse ja kaitseväes eriti käsitatud seni veel väga vähe — puudusid vastavad määrused ja isikud, kes mängu tunneks. Möödunud suvel võimaldus mõnes garnisonis sellega algust teha. Meie pesapalli määrused on tuletatud Ameerika pesapalli määrustest, selle mänguvarustuse lihtsustamise ja sellest tingitud määruste muutmise teel. Et Ameerika pesapall meile, eriti kaitsevägele ei ole kättesaadav tema varustuse kalliduse tõttu, kuid mäng iseendast on väga huvitav ja mitmekülgsest arendav, siis leiti järgmine lahendus: Ameerika pesapalli mängu juures tarvitatava kõva palli asemel võeti tarvitusele pehme pall, mida võib käsitada ilma erilise varustusega (peakorv, rinnakate, erikindad jne.) ja sellest tingitult töötati ümber Ameerika pesapalli määrused.

4) Paralleelselt meie pesapalli määrustele raamatus on toodud ka Soome pesapalli määrused. Soome pesapalli mäng ja määrused on samuti tuletatud Ameerika pesapallist, kusjuures peale palli ja mänguvarustuse soomlased on muutnud ka mänguvälja ja sellest olenevalt määrusi. Pesapalli mäng on Soomes väga elavalt harrastatav ja kipub võistlema jalgpalliga. Kaitseväge spordivõistlustel on ta võistluste põnevamaid alasid.

5) Väravpall (Saksa „Handball“) meie kaitseväes seni pole leidnud harrastamist vastavate määruste ja isikute, kes mängu tunneksid, puudusel. Ta peaks olema kaitsevägele hästi sobiv mänguvarustuse lihtsuse ja mänguvälja kättesaadavuse tõttu. Väravpall sarnaneb väga lähedalt jalgpallimänguga: mänguväljaks võib kasutada jalgpallivälja väikeste muudatustega, palliks — võrkpalli, kuna mängureeglid üldiselt sarnanevad jalgpallimängu reeglitega; vahe seisab vaid selles, et siin jalgaole asemel palli käsitatakse peamiselt kätega ja sellest tingitult pole vajalikud erilised jalgpallisaapad. Raamatus toodud määrused on sisult ja süsteemilt samad, mis tarvitatakse rahvusvahelistel võistlustel; ajajooksul tekkinud küsimused mängu üksikasjade kohta ja vastused neile on samuti nagu korvpalliski kokkuvõetult paigutatud määruste vastavate punktide juurde „selgituste“ näol.

Kõik raamatus toodud määrused on kinnitatud Eesti Käsipalli Liidu poolt ja samal kujul võetakse tarvitusele sportliikudes eraorganisatsioonides. Sellega on tagatud ühtlus mängu reeglites kaitsevæe ja sportliste eraorganisatsioonide vahel. Paralleelselt kaitsevæe väljaandele kaitsevægede staap andis välja samad

määrused ka eraväljaandena, võttes neile juurde veel korvpalli, võrkpalli ja värvapalli määrused naistele. Praegu on VI osakonnas teoksil „Korv- ja võrkpallimängu õpetus“, mis ilmub trükist käesoleva aasta alul. On kavatsus käesoleval talvel garnisonides korraldada käsipalli kohtunikkude kursusi. O. J—n.

Märkmeid R. Ustali artiklile

„Astronoomilised mõõtmised suurtükiväes.“*)

Al. Öun.

Asjaolu, et senini keegi pole sõna võtnud ülalmainitud kirjutise kohta, laseb paista, nagu oleks kõik selles ettetoodu väga selge, otstarbekohane ja igati vastu võetav.

Lubatagu minul kui asjast huvitatul selles kahelda ning tuua esile märkmeid, mis aitaksid valgustada mõningaid selgitamist nõudvaid küsimusi. Et lugejal oleks kergem jälgida, püüan pidada kinni käsitledava kirjutise järjekorrast.

Kohe alguses on öeldud: „Juhtub aga sageli, et niisuguse suuna määramiseks puuduvad, või on liiga kaugel, trigonomeetrilised punktid, millede abil võiks asimuti täpsalt kindlaks määrata. Niisugusel korral antud suuna võrkasimut leitakse astronoomiliste mõõtmistega.“ See laseb paista, et kui trigonom. punkt asub kaugel, siis ei saa asimuti geodeetiliselt täpsalt määrata kindlaks. Tegelikult on aga asi otse vastupidi: mida kaugemal asub tuntud punkt, seda täpsamini saab määrata kindlaks suuna võrkasimuti. Astronoomilisi mõõtmisi tuleb toimetada siis, kui geodeetiliselt on võimatu, või ei saa küllaldase täpsusega (nagu nurkkäik rohkem kui 2 tipuga, või tuntud punkt liiga lähedal jne.) asimuti määrata kindlaks.

Edasi, tähtede vaatluseks pole sugugi tarvis, et peab olema tingimata öö; on isegi soovitatav toimetada vaatlusi videvikus (tähed on pikksilmas näha), et võimalikult kaugemale valitud märkpunkt oleks veel küllalt selgesti näha. Laternat tuleb tarvitada vaid abimärkpunktina.

Kahjuks jätab autor nimetamata oma töö allikad, nii et on raske ütelda, kust on pärit ekslik nõue: „teodoliidi nullaset peab tundma.“ Samas küsimuses eksib muuseas ka prantsuse määrustik.

Tähendamata on jäetud kellaajad, mil võib toimetada päikese zeniiidi kauguse

mõõtmist, ilma et oleks tarvis kasutada refraktsiooni paranduse eritabeleid ja ilma et täpsus kannataks. Need ajad oleksid: suvel kella 6—10 ja 14—18; kevadel ja sügisel 8—10 ja 14—16; talvel kella 10 ja 14 paiku.

Katsed näitavad, et päikese vaatlusi on kasulikum toimetada prismita, kasutades ekraanina paberlehte, missugune tuleb asetada umbes 15—20 cm kaugusele pikksilma taha. See viis on täpsam, kiirem, ei väsita silma. Ekraani võib hoida abilene või vastav hoidseadis pikksilma küljes.

Autor väidab, et optiline toru tuleb visendada päikesele kirbu abil. Kuid vähe on fanaatikuid, kes healmeelil oma silmanägemise tooksid ohvriks sellele meetodile. Küllalt on pikksilma ligikaudseks suunimiseks päikesele juhtida kirbu vari sihiku tioptri kohale.

Millegipärast kirjutab autor järjekindlalt, et vaatlused on tehtud 18. juulil 1929. a., kuna tõepoolest nad on toimetatud kuu aega varem, kusjuures ajanäitaja seisukord oli küllalt hea — käis ette 1 min. 00 sek.

R ä n g a l t e k s i b **) R. Ustal tuues esile märkuse, mis peab käima deklinatsiooni täpsema arvestamise kohta. Autoril peaks küll teada olema, et deklinatsioon on teatud aja momendil kindel suurus, mis ei olene sellest, kas asume Tartus või Tallinnas.

Meridiaanide koonduse leidmiseks tuleb kasutada üldiselt tarvitusel olevat valemit: $\Delta \lambda_1 = (\lambda_0 - \lambda) \sin \varphi_0$, missugune annab koondusnurga ühes tema juure kuuluva märgiga, nii et kaob tarvidus arvestada sellega, kas asub vaatluskoht ida- või läänespool nullpunktist. Üldse puudub autoril

*) V. „Södur“ nr. nr. 33—34 ja 45—46 — 1929. a.
**) Toimetus loeb märkme suureks puuduseks selle ja teised sarnased väljendused.

järjekindlus meridiaamide koonduse tähistamises: kord ta tarvitab tähte „K“, kord jälle märki „A“ (võrdle „Södur nr. 22/23“).

Mis puutub suuna võrkasimuti määramise Põhjanaela tunninurga põhjal („Södur“ nr. nr. 45/46), siis peab ütleva, et selleks on parem juba moonutatamatult kasutada lugupeetud F. Oja poolt ajakirjas „Geodeet III“ kirjeldatud viisi.

Mitte-midagi ütlev on R. Ustali „parandatud täheaeg“ ning üldse tunninurga arvutus on ebaloogiline. Toodud näites on vaatlus tehtud 11 t. 50 m. 06 s. enne Tartu keskmist keskpäeva; see suurus on päikeseajas; nüüd tuleb see arvata ümber täheajaks. Et tähepäevad on päikesepäevadest 236,5 sekundi võrra lühemad, siis tuleb 11 t. 50 m. 06 s. kasvatada vastava suhtega või temale lihtsalt panna juure 9,8 sekundit iga tunni kohta, mis teeb parandusena välja 116 sekundit. Selle asemel aga võtab R. Ustali Tartu keskmise keskpäeva täheajast need 116 sek. maha ja nimetab saadud resultaati „parandatud täheajaks“. Õieti ei saa sel resultaadil mingit nimetust ollagi, millest lõpuks vististi ka autor aru saab, jättes ta arvluslehes nimeta. Heas arvluslehes peavad aga tingimata figureerima nimetused. Viimaste puudumine „täheaja leidmise...“ lahtris teeb R. Ustali arvluslehe raskesti kasutatavaks.

Üleliigsena esineb arvluslehel toiming päikese- ja tähepäeva kestvuse vahe leidmiseks, sest see vahe on keskmiselt võrdne 236,5 sekundiga. Peale selle arvluslehes toodud näites leiduvad arvlusvead, mis teatavast küljest iseloomustavad käsitledavat kirjutist:

1) $9,8 \times 11,8 = 116$, aga mitte 106.

2) $\log \sin \theta = 7,8644197$, aga mitte 7,8645479.

Misjaoks siis tarvitada seitsmekohalisi logaritme, kui ei peeta kinni täpsusest, mis annaks vähemalt õige neljanda koha. Isegi siis, kui aja kokkuhoiu mõttes võtta $\log \sin \theta$ asemel juba teada olev $\log \tan \theta$, on viga ikkagi väiksem kui R. Ustali.

Ei ole tarvidust aega arvestada sekundilise täpsusega; liigagi küllalt on, kui arvluse juures võtame arvesse kümnedikminutid ning vaatluse kellaaaja registreerime pooleminutilise täpsusega. Samuti on lõpptulemusena suuna PM võrkasimut kirjutatud välja sekundilise täpsusega ($298^{\circ}51'37''$) vaatamata sellele, et meetod ei võimalda suuremat täpsust kui minut.

Panen omaltpoolt ette lihtsa viisi tunninurga leidmiseks. Võrdluseks olgu toodud sama näide, mis R. Ustali. Siin tuleb märkida, et täheaeg kohalikul keskmisel keskpäeval tuleb võtta sellisena, nagu ta on Tartus. Et seeläbi tehtud viga ei ületa kuskil Eesti piires 4 ajasekundit, siis ei avalda ta mingit mõju ülesande lõpptulemusele (s. o. suuna võrkasimutile).

Vaatluse I. E. A.	= 0 t. 23,0 m.
	- 2 00,0
+ $\lambda = 25^{\circ}16'16''$	= 1 41,1
Vaatluse koh. keskm. aeg = T	= 0 t. 04,1 m.
Kohal. keskm. keskpäev	= 12 t. 00,0 m.
	- T = 0 04,1
Vaatlus tehtud enne k. keskpäeva	
päikese ajas	= 11 t. 55,9 m.
+ (9,8 sek. \times 11,9 = 117 s)	= 0 1,9
Vaatlus tehtud enne k. keskpäeva	
tähe ajas = ΔT	= 11 t. 57,8 m.
Tähe aeg koh. k. keskp.	= 9 t. 05,7 m.
	- $\Delta T = 11 57,8$
Vaatluse koh. tähe aeg	= 21 t. 07,9 m.
- tähe otsetõus = $-\alpha$	= 1 t. 36,6 m.
Tunninurk = t	= 19 t. 31,3 m.
	= $292^{\circ}49'30''$

Mis puutub üheaegsesse tähe sälkimisse, siis poleks üleliigne lisada juure, et tuleb sälkida horisondile võimalikult lähedal asuvaid taevakehi, iseäranis siis, kui vaatlusinstrumendi konstruktsioon ei luba eemaldada kollimatsiooni ega horisontaaltele viga.

Oma töö lõpus autor paneb ette rea küsimusi, milledele tahab saada vastust empiirilisel teel. Need küsimused on aga kõik niisugused, mis lubavad end väga hästi, isegi veel paremini, lahendada teoreetiliselt, välja arvatud vahest küsimus ajakulust.

Astronoomiliste meetodite tarvitusele võtmine suurtükiväes on kõigiti tervitatav nende lihtsuse ja teatavates olukordades asendamatu tõttu. Kahjuks on R. Ustali vastavad kirjutised osutunud pealiskaudseiks ning puudulikeks.

Tahtmatult tekib kartus, et kasutades astronoomiliste meetodite praktiliseks rakenduseks ainult R. Ustali töid võiks saada tulemused, mis võiksid tekitada umbusaldust tähendatud meetodite kui niisuguste vastu üldse. Seni kui suurtükiväe topograafia määrustik ei ole veel ilmunud, võiksid asjast huvitatud leida hinnalisi näpunäiteid F. Oja tööst ajakirjas „Geodeet III“ ja Prantsuse määrustikust: Réglement de manoeuvre de l'artillerie. Titre VIII.

Kõrgema Sõjakooli IV põlve lõputöid.

Kõrgema Sõjakooli IV põlve lõputööde ettekannete tsükel algas 16. detsembril 1929 leitnant J. Madissoni ettekandega teemile: „Ühenduste ülesanded sõja ajal ja teede ning transportvahendite ettevalmistamine sõja ajaks“.

Iseseisvast lõputööst oli ettekandeks määratud ainult see osa, milles käsitlust leidsid maated ja neil liikuvad transportvahendid. Et too osa õige palju materjali sisaldas ja autor piiratud oli ajaga (ettekande kestvus 60 min.), siis tuli autoril väga kokkusurutult esitada töös leiduvaid mõtteid. Tagajärg oli see, et töö esimene osa leidis võrdlemisi põhjalikku käsitlust, kuna teine osa, kus eriti tähtsad olid autori ettepanekud meie oludes, jäi veidi pealiskaudseks.

Lühidalt kokkuvõttes leitnant Madissoni iseseisva lõputöö avalikul ettekandel olnud osa sisaldas alljärgnevaid mõtteid:

Tänapäeva masside- ja materjali-sõjas on ühendusteedel suur tähtsus. Alates poliitilise pinevuse perioodilt ja lõpetades demobilisatsiooniga, tuleb ühendusteedel lakkamatult k/v. nõudeid rahuldada.

Kõigist ühendusteedest seisavad esikohal raudteed, millised teostavad kandva osa kate-, mobilisatsiooni-, koondamis-, strateegilistest-, juurde- ja evakuatsioonivedudest. Lähemaks abiliseks raudteedele on autotransport. Maailmasõja kogemustel teostas autotransport peamiselt juurde- ja evakuatsioonivedusi ning sõja lõpuaastail ka hulgaliselt strateegilisi vedusid. Autor arvab, et tulevikus võivad autod ka edukalt mobilisatsiooni perioodil vedusid teostada, sest Maailmasõda andis õpiseid nende ettevalmistamiseks kiireks k/v. üleminekuks sõja korral.

Üldiselt suundub ühendusteede töö sõja ajal:

- sõjaväe varustamisele kõigi tarvillikuga ja vabastamisele liigest koor- mast, ning
- sõjaväe liikuvuse suurendamisele.

Ettekande teises osas näitas autor eeskätt meie raudteede praegust seisukorda, millest tegi järelduse, et meie raudteede ettevalmistus sõjaaegsete ülesannete täitmiseks pole veel täiuslik. Tuleb täiendada raudteevõrku, verevkoosseadet, jaamade, jaamateede ja veevarustuskohtade arvu, et olla valmis 1918. a. Maailmasõjas

üleskerkinud nõuete rahuldamiseks. Autor, sellekohast nõuet üles seades, baseerus ajaloo ümberlükkamata tõele, et järgmine sõda algab tingimustes, millistes lõppes eelmine.

Maanteede ettevalmistuse alal juhtis autor tähelepanu asjaoludele, millised pole kokkukõlas riigikaitse huvidega ja näitas oma ettepanekus teid nende kõrvaldamiseks.

Autotranspordi ettevalmistuse alal on raskusi peamiselt tüüpide rohkuse tõttu, milks sõja ajal homogeenseid üksusi võib moodustada ainult juurde- ja evakuatsioonivedudeks. Olukorda parandada meie kitsates oludes pole kerge, sest kaubalepingud ei võimalda riiklikku autotüüpide standardiseerimise politikat.

Lõpuks peatus autor hipomobiiltransportil, näidates, et selle transportliigi rahuaegsete kaadrite puudumine ei valmista raskusi sõjaaegsele organisatsioonile üleminekul. Tavaliselt komplekteeritakse hipomobiiltransport rekvisitsiooni teel saadud veo-liikumishandest, miks tähtsad vaid riiklikud tagavarad. Siin on mõõduandvad tüübi vastavus k/v. nõudeile ja nende üldarv. Meil õnneks vastab maavankri tüüp k/v. nõudeile, kuna teisalt on nende arv 100% suurem mobilisatsiooni korral võetavaist.

Kokkuvõttes kriipsutas alla autor ühendusteede tähtsust ja ettevalmistusaset juhi otsuste võtmisel. Tehnilised vahendid on suurendanud manöövri vabadust, kuid ühtlasi on tõusnud ühendusteede ummistumise võimalused. Sellepärast nõuab rahuaegne ettevalmistus hoolikat ja püsivat tööd liikumise probleemi igakülgselt selgitamiseks ning väljaõpetatud personaali varu soetamiseks.

Tööd oponeerisid majorid J. Kasak ja H. Grabby. Esimeseks võtab sõna major Grabby, kelle ülesandeks on töö konstruktiivse külje ja esimese osa sisuline harutamine. Major Grabby näitas, et autor pole täpsalt tõlgitsenud oma teemi, kuid seal juures tõi esile ka vabandavaid põhjusi, milks see leitnant Madissonil võimalik polnud. Edasi selgus, et töös leidis rida redaktsioonilisi ja ortograafilisi vigu, kuid stiilselt on autor keele alal kodus. Üldiselt selgus major Grabby väiteist, et vaatamata mitmetele tehnilistele puudustele,

on autor oma tööd arendanud tugeva loogikaga ja järjekindlalt.

Vanem oponent major Kasak pärast mõningatele tehnilistele puudustele tähelepanu juhtimist, asus töö teise osa sisulisele harutlusele. Seal selgus, et autor mõneski tehnilises küsimuses, eriti raudteede alal, pole märki tabanud. Töö teine osa näis üldiselt nõrgemini läbitöötatud olevat.

Kokkuvõttes hinnati töö esimene osa — heaks, teine osa — rahuldavaks, konsept — heaks, ettekanne — heaks ja vastavalt lõpptulemus — hea. —d.

18. XII. 29. Ohvitseride Keskkogu Kassinis oli leitnant P a u l T u u l'i lõputöö ettekanne teemil: „Sõjategevus talvel“. Oponentideks olid kindral G. J o n s o n ja kolonel O. S t e r n b e c k.

Leitnant Tuul oma ettekandes iseloomustas sõda talve oludes, näidates, et talv üldiselt mõjub sõjategevuse hoo ja tegevuse vabaduse suhtes halvavalt kõigi väelike peale. Eriti siis kui puudub vastav ettevalmistus ja varustus talvesõjaks. Tõi näiteid sõjaajaloost, peamiselt Soome oludes, Karjala kodusõjast 1921/22 ja Soome sõjaväe möödunud aastate talimanöövrilt.

Vaadeldes sõjategevust talvel meie oludes, valgustas meie kliimalisi ja geograafilisi olusid talvesõja seisukohalt, andis ühtlasi sõjast talvel meie oludes üldise loomustuse. Vabadussõja kogemustel 1918/1919 talvest näitas, milliseid raskusi liiklemise ja varustamise suhtes veeretab ette talv, kui ei ole tegevuseks talvel ettevalmistatud. Vabadussõjas olevat ette tulnud meie väikearvulises sõjaväes 3000 liikmekülmetust. Leitn. Tuul ettepanekutes talvesõjaks meie oludes annab erilise tähtsuse s u u s a l e: kõik suuskadele!

Kolonel O. S t e r n b e c k oponentina leiab, et talve mõju relvadele olevat autorilt liialdatud. Samuti ei lepi ta leitn. Tuulega suusalt loodetava abi suhtes meie talve sõjas. Suusa kodu on kaugel põhjas. Seal on ta hädatarvilik vahend liiklemisel, seda dikteerib erikorras põhjamaa talv, lume sügavus. Seal pole tarvis propagandat suusa kasutamiseks. Meie oludes ei olevat soovitatav liialdada suusa tähtsust talvesõjas.

Vanem oponent kindral G. J o n s o n, juhtides tähelepanu lõputöö mõnele konstruktiiv vääratisele, leiab et leitn. Tuul on liiga andunud oma teemile, ta lugevat täht-

saks vaid seda mis kõlbulik talvesõjaks. „Oleks Tuule teha,“ arvas keegi kuulajaist, „ei näeks me enam muud kui talve“. Töö rahuldab oponente. Ka Kaitsevägede Staabi ülem kindral J. T õ r v a n d jäi pealtkuulajana tööga täiesti rahule. Mitte paheks ei lugenud kindral ka seda, et noor autor armunult oli andunud oma teemi lahendamisele: kus valitseb armastus, sealt võib loota vilja... e—.

30. XII. 1929 kapten E d u a r d M a r g u s s o n kaitse Kõrgema Sõjakooli lõputööd „Kehalise kasvatuse organiseerimine ja teostamine kaitseväe 1-aastase sundusliku teenistusaja juures.“ Oponeerisid kindral J. T õ r v a n d, kol.-leitn. A. K a s e k a m p ja major J õ g i.

Ettekandmiseks oli määratud töö teoreetilise osast: Kehalise kasvatuse ülesande ja eesmärkide valgustamine, kehalise kasvatuse organiseerimine ja teostamine teistes riikides.

Kapten Margusson selgitas ettekandes kehalise kasvatuse ülesandeid ja selle füsioloogilist, psühholoogilist ja puht sõjalist eesmärki. P r a n t s u s e sõjaväe kehalise kasvatuse organiseerimise ja teostamise on autor võtnud laiemale vaatlusele. Ta peatub ühtlasi ka üksikasjalisel Soome sõjaväe kehalise kasvatuse juures. S c h v e i t s i s t vaatleb: riiklik korraldus ja noorsoo kehaline kasvatus; töö nekruti-koolides.

Meie oludes oli määratud ettekandeks — riiklik kehalise kasvatuse korraldus ja selle teostamine meil.

Sõna ja graafika abil püüdis kapten Margusson anda vastust küsimustele, mis oli talle esitanud lai ja raske teem.

Oponentidest major J õ g i ei tahtnud olla nõus kõikide autori väidetega, mis puutusid sportlase ja sportimise puht-tehnilist külge. Kol. leitn. A. K a s e k a m p juhtis autori tähelepanu töö konstruktiivpuudustele ja õigekeelsuse vääratistele. Ta ei olnud nõus mõningate väidetega kehalise kasvatuse väljaõppe küsimustes meie oludes.

Kindral J. T õ r v a n d i t rahuldab üldjoontes töö I (teoreetiline) osa; teise (meie olude) osa peamiselt puudusena märkis hra kindral puudulikku analüüsi meie olude valgustamisel kehalise kasvatuse korraldamise alal.

Üldiselt leiti, et kapten Margusson on rahuldavalt vastanud teemilt esitatud küsimustele. —o.

Juriidilised küsimused.

1. Küsimus: Kas võetakse ohvitseridel ja kaitseväe ametnikkudel, kes kaitseväelaste pensioni seaduse § 27. pp. a ja b ülesloetud nõuete kohaselt Vabariigi kaitseväes on teeninud, pensioniõigusliku teenistusajana arvesse nende poolt aiateenija sõdurina enne Maailmasõda ja Maailmasõja ajal teenitud aeg endises Vene sõjaväes, kust nad alamväelastena reservi arvati?

Vastus: Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioniseaduse („R. T.“ nr. 140 — 1924) § 27. mõtte järele võetakse pensioni arvestamisel pensioniõigusliku teenistusajana täiel määral arvesse igasugune teenistus endises Vene sõjaväes, ka teenistus aiateenija sõdurina enne Maailmasõda ja Maailmasõja kestel.

2. Küsimus: Kas on üleajateenija, kes abiellunud lesega, kellele eelmisest abielust laps, õigustatud saama selle lapse haigestumise korral arstiabi riigi kulul ja millise seaduse alusel? Laps loetakse perekonnaliikmeks ja saab perekonnaabiraha vastava seaduse järgi.

Vastus: Kaitseväelased ja nende perekonnaliikmed saavad riigi kulul arstiabi ajutiste kodukorra määruste põhjal valitsusasutustes ja -ettevõtetes töötavate ametnikkude ja tööliste haiguse korral kindlustamise kohta („R. T.“ 26/27 — 1920 ja 123 — 1922). Perekonnaliikmeks arstiabi saamise mõttes loetakse ainult kaitseväelase abikaasa ja lihased lapsed (määruste § 2. täiendus 2). Kuna kaitseväelase lihaseks lapseks ei loeta tema abikaasa eelmisest abielust sündinud lapsi, siis ei ole alust arstiabi saamiseks riigi kulul selle lapse haigestumise korral, kuigi kaitseväelane selle lapse pealt saab perekonnaabiraha. Perekonnaabiraha maksimisel on perekonna mõistel selles mõttes seaduse järele laiem ulatus. (Perekonnaabiraha seadus — „R. T.“ 53 — 1927. a.)

3. Küsimus: Kas on üleajateenijal, kes viibib haigemajas ametikohuste täitmisel saadud vigastuste tõttu, õigus saada tervet palka? Kui mitte, kas kaks-kolmandikku või pool palka?

Vastus: Ajutiste kodukorra määruste valitsusasutustes töötavate ametnikkude ja tööliste haiguse korral kindlustamise kohta („R. T.“ 26/27 — 1920. a.) § 13. põhjal saab kaitseväelane haiguse korral, mis ametikohuste täitmist takistab, palga edasi esimesest haiguse päevast alates kuni ter-

vekssaamiseni, aga mitte rohkem, kui 26 nädalat järgimööda. Seal juures saab tema palka esimese haiguse kuu jooksul täiel määral ja järgmiste $\frac{2}{3}$ osa palga suurusest. Siinjuures ei tee seadus vahet ametikohuste täitmisel või väljaspool ametikohuste täitmist saadud haiguste või vigastuste juhtude vahel.

4. Küsimus: Kas ohvitseridele määratud karistuste avaldamise suhtes on samuti maksev kaitseväe distsiplinaar-karistuste seadluse § 33. p. 2 tähendatud kord, või avaldatakse kõik ohvitseridele määratud karistused rügemendi käsukirjas?

Vastus: Distsiplinaarkaristuste seadluse § 30. järele esitab kompanii ülem kirjalikult pataljoni ülemale karistused, mida ta määranud ohvitseridele; pataljoni ülem esitab kirjalikult rügemendi ülemale karistused, mis tema poolt määratud ohvitseridele, samuti kompanii ülemate vastavad esitised, avaldamiseks käsukirjas. Sellest tuleb järeldada, et kõik ohvitseridele määratud distsiplinaar-karistused avaldatakse väeosa käsukirjas, välja arvatud § 6. pp. 1, 2 ja 3 tähendatud noomituse liigid, mis oma iseloomu poolest käsukirjas avaldamisele ei kuulu. Distsiplinarkarist. seadl. § 33. p. 2 reeglid on maksavad ainult sõdurite ja allohvitseride kohta.

5. Küsimus: Missugune kompanii ülem on õigustatud attesteerima ohvitseri, või kas üldse viimane kuulub attesteerimise alla käesoleval aastal, kui ta on teeninud järgmiselt: Ühes kompaniis 2½ kuud. Üle viidud teise kompaniisse, kus teenis 2 kuud. Siis komandeeritud 40 päevaks kursustele. Peale kursuste endisse kompaniisse tagasi komandeeritud, kus oli kohal 2 kuud. Siis komandeeritud diviisi staabi ülema käsutusse kuuks ajaks, sealt jälle samasse kompaniisse tagasi komandeeritud, kus kohal oli 21 päeva ja viimased 4 kuud viibinud haigemajas ja tervisparanduspuhkusel.

Vastus: Kv. attesteerimise seadluse („R. T.“ 1 — 1924. a.) ja sõjaminstri käsukirja nr. 170 — 1925. a. antud juhtnõotide järele attesteerimise seadluse §§ 5. ja 8. kohta kuulub ohvitser, kes attesteerimise aasta lõpul oma väeosas veel kolm kuud teeninud ei ole, attesteerimisele selles väeosas, kus ta viimased kolm kuud järgimööda teenis. Kui attesteeritav nende kolme kuu jooksul küll ühes väeosas, kuid

mitme vahetu ülema alluvuses on teeninud, siis attesteerivad teda ühiselt kõik need ülemad, kellele ta selle aja jooksul allus. Sellepärast käesoleval juhusel attesteerivad ohvitseri ühiselt mõlemad kompanii ülemad.

6. Küsimus: Kas tunnimeesteks tuleb lugeda kõiki vahtkonna koosseisu kuuluvaid vahetusi või ainult neid, kes on valvepostil?

Vastus: Tunnimeheks loetakse vahtkonna koosseisu kuuluvat kaitseväelast ainult siis, kui ta on välja pandud või välja saadetud vahtkonnast vahipostile vahtkonna ülema või vahtkonna ülema õigustega isiku poolt kindla valveülesandega. (Garnisoni määrustik §§ 42 ja 45.)

7. Küsimus: Kas ka teenistuskohuseid täitvad kaitseväelased pääsevad vahiposti piirkonda ainult vahtkonna ülema või tema abi juuresolekul ja loal, või võib selle korra kohta muutust teha vahipostide tabelis?

Vastus: Garnisoni määrustiku §§ 219. ja 231. põhjal võib tunnimees vahiposti piirkonda lasta kõrvalisi isikuid ainult vahtkonna ülema käsul ja juuresolekul. See nõue on Garnisoni määrustikus kategooriliselt väljendatud ja seda korda vahiposti tabeliga muuta ei ole võimalik.

—a—

8. Küsimus: Kas väeosa ülem on õigustatud kaitseväelastele andma jahipüssi kandmiseks luba?

Vastus eitav. Laskeriistade hoidmise, kandmise jne. määruse („R. T.“ 13 — 1921. a.) § 2. märk. 1, sisemäärustiku § 204. ja garnisoni määrustiku § 336. põhjal väeosa ülemal on õigus kaitseväelastele välja anda luba isiklikkude kaitseriistade hoidmiseks ja kandmiseks. Kuna jahipüssi oma otstarve poolest kaitseriistaks lugeda ei saa, siis on selge, et jahipüssi kandmiseks ja hoidmiseks loaandmine ei kuulu väeosa ülema võimupiiridesse.

9. Küsimus: Kas tuleb teenistusvanuse tasu saamiseks ja pensioniõigusliku teenistusaajana arvesse võtta teenistus-aeg alla 17 a. vanaduses sõjakooli kadetina?

Vastus eitav. Riigiteenijate teenistusvanuse tasu seaduse („R. T.“ 20 — 1929. a.) § 5. p. 5. ja kv. ja nende perekondade pensioniseaduse („R. T.“ 149 — 1924. a.) § 19 järele ei kuulu arvestamisele teenistusvanuse tasu peale ega pensioniõigusliku teenistusena alla 17 aasta vanaduses teenistuses oldud aeg.

10. Küsimus. Kas kuuluvad tempelmaksustamisele ohvitseride, kv. ametnikkude ja kaitseväe ametkonnas teenivate riigiteenijate esitised tehtud ravimiskulude tasumise kohta?

Vastus: Ei kuulu tempelmaksu tariifi nr. 1. p. 11. põhjal. (Otsekoheste Maksude Peavalitsuse seletus 1928. a. nr. 1243/g.)

11. Küsimus: Kas kuuluvad tempelmaksustamisele esitised perekonnaabi-rahaga saamise üle?

Vastus: Ei kuulu tempelmaksu tariifi nr. 1. p. 12. põhjal. (Otsekoheste Maksude Peavalitsuse seletus 1928. a. nr. 1870/g.)

12. Küsimus: Kas kuuluvad tempelmaksustamisele lisadena need dokumendid, mis juba tempelmaksustatud, või mis seaduse põhjal vabastatud tempelmaksust?

Vastus: Avaldiste ja kirjade lisad kuuluvad tempelmaksustamisele tempelmaksu tar. nr. 2. ettenähtud kümnesendilise tempelmaksuga, vaatamata, kas nad tempelmaksu seaduse ja selle tariifi mõne teise punkti järele on juba tempelmaksustatud või tempelmaksust vabastatud, kõigil juhtudel, mil avaldised ja kirjad tempelmaksu tar. nr. 1. järele käivad tempelmaksustamisele. (Riigikohtu Üldkogu seletus — toim. nr. 28 — 1929. a.)

—el.

„Sõdur’i“ toimetuse uus asukoht

Toompeal, Toomkooli t. 7.

Ajalooaluse andmeid uue kodu kohta.

Möödunud aasta viimastel päevadel paigutati „Sõduri“ toimetuse endistest ruumidest Uus tän. 10 Toompeale Toomkooli tän. 7.

Asudes linnast Toompeale, sellesse meie maa ja linna kõrgemate võimude aastasadu vanasse residentsi, pole huvitusest pilku heita praeguse

asukoha minevikule meile kättesaadavate väheste andmete valgusel.

Meil pole küll kindlasti teada kõneall olevate majade grupi täpsat ehitamise aastat, kuid arvatavasti tekkisid need varsti peale ordulossi ehitamist. Seda asjaolu võib küllalt kindlalt tõendada

juba lihtsalt see tavalik nähe, et Toomkirikute ümbrusse pea igalpool ehitatakse majasid kiriku võimukandjatele ja kirikuga seotud ülesanneteks. Nii ka meil oli näit. pea kogu praeguse Kohtu ja Toomkooli tänavate vaheline majadegrupp kiriku võimukandjate kasutada juba varemast keskajast peale. Ühtlasi asutati kiriku lähedaste, Toomkooli tän. ka vanem kool Baltimail — Toomkool, Taani kuninga Erik Menvedi käsuga 1319. a. See tüübiline keskaegne kirikukool — „Scholae cathedralis ecclenae“ mõjutas loomulikult omakorda majade ehitamist enese lähedusse, moodustades koos väljaspool ordulossi kõrgeid müürisid ja sügavat vallikraavi teatud kirikukvartaali. Et meil pole säilinud Toompea kiriku varade nimestikku, siis osutub võimatuks selgitada nende majade omanikke ja esile tuua muid lähemaid andmeid. Ainult oletada võime teatud kindlusega, et meid huvitav maja nr. 7 Toomkooli tänaval võis olla keskajal Toomkooli õppejõudude elukorteriteks või mõnes teises ühenduses kooliga.

Mõningaid lähemaid märkmeid leleme juba suure tulekahju kaudu, mis Toompeal lahti puhkes 6. juunil 1684. aastal. Saades alguse Peter Brohmanni majast (praeguse Rutu tän. keskel) seisid peagi kõrvalasuv Toomkooli puumaja leekides, mis ülekandus kõrvalasuvale puust ehitistele. Pea oli kogu Rutu, Toomkooli ja Kiriku platsi vahel asuv majadekompleks lõõmav tulemeri, mida asjatult püüti kustutada primitiivsete tuletõrje abinõudega¹⁾. Kõik majad, nende hulgas Toomkirik, rüütelkonna maja, koolimaja ühes kõrval ehitistega ja pastoraat, peale kolme maja, hukkus tules. Majade uuesti ülesehitamine edenes aeglaselt, sest püüti läbiviia kindlat planeerimist Toompeal, kuid kava kinnitamine kuninga poolt ei sündinud loodetud kiirusega.

Juba 1691. a. oli uus koolimaja valmis, asudes

Toomkooli tän. 4, milline maja on püsinud meie ajani²⁾. NELLE ehitistele järgnesid pea teised eramajad, millistest juba 1695. a. valmis oli 51 aadli- ja 8 kodanikumaja. On loomulik arvata, et tules hukkunud meid huvitav maja ka siis uuesti üles ehitati. Jällegi tekkisid puuehitiste read koolimaja lähedusse. Nii alati uue Toomgilde (Toompeal asuvate käsitöölise gilde) maja ehitamist 1695. a.³⁾ praeguse koolimaja kõrval asuva päriskrundi peale (umbes praeguse Kooli tän. 13 asuva maja asemele). Seega pole Toomgilde kunagi asunud meid huvitavas majas.

Mõnede Rootsi ohvitseride poolt ettevõetud Toompea majade ja korterite järelevaatus sõjaväe paigutamiseks 1705. a. annab maja nr. 7 kohta järgmisi teateid: „Omanik — Alb. Ulp, väikene soe tuba, milles elab peremees. Peale selle veel väike külm kammer, kuhu üks sõdur korteri paigutatud. Täiesti lagunenud maja⁴⁾.“ Kahjuks pole antud nimetatud maja täpsat asukohta.

Siiski neist vähestest märkmetest võib leida, et XVIII sajandi algul olid eelkäsiteldud praeguste kivimajade asemel väikesed ühekordsed puuehitised, mis prügitamata, eriti sügisel läbipääsematult poriste tänavatega, sugugi seda imponeerivat pilti ei pakkunud, mida meie tänapäev näeme⁵⁾.

¹⁾ Winkler, R. „Der Brand des Doms zu Reval im Jahre 1684.“ lhk. 4.

²⁾ Grossmann, F. Beitr. zur Gesch. der Estl. Ritter- und Domschule Reval 1869.

³⁾ Nottbeck, Eug. von. Der alte Immobilienbesitz Revals 1884. lhk. 26.

⁴⁾ T.L.A. A. a. 100 (T.L.A. — Tall. linna arhiiv).

⁵⁾ Toompea tänavad prügitati alles 1703. a. Toomkooli maja nr. 7 on praegu riigi maja; 1929. a. antud kaitseministeeriumile; põhjalik remont on teostatud vabariigi kulul.

Sõjaväelisi teateid.

Poola lennukite tehaste viimaseid saavutusi.

Kiireim Euroopa lennuk „P. 1.“

Viimasel ajal edeneb hiiglasammudel Poola lennuasjandus. Lennukite ehitamise tehastes „Samolot“ Poznanis ja „Riiklikud Lennukite Ehitamise Tehased“ Varssavis produtseeritakse suurepäraseid lennumasinaid.

Viimaseil päevil on „Riiklikud Lennukite Ehitamise Tehased“ Varssavis ehitanud lennuk-hävitaja „P. 1.“, mida arvatakse olevat kiireimaks lennukiks Euroopas. Proovilendudel saavutatud kiirus on 310 kilomeetrit tunnis; samuti on sellel lennukil saavutatud rekord kõrguse kiiruses. Katsetel on „P. 1.“ tõusnud 2620 m kõrgusele ajaga 3 m. 40 sek. Sellega on tunduvalt lõõdud Poola lennuväes tänini tarvitusel olnud Tšehhoslovakkia hävitaja „Spada“ rekord. „Spada“ tunnikiirus võrdub ainult 240 km.

„P. 1.“ nii suur liikumise- ja tõusukiirus saavutati sellega, et harilikkude täisnurksete kandepindadele on antud linnutiivade kaju. Üks hea omadus „P. 1.“ on veel see, et lenduri istekoht on asetatud nõnda, et tema ka otse alla saab vaadata.

„P. 1.“ saavutatud tagajärjed on juba teistes Euroopa riikides tähelepanu äratanud. Hiljuti külaskäigul viibinud Prantsuse lennuväe ülem kindral Bares palus „Riiklikkude Lennukite Ehitamise Tehaste“ kontrolööri kapten Orlinski't sellel hävitajal tingimata külastada Prantsusmaal, samasuguse palvega pööras kapten Orlinski poole ka Lõuna-Slaavia lennuväe ülem kindral Simonovicz. Kutse võttis kapten Orlinski vastu. Veebruaris külastab kapten Orlinski sellel uuel lennukil Rumeeniat, Kreekat, Türgimaad, Tšehhoslovakkiaid ja Itaaliat.

K. U.

Sõjakirjandust.

PRANTSUSMAA.

Revue militaire française
nr. 99 — 1. september 1929. a.

„Liao-Jang'ist Mukden'ini“. (Kol.-leitnant Desmazes.) Kirjeldatakse Vene ja Jaapani jõudude koondamist lahingväljale ja Liao-Jang'i lahingu käiku. (Artikkel on järg.)

„Lähedamaa relvade motoriseerimine“. (Kindral Chédeville.) Autor peatub pikemalt tankide tekkimise ajaloo juures, põhjendades viimaste tekkimist inimese püüdele end kaitsta vaenlase relvade mõju eest. Uurides praegust sõjavägedes tarvitusel olevaid tankidevastaseid relvu ja tankide kasutamise võimalusi mitmesugustes lahingtingimustes, jõuab autor otsusele, et praegusaia soomusmasinad ei vasta kõigile nõuetele, millised ülesse kerkivad — eriti koostötamisel jalaväega. Autor esineb ettepanekuga, ehitada uus „minimaal-tank“, mis oleks järgmiste omadustega: raskus — maksimaalselt 20 tonni; soomus — 30 m/m paksune teras; lülikulindi pikkus 3–4 m; strateegiline liikuvus — 15–18 km tunnis; tegevusraadius — 200 km (omal jõul); relvastus — üks 75 m/m lühendatud või 47 m/m suure algkiirusega suurtükk või 2 rasket kuulipildujat tornis; meeskond — 2 meest (1 juht ja laskur); mootor — 6–8 hobusejõudu ühe tonni raskusele; väline kaju — võimalikult madal ja väikene. (Artikkel on järg.)

„Neuville — Saint-Vaast vallutamine“. (Major Lefranc.) Episood Maailmasõjast.

„Prantsuse suurtükivägi 1914. kuni 1918. a.“ (Kol.-leitnant Aublet.) Käesolevas artiklis vaatleb autor prantsuse suurtükiväe taktikalist kasutamist mitmesugustes lahingutes Maailmasõjas, tuues rea huvitavaid andmeid suurtükiväe tule ettevalmistuse kestvuse ja suurtükkide arvude kohta teatud rinde osadel.

Lõuaks tähendab autor, et arvatavasti sarnaneb tulevikusõda oma iseloomult Maailmasõja lõpule, sest rahuajal puuduvat võimalus uue modern relvastuse muretsemiseks ja hoidmiseks ladudes tagavarana. Uute relvade tarvitusele võtmine toovad muudatusi ka praegu maksvates taktikalistes põhialustes.

„Sõda kõrges mägestikus“. (Kapten Tourret.) Autor tuleb järgmisele otsusele:

- mägestikus löödud lahingud ei toonud suuremaid muudatusi rinnete asetusse;
- lahingu lõpuotsus saavutati ikka kas lame-dal või keskmise kõrgusega (500–1500 m) maastikul.

Sõjaväelised uudised välisriikidest.

Ajakirjanduse ülevaade.

R. Tck.

BELGIA.

„Bulletin Belge des Sciences Militaires“ dets. 1929.

1. Belgia armee operatsioonid 1914–1918. a sõjas. Stabiliseerumise periood. (Järg. V. „Bullet. Belge des Sciences Milit.“ november 1929. a. ja „Sõdur“ nr. 47/48 — 1929. a.). Tegevuse kirjeldus rindel Canal Nieuport—Furnes—Boesinghe. 6. juunist 1916. a. kuni 7. juulini 1917. a.

2. Kol. Janssens. Üks päev kaitsel. (Järg V. V. „Bullet. Belge des Sciences Milit.“, november 1929. a. ja „Sõdur“ nr. 47/48 — 1929. a.). Selles numbris autor selgitab miinipildujate kasutamist kaitsel, sidemeeskonna tegevust sattudes gaasi alla ja varjendite purustamist suurtükitulega.

3. Major Delvaux. Ühe rahva läbielamused. (V. „Bulletin Belge des Sciences Milit.“ juuli — november 1929. a.). Ajalooline ülevaade serbia rahva elust. Autor leiab, et Belgia minevik mitmeti sarnaneb Serbia omale, sest mõlemad need väikesed rahvad on sadandeid aastaid olnud võõra rahva valitsuse all, kes püüdis hävitada nende rahvuslist iseteadvust; ainult verises võitluses on belgia ja serbia rahvad saavutanud iseseisvuse. Seepärast autor omas artiklis jälgib teatud sümpaatiaga serbia rahva saatust, alates Kosovo lahingust kuni Maailmasõja lõpuni.

4. 1. diviisi (Belgia) osade poolt 18. ja 19. augustil 1918. a. Kippe juures ettevõetud retkete kirjeldus.

5. Ohvitseride nimetused, määratud ja üleviimised tegevvaes.

6. Sõjabibliograafiline ülevaade.

V. K-ts.

SAKSAMAA.

„Militär-Wochenblatt“ nr. 24 — 25. dets. 1929.

Major G. Frantz. Väejuhid. Mõtteid asja ilmunud teose — Führerum. 25 Lebensbilder von Feldherren aller Zeiten. Zusammengestellt von Oberst v. Cochenhausen — (Väejuhid. 25 kõikide aegade suurte väejuhtide elulood. Kogunud kolonel v. Cochenhausen). Teost austab eessõnaga Reichsheeri-minister Dr. Groener, kes lausub: „Hea oleks kui iga ohvitser neist surematuist võiks enesele valida mõned eeskujud, sest nende sammudes käimise püüe on enesest juba ilusaimaid elueesmärke“. Raamatus leiame Aleksander Suure, Hannabali, Caesari, Kaarel XII, Friedrich Suure, Napoleoni ine. elulood.

Raamat olevat kokku seatud asjatundlikult; rõhutatakse eluloos neid momente, mis tähtsad sõjakunsti seisukohalt. Raamatu on kirjastanud C. S. Mittler & Sohn, Berlin CW 68. Hind köites 15 RM. (umbes 13,5 krooni).

Kol.-leitn. Dr. Regeler: Riigikaitse kulude õigest hinnangust. Protsentidega üldeelarvest ei saa näidata teatud riigi kaitse pingutuse tõsist pilti. Kui märgime, et Eesti riigikaitse kulud 1929. a. moodustavad 22% eelarvest, Belgia 7,8%, Türgi 37%, Saksamaa 7,3% ine., siis see ei tähenda, et Türgi ja Eesti riigikaitse korralduses on suured summad ja need riigid on sõjalises mõttes paremas olukorras kui Belgia ja Saksamaa. Arvesse tuleb võtta õige pildi saamiseks üldise eelarve suurust ja suhet kaitse, hariduse, teede ine. ministereeriumide väljaminekutes. Sarnaselt võrreldud näeme, et Eesti ja Türgi kaitsevæed on aineliselt raskemas seisukorras, kui riikides, kus sõjaväele riigi eelarvest antakse vaid 6–7%. Kui Sveitsi sõjavägi saab, näiteks 25% riigi eelarvest (Sveitsi enamalt toodi meil üldajakirjanduses sageli näitena. K.), siis on ta aineliselt seisukorras, mille Eesti kaitsevägi saavutaks umbes 50%-ga üldeelarvest.

Õpiseid Cambrai tankidelahingust. Märkmeid inglise kol. Fulleri teesele „Tulevikusõda“. Fuller pooldab tanke. Cambrai lahingutes 20.—30. nov. 1917. olid tankid tõesti võimetud. Kuid tuleb arvestada, et nad siis olid alles väetid, vaevalt ilmale tulnud „olendid“. Nende liikumise kiirus vaevalt 3,5 km, soomus nõrk; juhtide oskus tankide kasutamises — nõrk, maastiku oludega ei osatud arvestada. Tankid ja tankide asjandus on pärast Maailmasõja-aastaid hoogsalt arenenud. Nüüd on tank moodne tüüp (häda neile, kes aega ja raha kulutavad äraiganenud tüüpidega teotsemisele!) võimas relv. Ta pole kallis. Kui keskmise mürsk maksab 100 krooni ja tank 100.000 krooni, siis olevat otstarbekohane jätta väljaviskamata 1000 mürsku ja nende asemele muretseda moodne tank (mitte Cambrai-aegne!).

Varustamise küsimusi. Näide Maailmasõjast, Marne'i lahingus I Saksa armee koosseisus teotsenud 5. jal. diviisi varustamisest. 5. jal. diviisi paigutati ümber ühelt armee tiivalt teisele. Autor selgitab neid raskusi, mis sarnases olukorras, kus teed ülekoormatud, rikutud, ummistatud, — tuleb läbi teha diviisi varustajal.

Hptm. M. Braun: Lennukite vastu võitlemise suurtükiväest P.-Ameerika Ühendriikide väekorpuse koosseisus. Organisatsioon ja tegevusviise pildis ja sõnas.

Blümner: Tehnilistest oskustest sõjaväes. Autor toob eeskujuks Prantsuse sõjaväe, kus erilist rõhku kui juhtkonnas nii sõdurkonnas nõõrdakse tehniliste oskuste omandamisele.

Häbent sua fata libelli.* (Teoseid ootab neile värne saatus. K.). Tuletatakse meelde siin üht Friedrich II teost sõjaprintsiipidest; leitakse, et too teose uurimine ka praegusel ajal tasuvat ära vaeva.

Sõdur-sport varahommikul. Alustada sportimist mitte varem kella 0615. Üldiselt olevat sport varahommikul sõdureile kosutav.

Sõjaväelisi teateid. Sõjakirjandust. Mitmesugust. K.

ITAALIA.

„Rivista Militare Italiana“, detsember 1929. a.

1. Olukord ja sündmused Lõuna-Tripolis kevadel 1929. a. Sama ajakirja novembrikuu numbris ilmunud samanimelise artikli järg ja lõpp.

2. Kolonel G. B. Tenti. Jalaväe rügement kallaletungi teostamisel. Autor käsitleb küsimust konkreetse taktikalise ülesande lahendamisega.

3. Kol. ltn. E. Cappa. Väeosade transporditeerimine autodel. Selgitatakse küsimusi: autotranspordi arenemine, selle iseloomustus, omadused ja kasutamine; liikumisteede, peale ja mahalaadimiskohtade valik; rännakkord, liikumine öösi ning päeval ja õhukaitse korraldamine; juhtide ülesanded väeosade transporditeerimise organisatsioonil ja läbiviimisel autodel.

Autor arvab, et ühe jalaväe diviisi transporditeerimiseks ühes temale kuuluva varustusega läheks tarvis ümmarguselt 1200 veoautot, milledest 200 oleks eriliselt sisseseatud hobuste veoks ä 3

*) Luuletaja ja keeleteadlase Terentianus Mauruse aforism: T. Mauruselt ei olevatki muud säilinud kui see aforism.

hobust. Arvestades iga auto peale kolonnis 40 m, siinhulgas arvatud ka distantid kolonni osade vahel, oleks kolonni pikkus liikumisel 48 km, mis peatusel väheneks umbes nelja võrra. Sarnase kolonni liikumise kiirus oleks päeval 12 km ja öösi 9 km tunnis, sealjuures võrduks ööpäeva rännak umbes 150 km.

Major dr. C. Rostagno. Majanduslised probleemid rahu- ja sõjaajal: raudtööstus. Lühike ülevaade Itaalia raudtööstusest sõjaaegsete tarviduste seisukohast.

Retsensioonid. Sõjakirjanduse ülevaade. V. K-st.

SOOME.

Sana ja Miekka (Sõna ja Mõök).

1929. Nr. 22.

Tähelepanekuid ajalehtedest. —s. (Järg.) — III. Ajalehtede arvamisi kaitsevõimeajastuse aja lühendamise ja teiste kaitseväge puutuvate küsimuste kohta.

Noor allohvitser kasvatajana. Kirj. kapt. Kaarlo Mäkelä. (Järg.) — 7. Kõik omal kohal, kõigil oma koht. — 8. Ole täpne! — 9. Distipliin on kaitseväge selgroog. — Juhtnõõre noorele allohvitserile.

Üks standartteos Maailmasõja põhjustist. — 1928. aasta lõpul ilmus New York'is, Macmillan & Co. kirjastusel, Smith College'i prof. Sidney B. Fayn teos Maailmasõja puhkemise põhjustist: „The Origius of the world war“. Nimetatud teose arvustus.

Autoteed, väljavõtteid A. Hjelti ja E. Kahva samanimelisest huvitavast raamatust (mis koostatud kuulsa itaalia inseneri Puricelli tööde järele). Käesolev osa kirjutisest käsitleb peatükke: 1) Mootoriteed ja „Milano—Järvet“; 2) Milano—Järvet tee kava ja täideviimine. (Järgneb.)

Uut kirjandust.

Sana ja Miekka (Sõna ja mõök).

1929. Nr. 23—24.

Tähelepanekuid ajalehtedest. —s. (Järg.) — IV. Ajalehtede suhtumisi kaitseväge puutuvaisse küsimusisse.

Nõukogude Vene lühendusi. — „Sana ja Miekka“ kogutud lühendusi, mis üldiselt tarvitatavad vene sõjakirjanduses ja ajakirjanduses.

Noor allohvitser kasvatajana. Kirj. kapt. Kaarlo Mäkelä. (Järg.) — 11. Rüütel on eeskujuks sõdurile. — 12. Valitse iseennast! — 14. Healgi põllul kasvab ohakaid! — 15. Kasvatuse siht on kindel iseloom! — 16. Armasta oma isamaad! — Juhtnõõre noorele allohvitserile.

Uut kirjandust.

Autoteed, väljavõtteid A. Hjelti ja E. Kahva samanimelisest huvitavast raamatust. (Järg.) — Ühendus maanteedega. Mõtteid mootoriteede kuludest ja majanduslikust tulust. Milano—Järvet tee korrashoidmisest.

Hakkapeliitta.

1929. Nr. 49.

Eesti nime kaitseks. Lauri Kettunen. Vastuväiteks „Hakkapeliitta“ nr. 46-as ilmunud kirjutisele „Viro või Eesti?“. — Prof. Kettunen tähendab, et ei ole mingisugust kahtlust, et Eesti nimi on juba rohkem kui tuhat aastat tarvitusel olnud. Seda nimetust tarvitasid eestlaste kohta nende naabrid, ja, seni kui ei või näidata, et eestlased

ise tarvitaisd enda kohta mingisugust muud nime-tust, tuleb uskuda, et see nimi on eestlastel päri-tud Lembit-kuninga ajult.

Rootsi valitsuse ajal puutusid soomlased ja eestlased rohkem kokku ja siis hakkas Eesti nime-tus tungima soome kirjandusse, sest lahe taga käi-nud teadsid, et Viro on ainult väike nurk Eestist. Kui ei oleks katkenud ühendus, siis oleks see tead-mine nähtavasti kõrvaldanud Viro sõna isesuguse tarvitamise.

Ei või ka sugugi öelda Eesti nime tarvitamise puhul seda, nagu võiksid sakslased siis ka loota, et nende maad nimetatakse Soomes „Deutsch-land“iks“. Kunagi ei ole keegi mõelnud, et rootsi ja soome keelele võidakse luua ühine kirja-keel, kuid eesti ja soome keele otsekohesest ühenda-misvõimalusist on kõnelnud kuulsad keelemehed Jännes ja Mikkola. Ühendamisest muidugi ei tule midagi, kuid lähendamisest on tulnud palju kasu.

Ja miks meie peaksime loobuma Viro nime-tusest? küsib prof. Kettunen. — Esiteks sellepärast, et Viro-nimetus — olgu see sõna rootsi laen, nagu tahab näidata prof. Karsten oma teoses „Die Germanen“, või mitte — on kogu Eesti rahva kohta tarvitatavana vildak. Kuidas oleks, kui soomlast hakatakse kutsuma häämlasteks ja Soomet Hää-meeks? — Teiseks sellepärast, et Eesti nime omaksvõtmine võiks lähendada kahte vennas-rahvast.

Jätame kõrvale küsimuse, missugune nimi on soome keeles õigem, Viro või Eesti, kuna keele-mehedki ei ole siin üksmeelsed. „Eesti“ on kül-lalt hea soome keeles — ja sellest jätkub. Ei ole tarvis võtta eeskujuks ajalehti, kes tarvitavad Eesti kohta Viro-nimetust, see on neile ainult kah-juks. Eestil on eriti palju sõpru Soome noorsoos ja neile on haavav Viro-nimetus Eesti kohta. „Hea soome“ ühekülgne kaitsmine sisaldab palju roh-kem „rootsi laenu“ kui Eesti-nimetust.

N.-VENE.

„Voina i Revolutsia“ („Sõda ja Revolutsioon“) nr. 10 — 1929. a.

I. I. Alksnis: Sõja algperioodist Ar-tikli algus on „V. i R.“ nr. 9 — 1929. Siin (nr. 10) vaadeldakse kõiki töid ja ettevalmistusi enne mobi-lisatsiooni väljakuulutamist. Autori arvates ole-vat enne mobilisatsiooni väljakuulutamist suuri ettevalmistuskorraldusi umbkaudu 150, nagu: laagritest vägede äratoomine, tagavaraväe-laste koondamine õppuste ettekäändel, ostud var-rustuse alal jne. Autor toob hulk arvusid, mis illustreerivad sarnase ettevalmistuse teostamise võimalusi N.-Venes. Mobilisatsiooni eelperioodi (mis sisaldaks kõiki eelnimetatud korraldusi) ole-vat meie ajal raske piirata aias, sest sõja algusega tahetakse saavutada ootamatust. Seepärast ole-vat õigem üldse mitte loota eelperioodile, vaid olla alati valmis mobilisatsiooni kiireks läbiviimiseks.

Karbõšev: Purustustöödest. Purus-tustööde kava pida-vat aset leidma igas kaitsekavas. Tehnilisi ja taktikalisi näpunäiteid purustustöödeks.

I. Šukevitš: Taktika ja tulevikusõja relvad. Kaalutakse peamiselt küsimust, kui-võrt riik suudab oma kaitsejõudusid ümberrelvas-tada moodsa taktika nõuete kohaselt.

M. Bontš-Brusevitš: Moondamine ja õhufoto. Näidates milline suur tähtsus on õhu-

fotol sõjas, soovib staapide koosseise täiendada luure-õhufoto eriteadlastega.

A. Sakovitš: Kuis kasutada väeosi ranna kaitseks (mere valveks). Ole-vat tarvis: eriline ettevalmistus, erilisi seadeid vaatluseks.

N. Dobrotvorski: Kas vajab või ei vaja sõja vägi psühhoteknikat? Vaielusi sel-les küsimuses on püsinud juba pikemat aega sõja-kirjanduses. Käesolevas artiklis ei loodeta psüh-hoteknikalt punaväes suuri teeneid peamiselt sel-lepärast, et psühhoteknilised laboratooriumid ole-vat algelised.

Osas: Välismaade sõjandusest — Kuznetsov vaatleb Saksa allikate põhjal tankide vastu võitlemise taktika põhimõtteid j. t.

Kriitika ja bibliograafia. Selles osas on pikema vaatluse alla võetud mitme autori poolt A. I. Egorovi teos: „Lvov — Varssava“, mis käsitab Vene-Poola sõda 1920. a. A. I. Ego-rovi teos lõõvat laineid. K.

„Vojennõi Vestnik“ nr. 46 — (14. dets. 1929).

„Pjatiletka ja rahvusvaheline imper-ialism.“ Olevat tulemas imperialist-lik sõda SSSR-i vastu. Ajamärgid kõnelevat selle poolt. Ka Lenin olevat õpetanud, et sõjad võivad tekkida iga moment. Tulevat „pjatiletka“ teostamisega rutata, et igatpidi suurendada puna-väe võitlusvõimet.

Krasnostšekov: Staapide väliteemis-tuse probleem. Staapid jõudvat juba täita punaväe aparaadis oma osa. Operatsiooni ette-valmistusega saavat nad toime hästi. Tulevat vaid rohkem tähelepanu pöörata (edaspidises õp-petöös) töö organisatsioonile ja tegevusele staapi-des lahingu kestel ja edu kasutamisel. See ole-vat õpiseid möödunud surve manöövrist.

N. Koritski: Juhi sõjalisest eneseha-rimisest. Soovib õhtuseid kursusi.

Serebrovski ja Berlovitš: Õppetöö defek-tiiv- ja halbade laskuritega. Defektiiv-laskuriks nimetatakse sarnast, kes tunneb hästi lasketeooriat, aga märki siiski ei taba. Artiklis tuuakse ettepanekuid ja näiteid, kuidas sarnastest meestest teha rahuldav laskur.

Južnõi: Morsistide ettevalmistu-sest teisel teenistusaastal.

A. Gavritškov: Unt suusk-tehnilise ettevalmistuse meetodikas.

Loginov: Laagrid talvel.

Politruki oas: Parempoolne-kallak ZK VKP(b)*) novembri pleenumi kohtu ees.

Sõjaväelisi teateid.

Sõjakirjandust. K.

„Tee ja Tehnika“ (end. „Eesti Raudtee“).

Tehnika ja teedeasjanduse ajakiri. 8. aasta-käik. Ilmub kord kuus. Vastutav ja tegev toime-taja A. Vellner, väljaandja Eesti Inseneride Ühing. 1930. a. alates hakkab ilmuma Eesti Inseneride Ühingu ja Eesti Arhitektide Ühingu häälekandjana.

„Tee ja Tehnika“ on ajakirju, mille sisu peaks pakkuma suurt huvi kaitseväe juhtkonnale,

*) ZKVKP(b) — kommunistlise partei kesk-komitee.

sest moodne sõjandus on lähedalt seotud tehnika ja liiklemisküsimustega. „Tee ja Tehnikal“ on valitud kaastöölise pere ja artiklite sisu kaalutud. „Tee ja Tehnika“ nr. 12 — 1929. a. Sisu: Dipl. ins. Sein: Diesel-elektri mootorvagun. Teede-

insener K. Keltser: Energia omahind ja vooluta-riif. A. V.: Riiklised maaparanduse tööd. Dipl. ins. E. Tiltson: Talvised jääummistused Narva-jõel ja abinõud nende vastu. E. I. Ü. kroonika. Bibliograafia. A. A.

Kaitseväe elu.

Kuperjanovlaste 11. aastapäev.

23. detsembril l. a. pühitses Kuperjani üksik jalaväe pataljon oma 11-drt aastapäeva. Sel puhul oli korraldatud pataljoni perele ühine segaeeskavaga piduõhtu ja pärast aastapäeva paraadi ühine lõunasöök ning hiljem ohvitseride kasiinos perekonnaõhtu.

Meeleolu aastapäeval igal pool südame-lik ja sõbralik. Külalisi oli rohkesti. Ühisel lõunasöögil loeti ette tervitused. Tervitusi olid saatnud meie kõrgemad väejuhid, väeosade ülemad, Läti Volmari rügemendi ülem, endiseid paritsaane ning omavalit-suste, seltskonnategelasi ja väga palju teisi asutusi ning isikuid. —a.

Läti Auto-Tankide rüg. jõulupuul.

4. jaanuaril s. a. korraldas Riias Läti Auto-Tanki rügement traditsioonilise jõulupuul.

Avarasse rügemendi õppesaali, ilustatud vanikutega ning kaunistatud Eesti ja Läti lipukestega, oli kell 20 jõulupuul alla kogunud arvukas rügemendi pere ühes daamide ning külalistega.

Külaliste hulgas viibisid kohalik diviisi ülem, esitajad Läti Autoklubist, kellega rügemendil eriline sõprus, ning lähema naabri — lennuväe rügemendist, samuti võis märgata külaliste hulgas paljuid endiseid rügemendi kaitseväelasi, kes oma endisesse kodusse olid tulnud jõulurõõmu maitsma koos endiste kaasvõitlejatega.

Jõulupuul süttivad küünlad ning vägev-valt ja pühalikult kõlab orkestri saatel vana tuttav jõululaul „Püha öö, õnnistud öö“... Garnisoni õpetaja omas jõulukõ-nes kõneleb jõuludest, kui rahupühadest, mil igas majas, igas perekonnas valitseb rahu ning rõõm. Võrdleb rügemendi pe-rekonnaga, kus küll liikmed vahelduvad, kuid jääb püsima alati ühine keel ning ühi-ne meel, kes igapäevase raske töö järele igal aastal siia jõulupuul alla kokku tuleb, et ühiselt jõuluõhtut pühitseda...

Vaimuliku kõnele järgneb: „Üks roosi-

ke on tõusnud“, millega ka jõuluõhtu vai-mulik osa lõpeb.

Pärast vaheaega järgneb n. n. ilmalik ehk kontsert-osa: mitmesugused ettekan-ded rügemendi kaitseväelaste poolt. Ette-kanded klaveril rügemendi sõdurite — konservatooriumi õpilaste poolt, võeti vastu kuulajaskonnalt kestvate kiiduaval-dustega. Eriti sügava mulje kuulajas-konnas jättis rügemendi üleajateenija va-nem-allohvitseri poolt ettekantud luuletus, milles kõneldakse jõuluõhtust „Kuuli-pilduja-mäe“ all vanade läti küttide peres 1916. a.

Rügemendi laulukoori poolt ettekantud läti rahvalaulud said tormiliste kiiduaval-duste osaliseks, mõningaid neist tuli korrata.

Ettekannetele järgnes koosviibimine ühises jõululauas, kus rügemendi ülem koosviibijatele tervitusi ütles. Rügemen-dile andis tervitused edasi külaliste nimel Läti Autoklubi president. Tormiline „ela-gu!“ sai osaks ka relvvennale — Eesti Auto Tanki rügemendile.

Sõbralikule koosviibimisele järgnes tants avarais õppekompanii ruumes.

M. M.

Jõuluvana Petseris, 7. rügemendis 1. pataljonis.

Jõululaupäeva õhtul oli Petseris asuva 7. rüg-di 1. pataljoni sõdurite söögisaalis korraldatud ühine jõulupuul — ohvitseri-dele, üleaja- ja ajateenijatele sõduritele. Suurt saali ehtis rikkalikult kaunistatud jõulupuul, särades ja hiilgades lugemata arvu küünlate valguses. Rügemendi ülema lahkel vastutulekul ei puudunud jõululaul traditsioonilise tangu vorsti kõrval ka vastav keelekaste — ölu, mis sõduritele üllatusena näis ning jõulu meeleolu tõstis. Päevakohase kõnega esines ltn. B., kes lõi kokkuvõtliku ülevaate jõulu pühade aja-loost. Oma sõnade aluseks oli kõneleja võtnud piibli salmi Matteuse 10 p. 34 s.: „Ärge arvake, et siia olen tulnud rahu tooma; ma ei tulnud mitte rahu tooma,

vaid mõõka". Analüüsid seda salmi, jõudis kõneleja otsusele, et meil, eestlastel, tuleb oma kodumaa vabaduse eest ikka ja alati valvel olla, ka siis kui jõulude kui rahu pühade kellahelin üle meie nurmede kõlab. Kõne oli kaasakiskuv, jälgiti koosolijate poolt suure huviga. Öhtu keskpunktiiks kujunes — jõuluvana ilmumine,

kes reetäie kingitustega otse saali jõulupuu alla sõitis. Iga sõdurile jägas jõuluvana kotikese maiustuste ja mitmesuguste sõdurile hädasti tarviliikkude pisiasjadega. Lõbus koosviibimine kestis paar tundi. Lõpuks lauldi ühiselt võimast „Eestimaa mu isamaa“.

K-k.

Sport.

Sport Tallinna garnisonis.

Sügisel seati kokku Tallinna garnisoni spordikomisjoni poolt rikkalik sügisene võistlustekava, mis võimaldas paljudel garnisoni kaitseväelastel mitmesugustel võistlusaladel oma oskust ja sitkust proovida. Nii oli sügisises võistlustekavas võrk- ja korvpalli turniir, vabamaadlus, poks, võrk- ja korvpalli sõprusvõistlus Tallinna maleva ja prefektuuriga.

Kõigist võistlustest oli alati osavõtt rohkearvuline. Samuti võistlejate tasapind oli kõigil võistlusaladel märksa kõrgem kui möödunud aastastel võistlustel. Eriti silmatorkavad olid käsipallivõistlejate võimed, mis küünisid kahtlusetult A klassi tasapinnani. Käsipallivõistlejate märgatavat tasapinna tõusu tuleb kahtlemata panna „Sõdurite kodu“ saali võimaliks ümberehitamise arvele. Varemalt ei olnud Tallinna garnisonis kaitseväelastel sügisel ja talvel ühtegi võimalust käsipalli harrastamiseks. Nüüd iga päev hommikust kuni hilja õhtuni keeb „Sõdurite kodu“ võimlas elu.

Võrk- ja korvpalli turniir.

Võistlustest võtsid osa võrkpallis — 9 ja korvpallis — 10 garnisoni väeosa. Võistlused peeti

Tallinna garnisoni 1929. a. korvpallimeister Scouts üksik jal. pat. meeskond.

Vasakult: noor Ratnik, Nooni, Krjukov, Vesilind, Ernesaks ja Tenso. Keskel: pat. keh. kasv. instr. leitn. Süllaoits.

novembrikuu alul Tondil Kv. Üh. Õppeasutiste võimlas. Turniiri vältel peeti korvpallis 19 ja võrkpallis 16 mängu.

Kohtadele tulid:

Tallinna garnisoni 1929. a. võrkpallimeister Sidepataljoni meeskond.

Vasakult: rms. Thoen, noor Klein, n. a. o. Laurits, ltn. Viil, pat. keh. kasv. instruktork, noor Väärand, noor Tsistjakov ja noor Kutsinsky.

Võrkpallis:

1. Sidepataljoni meeskond — koosseisus: N. a. o. Laurits, rms. Thoen, noored — Klein, Väärand, Tsistjakov ja Kutsinsky.
2. Kalevi üksik jalaväe pataljon.
3. 10. üksik jalaväe pataljon.

Korvpallis:

1. Scouts üksik jalaväe pataljoni meeskond — koosseisus: Noorsõdurid — Ratnik, Nooni, Krjukov, Vesilind, Ernesaks ja Tenso.
2. Merevägi.
3. Sidepataljon.

Vabamaadlus.

24. ja 25. novembril m. a. peeti „Sõdurite kodu“ garnisoni väeosadevahelised vabamaadlusvõistlused A ja B klassis. Osavõtjaid oli haruldast palju, A kl. — 18 ja B kl. — 66.

Võistlustel tulid kohtadele:

A klass.

Sulgkaal.

1. V. a. o. Arnold Ahven
2. N. a. o. Jaan Luigaleht

Scouts üksik jalaväe pataljon.
10. üksik jalaväe pataljon.

Kergekaal.

1. N. a. o. Johannes Kabanov Aegna merekindlus.
2. V. a. o. Kristjan Kartau Scouts üksik jalaväe pataljon.

Kergekeskkaal.

1. Noor Aleksander Muru Merevägi.
2. V. a. o. Eduard Tõnts 10. üksik jalaväe pataljon.

Keskkaal.

1. Noor August Kukk 10. üksik jalaväe pataljon.
2. N. a. o. Harald Poroson Merevägi.

Poolraskekaal.

1. Rms. August Neo Auto-tanki rügement.
2. N. a. o. Robert Anupõld Kv. Üh. Õppeasutised.

Raskekaal.

1. Rms. Kristjan Trossmann Suuropi Merekindlus.
2. Noor Eduard Palm Auto-tanki rügement.

B klass.

Sulgkaal.

1. Rms. Leopold Knoll Harju kv. ringkond.
2. Noor Herman Ani 10. üksik jalaväe pataljon.

Kergekaal.

1. Noor Aleksander Prudel Merevägi.
2. Rms. Richard Musti Aegna merekindlus.

Kergekeskkaal.

1. Rms. August Liivamees Auto-tanki rügement.
2. Noor Karl Pihlak Merevägi.

Keskkaal.

1. Noor Evald Kallas 10. üksik jalaväe pataljon.
2. I j. m. Karl Oole Merevägi.

Poolraskekaal.

1. Noor Johannes Reispass 10. üksik jalaväe pataljon.
2. „ Rudolf Kiitmann Aegna merekindlus.

Väeosad omandasid punkte.

	A kl.	B kl.	Kokku.
1. 10. üksik jalaväe pataljon	7	11	18
2. Merevägi	5	8	13
3. Auto-tanki rügement	5	3	8
4. Aegna merekindlus	3	4	7
5. Scouts üksik jalaväe pataljon	6	—	6
6. Suuropi merekindlus	3	—	3
7. Harju kv. ringkond	—	3	3
8. Sidepataljon	1	1	2
9. Kv. Üh. Õppeasutised	2	—	2

Poks.

7. ja 8. detsembril m. a. peeti „Sõdurite kodus“ väeosadevahelisi poksvõistlusi A ja B klassis. A klassis võistlesid need kaitsevälased, kes varem poksvõistlustel esimesele, teisele või kolman-

dale kohale tulnud; B klassis — kõik teised kaitsevälased.

Võistlustest võttis osa ennenägemata hulk: A kl. — 14 ja B kl. — 18 kaitsevälast.

Kohtadele tulid:

A. klass.

Kergekaal.

- Noor Rudolf Miller Sidepataljon — garn. meister.
1. Rms. Eduard Vuks Suuropi merekindlus.

Kergekeskkaal.

- Rms. Theodor Kreekmann Harju kv. ringk. ül. as. — garn. meister.
1. Noor Voldemar Rööding 10. üksik jalaväe pataljon.

Keskkaal.

1. Spets. Herman Reimann Merevägi.
2. Noor Paul Saretok „

Poolraskekaal.

1. I j. m. Erhard Misler Merevägi.
2. I j. m. Karl Oole „

B klass.

Sulgkaal.

1. Rms. Aleksander Simson Pioneerpataljon.
2. „ Johannes Bargo Suuropi merekindlus.

Kergekaal.

1. Rms. Artur Hein Sidepataljon.
2. Noor Grigori Bogdanov Scouts üksik jalaväe pataljon.

Kergekeskkaal.

1. Noor Anton Kivilaid 10. üksik jalaväe pataljon.
2. Rms. Leopold Knoll Harju kv. ringk. ül. as.

Keskkaal.

1. Noor Aleksander Muru Merevägi.
2. „ Raimond Apfelbaum 10. üksik jalaväe pataljon.

Poolraskekaal.

1. Noor Elmar Alalooga Merevägi.
2. „ Arnold Link Scouts üksik jalaväe pataljon.

Raskekaal.

1. N. a. o. Teofiil Šüts Merevägi.
2. Noor Johannes Reissbass 10. üksik jalaväe pataljon.

Väeosad omandasid punkte:

	A kl.	B kl.	Kokku.
1. Merevägi	10	10	20
2. 10. üksik jalaväe pataljon	3	8	11
3. Pioneerpataljon	2	3	5
4. Suuropi merekindlus	3	2	5
5. Scouts üksik jalaväe pataljon	1	4	5
6. Sidepataljon	—	4	4
7. Harju kv. ringk. ül. as.	—	2	2
8. Aegna merekindlus	—	1	1

Tallinna garnisoni — maleva — prefektuuri käsipallivõistlused.

14. detsembril m. a. peeti K. L. Tallinna maleva võimlas Tallinna garnisoni — maleva — prefektuuri vahel esimesi sõprusvõistlusi võrk- ja korvpalli.

Garnisoni esindas esindusmeeskond — koosseisus:

Võrkpallis: 1) n.-ltn. Laas — Kalevi üksik jalaväe pataljon, 2) noor Umverk — Kalevi üksik jalaväe pataljon, 3) rms. Hellman — Pioneerpataljon, 4) I j. m. Luts — Merevägi, 5) noor Vesilind — Scouts üksik jalaväe pataljon, 6) noor Kutsevsky — Sidepataljon, 7) noor Klein — Sidepataljon, 8) noor Thon — Sidepataljon.

Korvpallis: 1) n. a. o. Laurits — Sidepataljon, 2) rms. Hellmann — Pioneerpataljon, 3) I j. m. Parbo — Merevägi, 4) I j. m. Luts — Merevägi, 5) noor Ratnik — Scouts üksik jalaväe pataljon, 6) noor Noonni — Scouts üks. jal. pataljon, 7) noor Tenso — Scouts üks. jal. pataljon, 8) noor Vesilind — Scouts üksik jalaväe pataljon.

Võistlustel saavutati järgmisi tagajärgi:

Korvpallis:

I kohale tuli garnisoni meeskond — võites prefektuuri meeskonda 57 : 5 ja maleva meeskonda 19 : 18.

II kohale tuli maleva meeskond — kaotades garnisoni meeskonnale 18 : 19 ja võites prefektuuri meeskonda 66 : 8.

III kohale jäi prefektuuri meeskond.

Võrkpallis:

I kohale tuli maleva meeskond — võites garnisoni meeskonda 2 : 0 (15 : 4 ja 15 : 12) ja prefektuuri meeskonda 2 : 0 (15 : 6 ja 15 : 2).

II kohale — garnisoni meeskond — kaotades maleva meeskonnale 0 : 2 (4 : 15 ja 12 : 15) ja võites prefektuuri meeskonda 2 : 0 (15 : 8 ja 15 : 2).

III kohale jäi prefektuuri meeskond.

Tallinna maleva poolt võistlustele välja pandud rändauhinnad — karikad — omandasid esimest korda korvpallis garnison ja võrkpallis maleva.

J. L.

Laskevõistlused Pärnu garnisonis.

Pärnu garnisoni üleajateenijatekogu korraldas garnisoni üleajateenijate vahelised laskevõistlused vintpüssidest ja püstolitest punktilaskmises.

Vintpüssidest peeti võistlused 24. novembril 1. a. mere ääres linna karjamaal 9. pataljoni laskesektoril. Laskmine sündis 300 meetri kauguselt kolmest asendist (püsti, põlvili ja lamades käelt) à 10 lasku, proovilaske 4; märk 10-ringiline 300 m normaallaud.

Parimaiks laskureiks osutusid ja omasid auhinnad:

1. V. a. o. Pillmann — 203 silma, 6. üksik jal. pat. 2. kompanii.

Härrad vabadussõjalased!

Kellel on autasuks määratud maasaamise õigused kasutamata ja soovivad neid kohe-maksetava tasu eest edasi anda?

Teatada kirjalikult. Nääri p. ag. Paisumaa
J. TÖNNE.

2. V. a. o. Parts — 184 silma, 6. üksik jalaväe pataljon 1. kompanii.
3. N. a. o. Tusti — 166 silma, 6. üksik jalaväe pataljon 1. kompanii.
4. V. a. o. Kohv — 160 silma, 9. üksik jalaväe pataljon 1. kompanii.
5. N. a. o. Kuusik — 147 silma, 9. üksik jalaväe pataljon 2. kompanii.
6. V. a. o. Lage — 146 silma, 6. üksik jalaväe pataljon 2. kompanii.
7. N. a. o. Pöder — 145 silma, 6. üksik jalaväe pataljon 2. kompanii.
8. Veltveebel Kõrve — 144 silma, 6. üksik jal. pataljon 3. kompanii.

Püstol-brovingutest peeti võistlused 15. detsembril s. a. garnisoni lasketiirus. Laskmine oli 25 m kauguselt püsti käelt ilma käe toetamata, 7 lasku, märk vintpüssi 10-ringiline 100 m normaal-laud.

Parimaiks laskureiks brovningust laskmises tulid ja omasid auhinad:

1. Veltveebel Miller — 47 silma, 9. üksik jalav. pataljon 2. kompanii.
2. V. a. o. Koger — 34 silma, 9. üksik jalaväe pataljon 1. kompanii.
3. V. a. o. Jaakson — 30 silma, 6. üksik jalav. pataljon 1. kompanii.
4. V. a. o. Viks — 27 silma, 6. üksik jalaväe pataljon 1. komp.
5. V. a. o. Koo! — 24 silma, 9. üksik jalaväe pataljon 3. komp.
6. Veltveebel Laur — 18 silma, 9. üksik jalav. pataljon 3. komp.

Ilmastik oli vintpüssidest laskmisel kaunis soodne, kuid siiski vihma järele laskeplats porine; sügisene niiskus ei jätnud oma mõju viimaste vahetuste peale avaldamata. Püstolitest laskmise

päeval oli ilmastik varahommikul kaunis vaikne ja ilus, kuid hiljem, laskmise alul, tõusis mere poolt suur tuul, mis viimaks üsna tormiks muutus ja lasketagajärgede peale tunduvalt mõjus.

Võistlejaile oli üleajateenijate kogu poolt välja pandud auhindadeks mitmesuguseid väärtuslikke hõbeasju. Üldiselt jäadi võistluste tulemustega kõigiti rahule, sest tagajärjed olid mõõdundu aastaga võrreldes tunduvalt paremad. Mõõdundu aastal omati vintpüssidest laskmisel 1. auhindu 184 silmaga, kuna tänavu pidi tähendatud tasapinnaga laskur leppima 2. kohaga ja esimesele kohale tuldi vaid 203 silmaga.

Üleajateenijatekogul on kavatsusel (on välja-töötatud määrused ning kavad) mitmesuguseid võistlusi ja harjutusi eeloleva talve ja suve perioodil laske, spordi ja muu sõjalise õppuse ning meelelahutuse alal korraldada, kuid tõeliselt tuleb vist ainelistel põhjustel nii mõnestki kavast ette-nähtud alast loobuda, sest igasuguste võistluste ja harjutuste ning loengute korraldamine nõuab kul-lusid, mis aasta jooksul teinekord kaunis suure summa välja teeb ja selle kandmine võib osutada kogule üle jõu.

Eelmistel aastatel laske-, spordi- jne. võist-luste ja harjutuste korraldamiseks aitasid väeosad säästsummadest toetuse määramisega väga palju kaasa, kuid tänavu aastal on sellest kriips läbi tõmmatud, kuuldavasti mitte summade vähenemise või puudumise tõttu, vaid riigikontrolli olevat toe-tuse määramise suhtes eitavale seisukohale asu-nud ja toetuse määramise ohvitseride ja üleaja-teenijate kogudele ära keelanud.

Üleajateenijaskond avaldab lootust, et leitakse võimalus anda endiselt toetust laskespordi ja keha-kultuuri arendamiseks üleajateenijaskonnas.

A. R.

Uusi raamatuid kaitsevägede staabi raamatukogus.

14. 109. Фаусек, Н. В. Через материки и океаны. Москва, 1929. 14. 114. Alléhaut. Motorisation et armées de demain. Paris/Limoges/Nancy, 1929. 14. 110—112. Règlement de l'infanterie. III partie Combat. Paris/Limoges/Nancy, 1929. 14. 021. Clarkson, B. Industrial America in the World War. Boston/New York, 1923. 13. 973. Nurmik, M. Päikese lapsed. Tallinn, 1929.	14. 113. Steinbrecher, W. Wir waren im Westen, III Aufl. Halle/Mersburg/Weimar/Erfurt, 1929. 13. 870. Fularski, M. Przynsposobienie wojsko-we u obcych. Warszawa, 1928. 13. 801. I vad man kan beträffande hären i fredstid försummad organisation och utbildning fullständigas rid Krig aller Krigsfara? Stockholm, 1923. 13. 722. Jalkaväen koulutus, Helsingissä, 1929.

H. Mõistlik' u

mööbli- ja klaasi ürid

TALLINNAS, V. Karja tän. 1 ja
Vanaturg 6.

Soovitab

oma äridest kõiksuguseid

mööbleid ja peegleid

Sojaväelastele

soodsad maksutingimused.

- 13.724. Karhu, I. Sotalaitosoppi. Helsingissä, 1928.
 13.725. Woj, W. S. Zadania taktyczne dla podstawowych jednostek broni. Zeszyt XIII. 1929.
 13.726. Sama. Zeszyt, XIV. Sama.
 13.723. Puolustus laitoksen lakikirja. Porvoo, 1928.
 13.664. Брусилов, А. А. Мои воспоминания. Пира, 1929.
 13.663. Rägo, R. ja R. Kleis. Majandusteadus ja kodanikuõpetus keskkoolile. Tartus, 1929.
 13.662. Römmer, Ed. Praktiline autoõpetus. Tallinn, 1928.
 13.597. Biesiekieski, K., K. Kleczke, M. Revienski. Fortyfikacja polowa. Warszawa, 1929.
 13.572. Barkoczy-Klopsch, B. Der Heimzug der Armee des Generalfeldmarschalls von Mockensen durch Ungarn, nach dem Zusammenbruch. Budapest, 1928.
 13.571. Schmidt, F. Der Wehrmann des XX. Jahrhunderts. Berlin, 1928.

- 13.570. Surén, H. Surén-Gymnastik für Heim, Beruf und Sport. Stuttgart, 1927. (Juureköide:) Übungsheft (zu) Surén-Gymnastik für Heim, Beruf und Sport. Stuttgart.
 15.489. Przybylski, A. La Pologne en lutte pour ses frontières 1918.—1920. Paris, 1929.
 15.488. Camon. La Manoeuvre libératrice du maréchal Pilsudski contre les bolchéviki aout 1920. Etude stratégique. Paris, 1929.
 15.485. Atzler, E. Körper und Arbeit. Handbuch der Arbeitsphysiologie. Leipzig, 1927.
 15.484. Rahn, E. Die unsichtbare Waffe (Jiu-Jitsu). Berlin, 1926.
 15.475. Kleczke, K. Okopywanie sic. Warszawa, 1929.

Trükkivea õiendus.

„Sõduris“ nr. 50/51/52 — 1929. a. lehek. 1353 teisel veerul alt 14. real on eksikombel trükitud „sõidulubasid“, peab aga olema „sõidukulusid“.

SISUSTIK: Kaheteistkümnendat aastakäiku alates. — A. Traksmann. Riikliku julgeoleku küsimusi. — Kindral-major G. Jonsoni 50-aastaselt sünnipäeval. — Eino Kuusela. Partisaantegevusest. — A. Vernik. Lennuväe ülesandeid N.-Vene uues välieeskirjas. — N. Liidu (SSSR'i) sõjaväe esindaja Eestis V. N. Kurdjumov ja tema abi F. Filippov. — O. J.-n. Kehalise võimete katsete tulemusi. — M. T. Reservohvitseride organiseerimisest. — A. Kasekamp. Vastuseks M. T.-le tema artikli puhul „Reservohvitseride organiseerimisest“. — O. J.-n. Uusi määrustikke kehalise kasvatuse alal. — Al. Öun. Märkmeid R. Ustali artiklile „Astronoomilised mõõtmised suurtükiväes“. — d. Kõrgema Sõjakooli IV põlve lõputöid. — -el. Juriidilised küsimused. — „Sõduri“ toimetuse uus asukoht Toompeal. — Sõjaväelisel teatelid. — Sõjakirjandust. — Kaitseväe elu. — Sport. — Uusi raamatuid.

Vastutav toimetaja kol.-leitn. A. KASEKAMP. Väljaandja „Sõdur“, Tallinn, Toompeal, Toomkooli tän. 7.

Aksia-Selts „Odor“ Tallinn,

Kivimurru tän. 2, telefon 498.

Soovitame suures väljavalikus, lõhnaõlilid ja kölnivett: Königsflieder, Chypre ja Quelles belles fleurs Puudreid: Divinia, Oriental puder jne. Huduskreeme: Coldcream, Odor kreem, kasekreem jne. Vegetali, juukseõli ja brillantini. Odor hambapastat ja pulbrit. Kingkreemi DOLLAR jne.

Ostke, loetage kodumaa tööstust.

Teie riietute kõige paremini ja kõige elegantsemalt ajakohase hinnaga

K-m. „Lyon'is“

Tallinnas, Harju t. 39. (Kuld Lõvi vastas)

Kaubamajas leidub suurim valik meeste ja naiste üleriideid. Hinnad ja tingimused on soodsamad kui mujal. Riigi ja omavalitsusteenijaile orderite järele. Kokkuhoidlik kodanik külastab kindlasti kaubamaja „Lyon'it“.

Sõjaväelastele soodsad maksufingimised.

Austusega S. Frank ja R. Bormann.

A.-S. „Eesti-Aga“

Juhatus ja ladu: Lai tänav 41, ETK majas. Kõnetraat 21-59.
Vabrikud: Põhja tänav 5. Kõnetraat 24-06.

Eriala: Õhubapniku ja atsetileengaasi valmistamine. Tuletornide, lennuplatside, vedurite, vagunite, hoonete, morse ja igasuguste signaalaparaatide sisseseaded atsetileengaasi valgustusega.

Autogeenilise sveisimise ja lõikamise sisseseaded ja üksikosad.

Priima Rootsi karbiit mark „Ljunga Stjern“ igasugustes suurustes.

Tarvitades ainult

saavutate oma jalanõudele kestva läike ja kauaaegse vastupidavuse.

*

Kontor ja ladu:

A. Hilgendorff
Gonslori t. nr. 26. Tel. 305-31.

Puukivipõrandad „FAMA“

on kõige otstarbekohasemad vastupidavuse poolest kui ka tervishoiuliselt.

Eriti soovitatavad

äri ja kantselei ruumidele, koolidele, haigemajadele jne.

Tellimisi võtab vastu ja annab seletusi

PUUKIVITÖÖSTUS
„FAMA“

TALLINN, Lai tän. 38.

Telefon 13-79.

**Kas tahate saada
iluduskuningannaks ?**

Carvitage ainult

**KREEM
FASCINATA**

**LÖHNA ÕLI
FASCINATA**

**PUUDER
FASCINATA**

**EAU DE
COLOGNE
FASCINATA**

SEEP-KREEM

FASCINATA

**Siis on Teil
iluduskuninganna
nimi kindel.**

Sööorde

habemeajamis-

alale

tarvete

toob

**kreem
FASCINATA**

*Ta muudab habemeajamise lõbuks.
Hõõrutuna nahasse enne selle seebi-
tamist teeb ta habemetüükad paindu-
vaks kuni juurteni.*

*„Fascinata“ hoiab kokku habeme-
noateri.*

Eesti Mineraalõlide tööstus ja kaubandus

„ESTONAFTA“

TALLINN, Viru tän. 4 (Passasch).

Telefon (2) 32-94.

Müüb omast ladust:

parimaid Vene ja Ameerika **mineraal-õltsid** ja vede-
laid **mineraal-kütteaineid** — masina-õli, tsilindri-
õli, värtina-õli, petrooleumi, naftat, bensini j. n. e.

**Oma tööstuses valmistatud spetsiaal-
määrde-õltsid ja määrdeid** — mitmesuguseid
puhastatud ja ümbertöötatud masina-õltsid, mitmesuguseid
auto-õltsid, mitmesuguseid mootori-õltsid, koorelahutaja-õli,
vaseliin-õltsid, turbiini-õli, transformaatori-õli, dünamo-õli,
kompressori-õli, puur-õli, villa-õli, tavotti, vankrimääret, vedelat
petroolseepi j. n. e.

Borovitschi schamottkiva.

Borovitschi schamottsavi.

„POLARIS“

EESTI KINNITUS - AKTSIA SELTS

Võtab vastu järgmisi kinnitusi:

'Tule-, murdvarguse-, veo-, väärt-
saadete, kasko (laevakerede) ja klaasi-

kinnitusi

Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid ületavad

Kr. 600.000.—

Seltsi asutamisest peale on kahjude eest väljamakstud üldkokku

Kr. 1.599.630.38

Soliidne edasikinnitus!

Kahjud likvideeritakse viivitamata!

JUHATUS asub Tallinnas, Vana Viru tän. nr. 12.

Kõnetraadid 14-41, 7-38.

Telegr.-aadr.: „POLARIS“

OSAKOND asub Tartus, Lihaturg nr. 7.

Kõnetr. 6-75.

:: Agendid kõigis linnades ja maakondades. ::

jalanõud

on moodsad ja vastupidavad.

TH. V. GRÜNVALDT - UNION

tallanahk

:: on veetihe ja tugev. ::

Müük igas paremas äris Eestis.

Vabrik: TALLINNAS,

Maakri tän. 19/21.

TELEFONID: Juhatuse 308-97

Jalanõude osak. 308-44

Naha osakond 9-05.

Õnnerikast ja head uut aastat

lugupeetud ärisõpradele soovib

A.-S. „Silva“

Head ja õnnerikast uut aastat

lugupeetud kaubatarvitajaile soovib

O. Kilgas

A.-S. Trikoo- pitsi- ja sukavabrik.

Õnnerikast ja head uut aastat

lugupeetud ärisõpradele soovib

Saapavabrik

Estoking
Tallinn

Head ja õnnerikast uut aastat

lugupeetud kaubatarvitajaile soovib

Aktsia - Seits

Ginovker & Co.

Tallinn.

Õnnerikast ja head uut aastat

lugupeetud ärisõpradele
soovib

Eesti Kommerts Pank.

EESTI KOMMERTS PANK

teatab härradele aktsionäridele, et end. KOMMERTS PANGA
ja EESTIMAA TÖÖSTUSE & KAUBANDUSE PANGA

vanade aktsiate ümbervahetamine

uute EESTI KOMMERTS PANGA aktsiate
vastu on alanud ja toimetakse seda igal
äripäeval kella 9 kuni 14 Eesti Kommerts
Panga ruumides.

*Eesti Kommerts Panga
Juhatus.*

Botikud ja kalossid

Kaitsemärk

TREUGOLNIK-SAVIO

(SOOME)

PEAESINDAJA:

Tallinna Manufaktuur ja Kaubanduse A.-S.

**Kinga tän. 6/8. * Tel. 6-90
26-89
10-59**

**Meie jahud
kõige paremad!**

SUURVESKI

J. PUHK & POJAD

TALLINNAS.

KONTORID: Tartus, Narvas, Pärnus, Viljandis, Petseris,
Valgas, Rakveres, Tapal, Nõmmel ja Türil.

O.-ü. E. Sportleder

TALLINN, KALDA TÄN. 24. TELEF. (20)4-37.

Lloyd'i agentuur

Väljamaa Kinnitusseltside Havarii-Komissar.

Ekspeditsioon ja tollitalitus.

Laevatalitused.

Kivisütte- ja koksi import.

RIIGI METSATÖÖSTUS

Tallinn, Falkpargi tän. 4.

Kõnetr.: 33-13, 18-73, 26-09 ja 70.

Riigi metsatööstuse poolt valmistatakse pea üle riigi **mimesuguseid metsamaterjale** nõudmiste kohaselt

Oma majapidamise jaoks metsamaterjalide saamiseks tuleb kohalistel elanikkudel ja asutistel pöörata kohalise metsaametkonna poole, teistel asutistel aga Riigi metsatööstuse keskasutuse poole.

Materjalide valmistamine oleneb ära peamiselt nõudmiste suurusest, mispärast need tingimata ette registreerida tuleks iga aasta 15. juuniks, nagu R. T. Nr. 17 — 1929. a. ettenähtud.

A. J. Trankmann & Ko.

TALLINNAS, Pikk tänav 43.

Laevamaakleri, speditiooni ja transport kontor.

Iganädaline laevaühendus:

Hamburg - Tallinn - Hamburg

esimese klassi aurikutega, soodsate veotingi-
mustega. Otsekohesed konnossemendid kõigisse

maailmasadamatesse. ::

Suurearvuline veoautodepark võimaldab igasuguste vedude kiiret
toimetamist linnas ja maal.

Telegr. adr. „TRANCO“

Telegr. adr. „TRANCO“

Telef. 3-59, 16-89, 20-42, 300-78.

PAGARI & KONDIITRI ÄRI
VILH. STEINBERG

TALLINNAS

Lai tänav 36. Telefon 21-36.

Osakond: Kreutzvaldi tän. 2.

Esimene Eesti

HALVA- JA TAHIINIOLI TEHAS

A. ALEKSANDRIDI

ASUTATUD 1913. AASTAL.

TALLINN, Narva maantee 19.

Telef. (17-17) 307-17.

**Mitmesugused
idamaa
maiustused.**

Toimetus ja talitus Toompeal, Toomkooli tän. 7. Kõnetr.: Sõjaväe 163.

A.-S. „Ühiselu“ trükk, Tallinn, Pikk tän. 42.

N. S. U. L.
NAFTASÜNDIKAAT

OSAKOND EESTIS: TALLINN, Estonia pst. 13, telefon 13-83.

Petrooleum
Bensiin
Määrdeõlid
Kafta
Masuut

Sündikaadi naftasaadused müügil kõigis Tarvitajateühisustes ja mujal.

BENSIINI JAAMAD:
Tallinnas, Tartus, Pärnus, Rakveres, Paides ja Võrus.

EESTI SPEDITSIOONI AKTSIA-SELTS

ENDINE

KNIEP & WERNER

TALLINNAS, Lai 9. Telegr. aadr.: KNIWER.

TELEFONID:

KONTOR — (2)11-05.

TOLLIMAJA — (2)20-43.

LADU I (Kopli tän. 5) — (2)24-65.

LADU II (Rannavärava pst. 17) — (2)25-20.

SPEDITSIOON .: TOLLITALITUS
INKASSO .: KAUPADE HOID

Suured laduruumid ja platsid (7000 ruutsülda) haruteega, Riigi laia-roopalise raudteega ühenduses.

HIND 40 SENTI

Maailmakuulsad CHRYSLER veoautod „FARGO“

on Teile kõige kasulikum, sest tema on ökonoomne, tugeva ehitusega ja madalas hinnas.

Chrysleri 6-tsilindriline spetsiaalmootor õhu-, õli- ja bensiinipuhastajaga, 4 edasikäiku ja 1 tagasikäik mootoriga ühes blokkis, kardaanvõllil keskel tugilaager. Tugev raamehitus spetsiaalterasest. Neljaratta hüdraulilised õli-sisepidurid suurte piduritrumlitega. Pikk asside ja lai rataste vahe. Jämedad kõvendatud kummid.

Vaadolge seda veoautot! Nõudke hinnakirju! Soodsad maksutingimused!

PEAESINDAJA EESTIS:

A/s SCHILLING & VOLKMAR

TALLINN, Lai tän. 28. Telef. 27-75.

ESINDAJAD:

VILJANDIS } A. V. VERNCKE. TARTUS — O/ü. T. VIRKHAUS & Ko.
PÄRNUS }